

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYRIL
SANAT
EDİTÖRÜ
DEĞİŞİ
Ekim 17
74
600 TL.
KDV Dahil

YARIN

GENEL AF!

Aziz Nesin
İlhan Selçuk
Haluk Gerger
Halit Çelenk
Varlık Özmenek
Nevzat Helvacı
Veli Devecioğlu
Erşen Sansal
Fevzi Argun
Hasan Şensoy
Haldun Özen
Sümeyra Çakır
Oktay Etiman
Çağatay Anadol
Jülide Gülizar
Fikri Sağlar
Zeki Erkut

GENÇLİK DÜŞMANI ANAP'A HAYIR!
Behice Boran ve Haydar Kutlu İle Söyleşi
Diyarbakır'da Öğrenci Olmak...

Aydınlık Gelecek İçin...

Türkiye'nin itibarı iyidir... "Bu sözler, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'na ait. Bir başbakanın ülkesinin itibarı üzerine böylesi bir açıklama yapmasının üzerinde durulmalıdır. Türkiye'nin itibarı üzerine bir açıklama yapmak zorunluluğu nereden kaynaklanmaktadır? Bu sorunun yanıtı, 12 Eylül rejiminin gerekçelerinin savunulmasında aranmalıdır. Ekonomik planda, ancak baskıcı bir yönetimle uygulanabilecek IMF reçetelerinin sınırsız uygulayıcısı olarak uluslararası tekellerin hizmetine girmeyi "ülke ekonomisinin yükselen itibarı" olarak gösteren 12 Eylül'ü cü iktidar sahipleri aynı yalana bu kez de insan hakları düzleminde başurmaktadırlar. Demokrasiye yana güçlerin en temel insan haklarına ilişkin yaptıkları açıklamaları, ortaya koydukları belgeleri ve yüksektikleri direnişi "ülkenin itibarıyla oynanıyor" Teranesiyle karşılayan iktidarın, bugün insan haklarına ilişkin mesafe kaydedildiğinden sözlemesi "insan haklarına selam, işkenceye devam" demektir. Avrupa'daki tutucu partilerin oluşturduğu "Avrupa Demokrat Birliği"ne üyeliğe kabul edilen ANAP, bu kabulü "itibar artışı" olarak göstermektedir. Başbakanın bu "itibar" ile övündüğü anlarda işe, cezaevlerine basının yaptığı gezide gerçekleri dile getiren tutuklu ve hükümlüler yaptıklarının bedelini bilinen yöntemlerle ödemeye devam ediyordu.

Yukarıda söylenenler, erken seçim kapısına dayanmış Türkiye'nin karanlık tablosunun yalnızca bir yüzüdür. Karanlık tablo işe, demokrasi ve insan haklarına ilişkin tüm ölçütleri benimsemiş insanlık karşısında bugünkü iktidarın sıfırın altına düşmüş itibarıyla tariflemektedir. Bu gerçeği seçimlerde belgelemek, ANAP'ın bu karanlığı beş yıl daha sürdürmek için devletin tüm yasal, ekonomik olanaklarını kullanarak oynadığı oyunu açığa çıkarmak bir gerektir. Seçimlerde, gençlik düşmanı, insanlık düşmanı, demokrasi düşmanı ANAP'a ve onun bütününe karşı baskıcı rejimi hayır denmelidir. ANAP'ı yalnız bırakmak, demokrasi, insan hakları yanlısı güçleri birleştirmek gerek...

Bu çerçevede, ANAP'ın kültür politikası, dış politika yaklaşımları, siyasi perspektifi ve basınla ilişkileri üzerine değerli yazarlar Aziz Nesin, İlhan Selçuk ve Haluk Gerger'le yaptığımız söyleşiler sayfalarımızda yer alıyor.

Herülkenin olduğu gibi, Türkiye'nin de yazgısının dünyamızın yazgısına her zamankinden daha çok bağlı olduğu bu tarihsel an'da, silahsızlanma konusunda atılan olumlu adımlar tüm insanlığı umutlandırıyor. SSCB'nin çabalarıyla oluşturulan anlaşma ortamının "2000 yılında nükleer silahsız bir dünya" hedefinin gerçekleştirilmesi ve silahlanmayı uzaya taşıma projelerinin durdurulmasına uzanacak bir verimliliğe

havasştırulması gerekir. Bu yolda çaba harçayan tüm güçlerin dayanışması, birliği insanlığın geleceğine sahip çıkmanın en somut göstergesi olacaktır. Bu kapsamda, TİP Genel Başkanı Sayın Behice Boran ve TKP Genel Sekreteri Sayın Haydar Kutlu'nun barış, silahsızlanma, Türkiye'nin dış politikası ve militanlığı üzerine görüşlerine yer veriyoruz. Türkiye'nin bulunduğu stratejik bölgede barış için üzerine çok büyük sorumluluklar düştüğü bir gerçek. Türkiye gençliği bu sorumluluğu omuzlayan güçlerden biridir ve her geçen gün, barış mücadelesinde daha etkinleşecektir. Sayın Fikri Sağlar, Nevzat Helvacı, Jülide Gülizar ve Çağatay Anadolu'nun konu üzerindeki yazılarıyla, Kıbrıs Barış Derneği Başkanı Sayın Zeki Erkut'un "Kıbrıs Bir Barış Adası Olmalıdır" talebine bu inanca yer veriyoruz.

Hemen belirtelim, YARIN sayfalarını tüm demokrasi güçlerine demokrasi mücadelesinde yer alan herkese açık sunuyor. Bu çerçevede, Türkiye'de barış ve demokrasi çabasına omuz veren tüm siyasi çevreler, siyasi parti liderleri, gençlik önderleri ile üretici tartışmalara, söyleşilere yer vermek istiyor. Liderlerin geçmiş değerlendirmelerine, bugüne bakışlarına, gelecek perspektiflerine büyük önem veriyor. 12 Mart öncesi THKP-C Hareketinin önde gelen isimlerinden Oktay Etiman'la yaptığımız söyleşinin bu kapsamda ilginç ve öğretici olduğuna inanıyoruz. Önümüzdeki sayıdadı JGD Genel Başkanlığı yapmış Ahmet Muhtar Sökücü ile bir söyleşiye yer vereceğiz. Mücadeleyi bir bütün, kendi siyasi hareketini ve çizgisini de o bütünü içinde bir unsur olarak gören ve diğer insanlarla mücadeleyi değil, bütünü güçlendirmeyi hedef eden güçler yıkarak çizdiğimiz karanlık tablonun bozulup aydınlığa çıkılmasında öncü güçlerdir... Aydınlık geleceğe olanı inancınızla, sevgiyle, dostlukla...

- 3 GÜÇLERİMİZİ BİRLEŞTİRELİM, ANAP'A HAYIR DİYELİM YARIN
- 4 "YARATILMAK İSTENEN BURJUVA GÖRÜŞLÜ ORTAÇAĞ KÜLTÜRÜ" AZİZ NESİN
- 5 AZİZ NESİN
- 7 "12 EYLÜL PAŞALARI, DIŞ POLİTİKA ALANINDA ÜLKEMİZE ONULMAZ YARALAR VERMİŞLERDİR" HALUK GERGER
- 8 "12 EYLÜL ASKERİ DARBESİ TÜRKİYE'Yİ DAHA İYİ BAĞLAMA SİYASETİNİN BİR GEREĞİDİR..." İLHAN SELÇUK
- 10 CEZAEVİ ZULMÜNE SON! GENEL AF...
- 11 NEDEN GENEL AF...
- 12 DİDARABLA YAMEKTUP
- 14 VARLIK ÖZMENEK-NEVZAT HELVACI VELİ DEVECİOĞLU-ERŞEN SANSAL FEVZİ ARGUN İLE CEZAEVLERİ ÜZERİNE SÖYLEŞİ
- 17 AN'I YAKALAYIP AKIP GİDEN ZAMANA KATAN OBJEKTİF: BRASSAI ALEV SEVİNÇ
- 18 "RUHİ SU BİR CESARETTİR, BİR İNANÇTIR" SÜMEYRA ÇAKIR
- 20 YÜKSEKÖĞRETİMDE PLANLAMA VE ÖZERKLİK HALDUN ÖZEN
- 22 ÖZERK DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE KURULTAYI ÇALIŞMALARI ÜZERİNE ALİ CANER
- 23 ORTA AVRUPA'DA BARİŞ'İ YEŞERTMEK İÇİN FEDERAL ALMAN VE DEMOKRATİK ALMAN GENÇLER ELELE
- 24 "DEMOKRASİ MÜCADELESİYLE BARİŞ BİRBİRİNE SIKI SIKIYA BAĞLIDIR." BEHİCE BORAN
- 25 "DÜNYA BARİŞİNE KATKI, ULUSAL ÇIKARLARI KORUMANIN EN YÜKSEK İFADESİDİR." HAYDAR KUTLU
- 26 BARİŞ İÇİN NE DEDİLER? FİKRİ SAĞLAR-NEVZAT HELVACI ÇAĞATAY ANADOL-JÜLİDE GÜLİZAR
- 28 KIBRIS BİR BARİŞ ADASI OLMALIDIR ZEKİ ERKUT
- 29 15. KONGRESİNE DOĞRU İUS
- 30 ANTI-EMPERYALİZMİN YENİ HAMLESİ: ORTA AMERİKA BARİŞ PLANI CEM SEY
- 32 BİRLİKTE MÜCADELEYE HAZIR MIYIZ? ALİ SEL
- 34 AKADEMİK-DEMOKRATİK MÜCADELE VE POLİTİK MÜCADELE ÜZERİNE HASAN ÇELİK
- 36 SOL, DEVRİMCİ GÜÇLERİN BİRLİĞİ VE DEMOKRATİK ÖĞRENCİ HAREKETİ HAYRİ EKİNCİ
- 37 OKUMA NOTLARI
- 38 "TİP VE FKF, DAHA SONRA DEV-GENÇ VE THKP-C İÇİNDE YER ALDIM, AMACIM, DAHA ADİL EŞİTLİKÇİ BİR TOPLUM DÜZENİNİN KURULMASIYDI" OKTAY ETİMAN
- 41 YÜK MAHKEMELERİNDE YENİ CELSELER: "HEDEF DEMOKRATİK YÖNETMELİK HATİCE HOCAOĞLU
- 42 TAŞRA ÜNİVERSİTELERİ. "DİYARBAKIR'DA ÖĞRENCİ OLMAK" HAKAN ÖZEL
- 45 OKURDAN
- 46 FUTBOL KÜLTÜRÜ SİNAN DENİZ
- 47 MEZAR BAŞLARINDA EDİLEN YEMİNLER UNUTULMADI SELİM ÖZEN

Geçen Sayıda Söylediklerimiz oldu. Tüklinin dışlarından birisi söküldü. Boyuna da çan bağlandı. Halkoylamasından 'evet' çıktı. Halkımız 12 Eylül ve 1982 Anayasası ile dayatılan rejime 'hayır' dedi. Hesap sorma sürecinin yokunu açtı. Kullanılan devlet olanaklarının tümü, yaratılan çok yönlü korku, tehditler demokrasi istemini ezemedi. Kan şoku sökmeydi.

Halkoylamasının çok az bir farkla 'evet'le sonuçlanması sonucu küçümseyici yorumlara yol açmamalıdır. Halkımızın demokrasi isteği ve politikleşmesine ilişkin elitist, umutsuzluğu körükleyici yorumlar politik miyopiktir. Sonuçlar korkunun, köyüne gelecek su, elektrik, işsizlik, terörde yaratılan çok yönlü korkunun büsbütün kırılmadığını gösteriyor. Bu gerçek, önemli olanı, gelişmenin ana yönünü gömmezlikten gelmeye sürüklememelidir. Alınacak daha çok yol vardır, yollarda açılmıştır. Demokrat, sol, sosyalist güçlere düşen bu yolda güçlerini birleştirmek ve hızla yürümektir.

Hayır oylarının yitkileşliği, yalnızca ANAP'ın bütün devlet olanaklarını seferber edip, mil-yarlar harcaması ve 'anarşi terör tehditi' ile de açıklanamaz. Yaratılan yığınlığa da bağlanamaz. Demokrasi güçlerinin, yığınların günlük yaşamlarında demokrasinin ekme, su kadar yaşamsal olduğunu anlatmakta yetersiz kaldıklarını ve 'yasaklan'ın, aynı zamanda ülke yaşamının her alanın kitlelerin gerçek anlamda etkin söz sahibi olmasının ve örgütlenmesinin de 'yasak' olduğu anlamına geldiğini etkin biçimde anlatamadıklarını da gösterdi.

Sosyalistler ve devrimci sol güçler olarak, sınırlı olanaklarımızı, gücümüzü, ayrımlı noktalarını ısrarla öne çıkartarak, aynı tuttuğumuzu düşünmü-şüm. Asgari müştereklerde bile aynı tavır almaya alıştığımızı düşünelim. Bu durum bizlere umutla bakmak isteyen yığınlara umut verebilir mi? 'küs-kün kardeşler' imajı yığınların sola yönelmesini hızlandıran bir etmen olabilir mi? Hızla yürümekten kastımız budur.

Halkoylamasında halkın kazandığını, alele-cele çıkartılan kapkaç seçim yasası da göstermi-yor mu? Yüzde yetmişin karşısında yüzde otuzu iktidar edecek seçim barajları, halkın kendi temsilcilerinin kimler olduğunu bilmeden oy kullan-maya zorlanmasının korkudan başka bir anlatımı var mıdır? Olamaz.

Bu seçim yasası ile ANAP iktidarının parlemen-ter görümlü 'otoriter' rejim yanlısı olduğu lyce açığa çıkmıştır. Ordunun, süngünün gölge-sinde bir iktidar olduğu apaçık ortaya çıkmıştır.

Bu iktidarın parlamentonun toplumun en üst kurumu olmasını istemeyen, parlamentoya ve halkına güvenmeyen bir iktidar olduğu geniş kit-lelerin gözünde kesinleşmiştir. Mızrak çuvala gir-mez olmuştur.

Türkiye'de demokratikleşmenin iki temel gerek şartı vardır: Birincisi, yasa dışı politik örgüt-lenme ve bütün siyasal toplumsal eğilimlerin tem-silini sağlayacak, ulusal artık 'milli bakiye'ye da-yalı seçen sistemi ile oluşmuş, üstünde hiçbir kişi ve kurumun olmadığı, ordu dahil bütün devlet iş-lerinin denetiminde olduğu bir parlamento. İkinci-si, Parlamento dışında yığınların örgütlendiği, yığınların doğrudan katılımını sağlayan temsili demokratik kurumların yaratılıp, güçlendirilmesi-dir.

Bu yığın örgütlerinin, sendikalar, dernekler, girişimler, kulüpler, çevreler vs., parlamento ça-lışmalarına doğrudan katılmasının önü açılmalı-dır. Böylelikle kitle katılımcı denetim yolları açıl-

Güçlerimizi Birleştirelim, ANAP'a Hayır Diyelim

miş olacaktır. Bu, parlamentonun askeri darbeler-le kesintiye uğramaması, otoriter rejimlerin yer-leşmesinin önlenmesi için temel dayanaştır. Par-lamento böylelikle tabanda etkin yürütücülerine kavuşmuş, kitlelerin korumasına kavuşmuş ola-caktır.

Ülkemizde bu yönde girişimler için zengin deneyler biriktirmiştir. Salt 1980 sonrası öğrencile-rin yığınsal sendikal temelde örgütlenmeleri, öğ-renci dernekleri, bunların ulusal düzeyde ifade-leniş biçimleri bile bir örneklem oluşturmuştur. Öğrenci derneklerinin örgütlenme hakkını kulla-nabilmek, ANAP iktidarının engellerini ve baskı-larını aşabilmek için geliştirdiği yöntemler, par-lamento çalışmalarına etkin müdahale biçimleri parlamento dışında yığın örgütlenmelerinin de-mokratikleşmeye katkılarını göstermeye yeterli-dir. Bu örnek kitlelerin demokrasinin koru-nup geliştirilmesinde, ANAP iktidarının otoriter heveslerinin kursaklarında kalmasının sağlanma-sında etkin kararlı güçler haline getirilebileceği-nin yantılarını veriyor.

Halkımızın 12 Eylül rejimini ve ANAP ikti-darını sarsıp sorguladığı bu dönemde, öğrenci gençlik geliştirdiği bu önemli çabaları daha da geliştirmelidir. Bugün öğrenci gençliğin yığınsal, sendikal temelde örgütlenmesinin önünde iki te-mel görev vardır. Birincisi, birliği konmak. Bu birliğin siyasal çekişmeler, didişmelerle çatlama-sının ve çürütmesinin önüne geçmek. Gençliğin öncü, politik kesimleri arasında kardeşçe day-a-nışma, birlik ruhunun geliştirilmesini sağlamak, devrimci sol güçler arasında diyalog ve işbirliğini geliştirecek yeni bir sol kültür yaratmak için çaba

göstermek. Ön yargıları, yersiz sıfatları aşmak. Gençlik içinde bütün politik akımların varlık-la-rını diğer akımlarının varlıklarına bağladıkları ve her eğilimin gücü oranında temsil edildiği bir güç-ve eylem birliği anlayışını değişmez ilke düzeyi-ne çıkartmak.

İkincisi derneklerin yığınsallaşmasını ve yay-gınlaştırılmasını daha da artırmak. Bu sorunun çok yönlü ve karnakazsık bir çabayı gerektirdiği çok açık. Geniş öğrenci yığınlarının 'rtzası'nı ge-liştirecek örgüt için demokrasi sorununa yaratıcı, yeni yaklaşımlar aramak gereklidir. Kitlelerin 'doğrudan katılım'ını sağlayacak mekanizmalar ü-zerinde 'çoğukuluk' temelinde düşünmek gerek-tirir.

Öğrenci dernekleri, sendikal temelde yığın örgütleri olmaları nedeniyle kitleleri günlük ya-şam halkalarında yakalamalıdır. Aynı zamanda, doğru talepler ortaya koymak da yetmez, bunla-ra ulaşabilecek doğru araçları koymayı da gerekti-rir. Kitleleşme kitleleri örgütte ve eylemde ka-zanmak ve harekete geçirmek, katışırcıya kalı-nan görevlerin apaçık ve gerçekçi olması ve bun-ların uygulanabilmesi için pratik araçların buhu-nmasını gerektirir. Bugün, öğrenci örgütlenmesinin zorunluluğunu ilk kavrayan ve önderlik eden gü-çlerin sosyalist ve devrimci sol güçlerin olması ger-çeği, kitleleşmenin başlıca dürtüsünün sadece siyasal fikirler ve ideoloji olduğu yanlısına sürük-lememelidir. Kaldı ki kitleleşmenin geliştiril-mesi için, yeni sosyal güçler olarak adlandırılan çevreciler, feministler vs. güçleri de kapsıyacak bir yeni anlayış ve programın ortaya çıkarılması zorunludur.

Parlamento dışında yığın örgütlerinin yaratıl-ması sürekli ve düzenli bir çabayı gerektiriyor. 'Otoriter' heveslerin tümüyle kursaklarda kalmasını sağlayacak 'sihirli formül' budur.

Bu koşullar altında, 'otoriter' ANAP iktida-rının, niyetini bütün açıklığı ile ortaya koyan kapkaç yasa ile seçimler önümüze gelmiştir. Gençlik ANAP'ın kendisine düşman olduğunu apaçık görmüştür. Gençlik ANAP'a karşıdır. Ken-dilerinin yaptırdığı uyduruk anketler bu gerçeği değiştiremez. Bu nedenle 'ANAP'a oy yok' diye-cektir.

Özgürlüklere düşman, bilime düşman, sanata kültüre düşman, insan haklarına ve özgürlüklerine düşman, barışa düşman, yığınlara ve örgütlerine düşman ANAP'a hayır.

Güçlerimizi birleştirelim, ANAP'a hayır diye-lim.

AZİZ NESİN

“Yaratılmak istenen burjuva görünüşlü ortaçağ kültürü.”

Ben ANAP'ın kültüre karşı olduğuna inanmıyorum. Kültür düşmanı olduğuna da inanmıyorum. Tam tersine, çok iyi bir kültür dostluğu kurmaya çalışıyorlar, kültür ilişkisi kurmaya çalışıyorlar. Zaten ANAP'ın önce, 1980 12 Eylül'ünde bunu iktidara gelen askerler de izlediler. Onlar da kültür düşmanı değil, ama çok önemli olarak, çok belirgin olarak belli bir sınıfın kültürünü kurmaya çalışıyorlar. Örnek vermek gerekirse 1980'den önce de vardı, Süleyman Demirel zamanında, AP zamanında başlamıştı. Onlar tam anlamıyla başanya ulaşamadılar. Askerler ve bundan sonra ANAP, bunu çok büyük ölçüde başanya doğru götürüyor. Bizim ülkemizde bugüne dek parlamentoya girmiş hiçbir partinin kültür ve azınlık politikası olmadı. 1980 12 Eylül'ündeki askerlerinde azınlık kültür politikası yoktu. Ondan önceki AP'nin de yoktu.

Parti programında yazılı bir kültür politikası yoktur. Kültür politikasını ilk kez CHP yapmaya kalkıştı. Yüksek Kültür Kurulı kuruldu. Ben de o kültür kuruluna üye idim ve gerçekten de o günkü koşullara göre ve CHP'nin iktidarına göre oldukça iyi bir kültür politikası, yazılı olarak saptandı. Ancak bu saptanmasından sonra yayınlanmaya bile fırsat bulamadan CHP iktidarı devrildi. Şimdi ne oldu?, gerek AP zamanında, gerek 1980 askerî darbesinden sonra ve gerek onun ister istemez süreği olan ANAP iktidarı za-

manında yazılı, bir biçime getirilmeyen, sözlü olarak anlaşmalı, çok önemli bir kültür politikası izleniyor. İlk kez oluyor tarihimizde ve bunlar kendi istedikleri kültür politikası doğrultusunda durmadan koşturarak, sanat- kültür yaratmaya çalışıyorlar. Benim görüşüme göre, özü şu, dış görünüşüyle çağdaş olan bütün teknolojiyi almak çağdaş denilecek bünteknolojiyi - tabii aygıt ve araç olarak - almak, ama bu dış çağdaşlığın içerisinde öz olarak tam bir islami ortaçağ kültürü getirmek. Bunun içinde en başında Türkiye'deki sağcılar 1980'e kadar ve ondan önceki AP iktidarı döneminde dek Türkiye'de dinci ve ırkçı sağcı olarak ve gene dinci aşırı milliyetçi sağcı olarak ve karşılıklı durumda idiler ve çelişkiyi görünümlemede idiler. Türk İslam sentezinde dinci sağcılarla aşırı ulusalcı sağcılar uzlaşma yolu arayıp birleştiler. O zaman, en yeni modern arabayı kullanacaklar, en modern yapıları yaşayacaklar, her türlü konfor olacak, tıpkı petrol zengini Arap ülkelerinde olduğu gibi. Her çoğul- tıpte teknoloji olacak. Eğer bu teknolojiyle otomasyon gerekiyorsa otomasyon olacak, bilgisayar gerekiyorsa bilgisayar olacak. Ama, kafa yapısı bakımından insanlar çağı yaşayamayacaklar, çok geri yaşayacaklar. Neden bunu yapmaya çalıştılar? Çünkü, bu teknolojiye koşut olarak, insanın beyni çalışırsa o zaman bazı şeylere karşı gelmesi gerekiyor. Halbuki teknoloji elde edip de, kafası orta çağda kalırsa

o zaman teslimiyetçi bir insan çıkacak ortaya, hiçbir şeye karşı gelmeyecek. Böyle bir insan yetiştirmek istiyorlar. Kültür politikalarının özü bu. İnsanları da böyle, üniversiteleri de böyle. Herşeyi buna göre hazırlıyorlar. Bu dizge yalnız Türkiye'nin dizgesi değil. Büyük capta Amerika'da da aynı durumda; bol bol üniversite var. Bu üniversitelerden orta düzeyde aydınlar çıkacak. Tabii Amerika'yla ölçüldüğünde Amerika'yla aynı koşullukta değil ama Amerika'nın kötü bir örneği, Türkiye'de bol sayıda üniversite olacak. Lisansın bile yeterli olmadığı taşra illerinde üniversite olacak, bunların altyapıları olmayacak. Yani; bilimsel alt yapıları olmayacak, kitaplıklar, laboratuvarları, yetedi hocaları olmayacak. Ama, bunlardan bolca üniversite mezunları çıkacak, böylece insanlar dış gereksinimleri bakımından doyuma ulaşmış olacaklar. Üniversite mezunları, üniversite diplomalı olacak. Bu ülkeyi kim yönetecek? Ha, onun içinde aynı üniversiteler gerekiyor. Ülkeyi yönetebilecek derken yönetici anlamında değil, yani bilimsel yönetecek, sanatını yönetecek, edebiyatını yönetecek, ticaretini yönetecek, dış alım- satımını yönetecek her alanda yönetecek insanlar gerekli. Çünkü bunlar önemli beyinler ve bu önemli beyinler daha küçük yaşta beri iyi besin alan, iyi protein alan ve durumu çok iyi olan insanlardan oluşur. Onlar için ayrı üniversite gerekli, olanlar böyle Türkiye'yi askerî bakımdan, yönetimsel bakımdan, bilimsel bakımdan, kültürel bakımdan yönetecekler. Buna karşılık bizde de Bilkent kuruldu. Bilkent kurulmakla kalmadı, bunun arkasından yeni üniversiteler de kuruluyor.

Bir Tercüman Üniversitesini çıkacak, çıkmakta. Ben Almanya'dan yeni geldim. Almanlar Türkiye'de bir üniversite kurmayı düşünüyorlar. İlişkiye geçmişler. İlk kez söylüyorum, daha basında çıkmadı. Bunu hiç kimse bilmiyor. Anlaşma halindeler. Tabii bu kapış kapış bir şey. Türkiye'yi yöneteceklerin Almanların etkisinde olması, Amerika'nın etkisinde olması ya da işte Tercüman yoluyla falan etkisinde olması bu bir kapışılan olay. Örneğin bana Almanların Dışişleri Müsteşarı dedi ki "bizim dışarıda iki yerde Alman üniversitemiz var. Biri İran'da, bir tanesi de Hindistan'da.

İler ikisi de bize ağır yüklere, ağır parasal yüklere neden oluyor. Buna karşın biz yine de Türkiye'de bir üniversite açmak istiyoruz. Tabii bu parasal yükümlülüğü, çok daha kolay yoldan, Alman üniversitesi çıkışlarıyla halledip geri alabilecekler. Tabii Türkiye'ye düşen sorumluluk

şudur. Bunun karşısında yasayı nasıl yapacağız ki kendi doğrultumuzda üniversiteler kurulabilsin. Çünkü yasayı yaptığın zaman boyu 1.60 dan yukarıları yararlanamaz diyemezsin. Böyle bir özel üniversite yasası çıkarsa bundan bizim dilar bilim merkezi de yararlanabilir. Nesin Vakfı da kurabilir. Böyle bir şey ki, Türkiye'nin ilerici demokrat insanlarını dışlayıp kendi içlerinde bu üniversiteyi yapacaklar. Nitekim, yalnız bununla kalmayacak. Son iki günden beri Zaman Gasesinde İslami üniversiteyle ilgili yayın yapılmakta. Demek ki İslami üniversite kurulabilir, Galiba kurulacak. Onun dışında Hakkari'de üniversite olsun Sür'te üniversite olsun, Kars'ta olsun, her yerde olsun. Onlardan da sıradan, kendilerini üniversite çıkışlı sanat, yan- aydın çeyrek - aydın, lipte bir, beşte bir aydınlar çıkan. Politikaları budur. Yeni politikaları yok demek doğru değil. Kendi manidarının sanatını ilk kez ortaya koymaya çalışıyorlar.

Müzikte aldı başını gidiyor. Tek sesli müzik, işte onu'da çok sesli müziğe çevirmeye çalışıyorlar. O kadar sanat dostları ki, bundan önceki iktidarlar hiç bir zaman bu kadar sanat dostu olmadı. Ancak, hangi sanatta dost, hangisine diimman olduklarını bilmek gerekiyor. Bakınız, Türkiye'nin ne kadar tanınmış yazarları varsa hepsi Türkiye Yazarlar Sendikasında. TYS'nin 8 yıl süreyle etkinliği yasaklandı. Ayrıca askerî mahkemeye verildik. Bu böyle olurken bizi istemedikleri için, başka bir edebiyatçı yetiştirmek istedikleri için Türkiye Edebiyatçıları Derneğini kurdular. Ve bunlar, biz askerî mahkemelerde duruşmalara çıkarken onlar televizyonda bakanların koltuğu altında, onların yardım ve hükümetin desteğiyle zorla edebiyatçı çıkarmaya çalışıyorlar.

Çok akıllıca ve planlı olarak 1980'den beri, hatta ondan da önceden beri devam ediyor. Tiyatroda

da öyle Devlet tiyatrosunu eline alıyor, şehir tiyatrosunu eline alıyor. Söade özel tiyatrolara yardım ediyor. Onlarda kiralannı bile ödemiyor. Kansının başını örttüğü zaman 60 sene önceki gibi örtmüyor. Neden kaynaklandı: Bir kere Türkiye iki bakımdan önemli, bir tanesi her ülke olduğu gibi sömürülmeye çok uygun, bundan daha önemli stratejik durumu. Biz yalnız pazar olarak önemli değiliz. Stratejik yer olarak dünyanın çok önemli bir yerindeyiz. Onun için bizi ellerinden çıkarmak istemiyorlar. Bir de yanlış tanımlanuyalım burjuva kültürü yaratmak istemiyorlar. Keşke yaratmak isteseydi, yani Almanya'daki gibi bir burjuva kültürü yaratılsaydı, bunun karşısında bir proleter kültür yaratılabilirdi. yaratmak istediği burjuva gönlünü ortaçağ kültürü. Onun için bugün bizim Sosyal Demokratlara çok ihtiyacımız var. Bizim burjuva kültürüne ihtiyacımız var. Hatta burjuva insanlara ihtiyacımız var. Onlar olmadıkça ne karşıtı çıkabiliyor, ne de burjuva kültürünün üzerine basıp onu eleştirip, onu beğenmeyip, onun beğenmeyen yanlarını alıp yeni bir kültür yeni bir senteze varabilir. Şimdi yapılmak istenen dış görüşüyle, apartmanı, kütüphanesi, ciddi kitapları ansiklopedileriyle iletişim araçlarının etkisiyle böyle bir ev böyle bir yaşam olacak ama kafası batı burjuvaise kafası değil. Kafası kesinlikle akılcı değil. Burjuva olmak için akılcı olmak gerekiyor.

12 Eylül öncesi iktidarlar sanat kültür politikasını ve dış politikayı çok iyi yürütemedi. Çünkü ters sesler çıkıyordu. Ekonomide de öyle.

Kültürde de öyle, sosyal yaşamda da öyle. İnsanlar bu gidişe karşı sesler çıkıyordu. Toplu sözleşme sesi çıkıyordu, grev sesi çıkıyordu, tiyatrodaki edebiyatta başka sesler çıkıyordu. Bütün bunları susturup da tek ses haline getirmenin yolu bir askeri baskıyla olabiliyordu. Demek ki, bunu onlar yapmadıklarında, yani AP'nin yapmadığında, askeri yönetim onları da dışlayarak yaptı.

Olay şöyle 1980 yıkımı bundan önceki iki askeri darbeye bakanlımayan çok önemli bir şeyi yaptı. 1960'ın yıkım hedefi DP idi. Yıkım gerekçesi DP'nin anayasayı bozmuş olmasıydı. Böyle olunca bunu düzeltmeye çalıştılar. Gördüler ki, istedikleri olmadı. Sonra 12 Mart'ta bunu çok daha ileriye götürerek yalnız tek partiye değil bütün ilerici demokratlara yönelttiler. Hedef bu oldu. Ama onlarda kendi açılarından yanlış bir şey yaptılar. Kişilerle uğraştılar. Bir de gördüler ki, Hasanın yerine 50 tane Hasan çıkmış, Fatmanın yerine 50 tane Fatma çıkmış. Bunlar iflah olmaz dediler. Üçüncü darbeye kişilerle değil kurumlara uğraştılar. En önemli kurum Anayasa'yı yıktılar. Sonra ne kadar kurum varsa hepsini yıktılar. Sendikaları yıktılar. Yalnız hepsinin yerine yenisini koydular. Demokratik bir anayasayı yıktı, kendi anayasasını getirdi. DİSK'i yıktı. TDK'nu yıktı Atatürk Enstitüsü'nü kurdu. Üniversiteyi

yıktı, yerine YÖK'ü kurdu. YÖK Bilkent'le aynı koşutta. En belirgin gerçekten de kurumsallaşmadır. Türkiye'de ne kadar demokratik ilerici, liberal kurumlar varsa hepsini yıkıp kendi kurumlarını getirdiler. Ama bir ülkenin toplumsal güçlerinin tümünü yok edemiyorsun. Yine güçler, düşünceler çıkıyor, ister istemez. Bu da şu demektir: Demek ki 4'ü askeri darbe hazırlıkları da yavaş yavaş ortaya konuluyor.

Bu gün gerçekten pek farkına varmadığımız dinci sağcı ve aşırı milliyetçi büyük bir gençlik var. Onlar adamakıllı geliştirdi. Tabi ilerici kesimler bu darbelerden yara aldı. Tabi kendi gençliğine saldırarak değildi. Ama bugün artık 1960'daki sağcılık yok. Üniversite bitirmiş sağcı var. Bugün Amerika'da, Avrupa'da böyle sağcı var. Gerek dinci, gerek aşırı milliyetçiler. Sağcı deyince biz bunların ikisini sayıyoruz. Asıl sağcı kapitalizmdir. Kapitalizm bunları güdüyor, elinde tutuyor. Aynı yolda gitmelerini sağlıyor. Türk-İslam sentezi gibi.

Kapitalizm kendini iyice yerleştirmek için bu iki gücü iyi kullanıyor.

Kültür politikası gayet iyi, aklınca yürütülüyor.

Tabi sınırları koyarken kesin sınırlar koymamak gerek. Ama, bütünü ele alırsak onları, kendi gençlerine bu baskıyı bir eğitim amacıyla sundular. Yani, daha evcilleştirmek, daha kendi doğrultularına getirmek için bunu yaptılar. Gerçekte ilerici demokrat kesim zarar gördü. Bu da valardan da ortaya çıkıyor. Aynı suçtan sağcı ve ilerici gençlerin aldığı ceza birisinin adli suçlu, diğerinin ise ölüm cezasına çarptırılmasıyla neden oluyordu. Şimdi ANAP dolaylı olarak şunu anlatmak istiyor, askeri yönetimin yaptığı işlerden sorumlu değilim havasına girmek istiyor, bunu aslında tam söyleyemiyor, ben söylüyorum. Çünkü, askerlerden yönetimi devraldı ve onların icazetiyle partiyi kurdu. Bunu söyleyemiyor. Ama bunu sezdirmeye çalışıyor. Böylece bu baskılar benim eserim değil, bunu askerler yaptı demeye getiriyorsa da onların, 12 Eylül'ün mirasıdır.

Bunu nasıl açığa çıkartırız? Bunu açığa çıkarmaya gücümüz yet-

mez. Yani, burda bir karamsarlık yok bir gerçekçi görüş var. Açığa çıkartmak için sürekli uğraşınız, ama Türkiye genelinde bunu açığa çıkartmak fırsatı, olanağı elimizde yok. Gerçekten bugün Türkiye'deki demokratların, ilericilerin, hatta Atatürkçülerin sözünün yayılma ve etki alanı çok daralmış durumda. Bunu yalnız 1980 yapmadı. Eskiden beri böyle yapıldı. Ters birikim oldu. Eğer öyle olmasaydı kendi aleyhine olan bir Anayasaya Türk halkı %92,5 oy vermezdi? Çok açık biçimde ortada, bir insan ya da bir kurum bir ulustan %92,5 oy aldıysa bununla katıyen övünmemelidir.

Bu utanılacak bir durumdur. Bu demektir ki o ülke kışla olmuştur. Yüzde 50, yüzde 60, yüzde 70 olabilir ama yüzde 92,5 oy alıyorsa bana kalsa referandum iptal edilir. Ama bizde tam tersi yüzde 92,5 oy aldım diye seviniyorlar. Olmaz, Yani aynı ayrı düşünen insan yok mu? Üstelik yüzde 7,5 insan nu farklı düşünüyor? Aslında bu utanılacak bir durumdur.

Bizim gücümüz neye yeter? Bizim gücümüz yazmaya, konuşmaya yeter. Dar sahalarda içinde kalır. 500 600 bin satan gazetelelerde bunu anlatma olanağımız yok. 3 bin, 5 bin, 10 bin satan dergilerde, konuşmalarda dar sahalarda, dar alanımız gittikçe genişletme yolunu bulabiliriz. Bir de bizim düşüncelerimiz kendiliğinden, özünden çarpıcı, ödüleri gibi genele, herkese uyan sözler olmadığı için, örneğin şimdiye dek kimse "bir ülkede yüzde 92,5 oy alan övünmez, utanır" sözünü söylemedi. Bu son derece çarpıcı bir sözdür. Bizim böyle çok çarpıcı sözlerimiz var. Biz bunları uydurmuyoruz, orijinallik olsun diye de söylemiyoruz. Bu sorunların özünü kavranış olamamızdan ileri geliyor. Benim salık verdiğim şey, her konuda iki tane çok yalın gerçeği gözden uzak tutmamak; bir tanesi yasal olmak, bir tanesi açık olmak. yasal olarak çok şey yapılabilir. Yasalara uygun yapmak demek, yaptığın yasalara saygı duyuyorum demek değildir. Ben bugün Türkiye'deki yasaların yüzde 80'ine, yüzde 90'ına saygı duymuyorum. Saygı duymadığım için de o yasaları sevmiyorum. Ama o yasalara uymak zorunda olduğum için de uyuyorum. Acaba uymasam ne olur? Bilsen uymasam başıma kazanacağım, uymam. Ve ben biliyorum ki, yasalara uymadan Türkiye'de başarı kazanılmaz. Özellikle bugünkü koşullarda. Onun için ben bu yasalara uyuyorum. Şöyle bir şey öğrettiler, "yasalara saygılı olunuz", ben yasayı beğenmiyorsam, neden saygılı olayım? Bu iki yüzlülük, sahtecilik olur. Benim bu yasalara saygım yok, sevgim de yok, beğenmiyorum, değiştirmeye çalışıyorum, ama yasalara uyarak değiştirmeye çalışıyorum. Neden yasalara uyarak

değiştirmeye çalışıyorum? Korkumdan falan değil.

İkinci'si açıklık. Biz, yani biz derken benim bağlı bulunduğum örgütler hep bunu uyguladı. Ne yapmak istiyorsak açık seçik, içtenlikle söylüyoruz. Yani arkasında başka bir niyetimiz, gizli olan hiçbir şeyimiz yok. Ve bunun başarılı olduğunu 1980'den sonra çok net olarak gördük. Açık söylüyoruz, arkasında başka bir anlam bulma olanakları yok ve yasal yapıyoruz. Ama hep yasalara karşı tavrı alıyoruz. Bundan sonra da sanıyorum, yapılacak şey budur.

Tabi seçeneklerini bulmak gerekiyor. Karşımızda devlet var. hükümet var, parlamento var. Hepsi karşımızda. Bizim karşımızda ne var, YÖK var. Biz YÖK'e karşı bir seçenek getirdik. BİLAR Bilim Merkezi var. Ama o kadar zayıf bir seçenek ki, 10 tane sandalye, 5 tane masa, bir küçük oda. Onu zor yapabildik. Ama gücümüz buna yetiyor, yapıyoruz. Başka ne seçenek getirdik? TDKYıkıldı, Türk Dil Derneği'ni kurduk. İşte BİLAR Şirketini kurduk, Türk-Yunan Dostluk Derneği'ni kurduk. Çok tehlikeli bir demek. Bu nun gibi, dilekçe olayları gibi olaylar var. Daima seçeceğim de, kapitalizmin güdümünde olan dinci ve aşırı sağcı olan gençliğe de seçenek getirmesi gerekiyor, kendisi açısından.

Ama öyle durumlar oluyor ki, biz pekala o durumlarda sağcılarla bile işbirliği yapabiliriz, yapmamız da gerekir. Bunu da kurnazlık olarak değil, içtenlikle yapmamız gerekiyor. Bir örnek vereceğim, 2000 Doğru dergisinde Atatürk'ün Kürt sorunu konusundaki sözü üzerine dergi toplatıldı. Şimdi burada tavrı olmak gerekiyor, sağcıları da içine alan bir tavrı almak gerekiyor. Çünkü bu sorun sağcı, solcu sorunu değil. Nitekim biz buna karşı bir bildiye yayınladık. Sağcı ve solcu dergileri çağırdık. Gelirler mi, gelmezler mi bilemiyoruz. Pek başarılı olmuyor. Sağcılar genellikle katılmıyorlar. Bizim Ekmek ve Hakk

Dilekçesi'ne katılmadılar, Aydınlar Dilekçesi'ne katılmadılar. Ama olsun biz bu gerçeği ortaya koyarsak, onlardan da böyle öneriler gelirler onlara da katılır. Çünkü Atatürk'ün söylemini, konuşmasını yasaklarsa bir yönetim, günün birinde onların da başına gelecek bir bela vardır, onlara da koşmanız yardım ederiz. Burada sorun sağcılık, solculuk değil. Atatürk'ü sevip sevmemek de değil. Atatürk'ün bile bir sömür yasaklanabiliyorsa o zaman çok başka şeyler yasaklanabilir. Burada birlikte davranmak gerekir. Yalnız, şunu söylemek istiyorum, bütün sağcı eğilimlere, düşüncelere, seçenekler getirilmeli. Zaten seçeneklerimizin var. Örgütsel olarak bunları bir bütün içine sokmalı.

Bu kültür politikasına karşı kurulacak kültür politikası çok açık ve berrak: Her konuda demokratikleşme. Bunu ortaya koymamız ve demokratikleşmenin ne demek olduğunu açık seçik bilmemiz gerekiyor. Ondan sonra kurumsallaşmak, orda zayıfız. Çünkü bizim kurumlarımız, devletin kurumlarına karşı kurum denemeyecek kadar zayıf. Hem sayısal olarak azız, hem de parasal olarak gücümüz yok. Kapitalist değiliz. Dayanıyoruz, kendi gücümüzle yapmaya çalışıyoruz. Onun için son derece zor. Biz dört aydan beri İstanbul'da bilim merkezi kurmak için yer arıyoruz. Bizim vereceğimiz kira ile böyle bir yer bulamıyoruz. Hala arkadaşlar arıyor, nasıhkunmılaşacaksınız? Yeriniz yok, toplanacak yeriniz yok, şu yok, bu yok. Bunlarla olmuyor, bitmiyor. Yasaları bozarak, çiğneyerek sizi yasadışına çıkarmaya çalışıyorlar, mahkemelere veriyorlar. Aklınıyorsanız yine yapıyorlar. Kurduğumuz kurumu tanınmıyorlar. Bakınız Türk Dil Derneği, tanımadılar, zorla tanıdılar, BİLAR zorla tanıttık. Ekin'i tanımadılar. Böyle zorluklar var. Onun için biz onlara daima seçenek getireceğiz. Ve daima kurumsallaşacağız. Ama hiç bir zaman eşit olup, eşit koşullarla değil Bu günkü koşullarda bunu elde

edemeyiz. Bu olası değil.

Ben alternatifini şöyle değerlendireyorum. Bütün gericiliğe karşı bizim alternatifimiz, demokratikleşme olmalıdır. Yani demokrasinin çok partili olmak demek olmadığını söylemeliyiz. Çok parti olur ve özgür seçim de olur. Bu demokrasinin koşullarından bir tanesidir. Biçimsel koşul olarak bu gerektir. Ama bir ülkede çok parti olması özgür seçim olması o ülkenin demokratik olmasına yetmiyor. Bir defa kaldı ki biçimsel demokrasi bile Türkiye'de yok. Çünkü olması gerekir başka bir parti yok. 50 milyonluk Türkiye'de elbette komünist var. İnsan komünist olsun ya da olmasın komünist partinin kurulmasına çalışmalıdır. Nitekim çok belirgin örneğini referandumda yaşadık. Ben ve benim gibi pek çok insan Ecevit'in yanında değiliz, düşman değiliz elbette. Süleyman Demirel'in tamamen katışındayız. Böyle olduğu halde insan hakları açısından biz "evet" oyu verdik. Yalnız insan hakları açısından, onları sevdiğimizizden, beğendiğimizizden, politikalarını onayladığımızdan değil. Ama insan haklarına yapılan saldırı bir kamuoyu yarattı. Tıpkı bunun gibi her insanın, her aydının, her akıllı başında insanın Türkiye'de Komünist Parti'nin kurulmasına çalışması gerekir, komünist olması gerekmez. Bu obnaddığı için demokrasi biçimsel olarak bile olmuyor. Bu olsa olur mu? Bu olsa yine olmaz. Bundan sonra demokrasinin asıl özünü geliyor, demokratikleşmeden şunu anlıyoruz: Bir ülkenin bütün nimetlerinden zenginliklerinden, varlığından eşit olarak yararlanmak demektir. Eğitim alanında eğer Galatasaray Lisesi'ndeki ile Hakkari Lisesi'ndeki arasında büyük ayrım varsa. Bu memleketin nimetlerinden biri az biri fazla alıyorsa o zaman demokrasi yok demektir. Bilkent'te okuyan, parası olduğu için Bilkent'te okuyor. Daha zeki olmayan ya da onun kadar zeki olan bir insan okuyamıyorsa, başka okulda okuyorsa o ülkede demokratikleşme yok demektir. İnsanların çoğu protein almıyor için geri zekalı oluyorsa, öbünü protein aldığı için ileri zekalı oluyorsa burada demokrasi yoktur. Bizim kültür politikamızın seçeneği demokratikleşmektir.

ANAP'ın, öteki tüm alanlarda olduğu gibi, dış politikada da icraatına değeriendirilebilmesi için öncelikle bu iktidarı genel niteliklerini tesbit etmek gerekir: ANAP iktidarı, 12 Eylül askeri darbesinin sivil görünümündeki bir uzantısıdır. Bu tesbit doğruysa, o zaman da, 12 Eylül askeri darbesinin, kusa da olsa, bir değeriendirmesinin yapılması gerekmektedir.

12 Eylül askeri darbesi, Türkiye'de, gelişen toplumsal uyanış karşısında, burjuvazinin ekonomik toplumsal ve buna bağ olarak da politik egemenliğinin ağır darbeler yoldığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir.

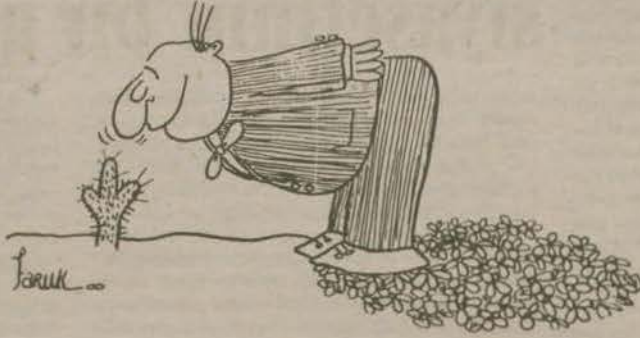

tir. Hepimizin yakından tanık olduğu gibi, sözkonusu darbeyi gerçekleştiren paşalar, ülkemizde yalnızca özgürlüklere, demokrasiye, insan haklarına ağır darbeler indirerek kalmamışlardır. Aynı paşalar, halkımızın ve tarihimizin en leri güçlerine, işçi sınıfına ve emekçilere, gençlere ve aydınlara, zulmetmekle de yetinmemişlerdir. Bütün bu yapıların temel nedeni olarak; içerde, emekçi sınıfları, yalnızca susturulmalarını değil, aynı zamanda, bu sınıflardan burjuvaziye görülmemiş oranlarda bir servet transferini de amaçlamış olan 12 Eylül paşaları, dış politika alanında da ülkemize onulmaz yaralar vermişlerdir. 12 Eylül darbesi, "istikrar" a kavuşturduğu, yani suskunluğa mahkum ettiği Türkiye'yi, Orta Doğu'da, genel olarak Batı'nın, özel olarak da nin aşırısız tahtasına, giderek de, bir jandarmasına dönüştürmeyi hedeflemiştir. Bu tuzağın uygulayıcısı iç ve dış güçler, Türkiye'ye em-

HALUK GERGER

"12 Eylül paşaları, dış politika alanında ülkemize onulmaz yaralar vermişlerdir"

peryalizmin uğursuz yeni Soğuk Savaş'ında da bari roller biçmeyi planlamışlardır.

12 Eylül askeri darbesi, Türkiye'yi uluslararası kapitalizmetin anlamıyla entegre etmeyi, ülkede gerçek (ilkel) kapitalizmi egemen kılmayı (ve bunun uluslararası işbölümüne uygun senaryolarını) tezgahlamıştır.

Yarın Dergisi'nin çoğu üniversite öğrencisi genç okuyucularına bu son söylediğimi, onların çok iyi bildiği bir örnekle açıklamak isterim. YÖK düzeni, Türkiye'nin, Türkiye perspektifli bilim üretmesini ve ulusal teknolojik atılımını engelleyerek, ülkemizi daha uzun yıllar sürecek bir biçimde emperyalizmin "Patent" zincirlerine bağlamayı garanti altına almıştır. Hiç kuşkusuz, YÖK'ün gerçekleştirdiği barbarlıklar yanında bu nokta gözden kaçmış olabilir. Unutmamak gerekir ki, tüm yapılan baksızlıkların altında yatan temel neden bu olmuştur.

İşte, 12 Eylül askeri darbesinin bir sözde sivil uzantısı olarak, ANAP'ın, içte ve dışta, yaptıkları da bu planlara uygun politikaları sürdürmek olmuştur. 1980 12 Eylül'ünden bu yana, Türkiye'nin ulusal onur ve itibarı ayaklar altına alınmış, ulusal bağımsızlığımız iktidarlar eliyle çiğnenmiş ve ulusal çıkarlarımız tamamiyle yok varsayılmıştır.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle emperyalizm, mazlum ulusların dünyasında, halkımızın hakketmediği, bir gedik açmıştır. ANAP iktidarı bu gedik daha da açmak için elinden geleni yapmaktadır ve ileride fırsat bulduğu ölçüde de yapacaktır. Ülkemizin onuruna ve hakımızın çıkarlarına aykırı bu gidişe "dur" demek bizim yalnız hakkımız değil, aynı zamanda, görevimizdir de. Şimdi Türkiye halkı, yalnızca içerde baskı ve sömürüye engel olmak değil, aynı zamanda, uluslararası planda, barış düşmanlığına, bağımlılık zincirlerine ve emperyalizmin bari tuzaklarına da göğüs germek gibi onurlu bir görevle karşı karşıya bırakılmıştır. ANAP iktidarı son vererek 12 Eylül çerçevesini de kırarak Türkiye halkı, yalnız kendisini kurtarmakla kalmayacak, aynı zamanda, ülkemizi uluslararası barış bağımsızlık ve eşitlik güçleri ile de onurlu bir dayanışma içine sokacaktır.

Tüm ülkeler gibi Türkiye için de özgürlük, içerde demokrasi dışarda ise bağımsızlık yolundan geçer. Bu yolun karşısındaki iç ve dış güçler ise, bugün Türkiye'de Paşalar Darbesi'nin uzantısı olan ANAP iktidarında bütünleşmişlerdir. Demokrasi ve bağımsızlık güçlerinin de ANAP'a karşı, birleşmesi, bütünleşmesi başarının ilk koşuludur.

Ekonomi, demokrasi, genel af, işkence vs sorunların ağırdığı nede-niyle hemen her zaman ve her ülkede olduğu bu politikanın seçimlerde belirleyici bir ağırlığının olabileceği söylenemez.

Bununla birlikte, yukarıda sayılan sorunların ulusal bağımsızlık ile olan yakın bağları vurgulanmadığı ölçüde, halkın dış politikaya ilgisi artırılabilir. Kuşkusuz, bunu esas olarak sol güçlerin yapması gerekir.

ANAP içinse, dış politika sorunlarından ziyade, dış çıkar çevrelerinden yardım ve destek bulma uğraşı önemli olacaktır. Emperyalizmin de bu seçimlerde temel desteğini ANAP'a kaydıracağı, ama "tüm yumurtaları aynı sepete koymaktan da" kaçınacağı söylenebilir.

YARIN □ *Soyun Selçuk, şu anda ülkemizde basın özgürlüğünün durumu nedir? Varlığından söz edilebilir mi?*

İLHAN SELÇUK □ Basın özgürlüğünün varlığından sözlemek doğrusu oldukça güç. Türkiye'de fikir özgürlüğü yok. Fikir özgürlüğünün olmadığı bir ülkede basın özgürlüğünün olmadığı söylemek doğaldır. Fikir özgürlüğü bulunan batı demokrasilerinde de basın özgürlüğünü sağlamak doğrusunu isterseniz zaman geçtikçe oldukça güçleşiyor. Çünkü basın özgürlüğünün koşulları her yerde, her zaman sağlanmıyor. Tabii bu söylediğimiz klasik burjuva demokrasileri için geçerli olan sözlerdir. Bir ülkede bu bağlamda basın özgürlüğünün olması için, önce yasal bir düzenleme gereklidir. Bu yasal düzenleme, basın yayın özgürlüğünü fikir özgürlüğü kapsamında bütün olanaklarıyla tanıtır. Bizdeki gibi gazeteciler, yazarlar ak sükr suçlarından ölümlerine uğruya çekilmezler, savcılığa çağrılmazlar, gazeteler, dergiler toplatılmaz ve basının üzerindeki bütün yasal baskılar kaldırılmıştır. Buna karşın örnek olarak gösterilen bu ülkelerde de kapitalizmin tekelleşmesi sürecinde basın özgürlüğünün bir takım kayıtlara bağlandığı görülmüyor. Tabii bu bağlantılar sermayenin basın sektörünü eline geçirecek, ona istediği yapıyı vermesinden kaynaklanıyor. Diyelim ki, bir ülkede tekelleri sermaye gazeteleri ele geçirmeye başlasın. O zaman durum nasıl açıklanabilir? Bir gazetenin patronu aynı zamanda bir holdingin başkanıysa, ya da başında holdingleşme, tekelleşme süreci gerçekleşmişse nasıl özgür sayılabilir bir basın? Bunun üzerine bir de reklam baskısını koyalım. Demek ki; tayin edici olan gazetelerin parasal kaynaklarıdır. Gazetelerin parasal kaynakları da iki ana bölüme ayrılabilir; birincisi satış gelirleri, ikincisi ise reklam gelirleri. Reklam gelirlerinin kaynağı, büyük, küçük ya da orta sermaye ama tayin edici olan büyük sermayedir. Büyük sermayenin basın üzerindeki reklam baskısı ile birlikte basının holdingleşme süreci de eğer hızlanırsa, yasal düzenlemeler demokratik olsa bile o toplumda yine basın özgürlüğünün var olmadığına söylemek, bir gerçeği dile getirmektir. Bu kapsamda Türkiye'deki durum daha da beter, çünkü biliyorsunuz ki, bizde fikir özgürlüğü yok ve yasalarımız da batı demokrasilerindeki koşulları içermiyor. Ayrıca Türkiye'de Bab-ı Ali hâzır bir tekelleşme süreci yaşıyor. Bu tekelleşme sürecinin içinde gazeteler hızla bir takım sermayedatların eline geçiyorlar. Ve böylece basın, kendi içinden sermayenin güdümüne teslim oluyor. Bu bakımdan Türkiye'de basın özgürlüğünün var olduğunu söylemek oldukça zordur. Açıkça biliniyor ki; Türkiye'de tekelleri basın dışındaki bir takım dergilerin, gazetelerin dışında, sermaye ideolojilerine karşı yayım yapabilecek organ yoktur.

YARIN □ *24 Ocak kararları bir anlamda Türkiye'de devlet tekel kapitalizmini yerleştirmeye yönelik kararlar ve bu kararlar 12 Eylül 1980 darbesi ile birlikte uygulamaya konuldu. Bu açıdan değerlendirerek 12 Eylül öncesi ile sonrası arasında basın özgürlüğü açısından bir değişiklik var mıdır?*

İLHAN SELÇUK □ Kuşkusuz 12 Eylül'den önce de basın özgürlüğü yoktu. Fikir yasakları vardı ve Türkiye'de sürekli olarak basın özgürlüğünü kazanmak isteyen güçlerle, basın özgürlüğünü vermemek yolunda direten güçler arasında bir çatışma ve kısıp vardı. Bu çatışma ve kısıpın bazen yoğunluğu artar, kimi zaman biraz rahatlatılabilir ve gevşer. Nitekim 27 Mayıs devriminden sonra böyle bir görece özgürlük dönemi yaşanmıştır. Fakat, siyasal iktidar sermayenin ağırlaştığı dönemde fikir özgürlüklerinin ve basın özgürlüğünün üzerine yitirir. Bu da çatışmanın yoğunlaşması sürecidir. Tazih baktığınız zaman bir genelleme yapabiliriz. Burjuva iktidarlardan zaman zaman bazılarına uğursuzlar, köşeye sıkıştırılan hukuku rafa kaldırarak ve hukuk dışı baskı araçlarını yitirmeye koyarlar. Türkiye'de konum 12 Eylül'de birden bire ağırlaştı. Çünkü ekonomik durumun bozukluğu, toplumdaki istikrarın bozulması (bu istikrar tabii burjuvazinin istikrarı anlamındadır, çünkü Türkiye'de ne zaman istikrar bozuluyor deseler, halk kitleleri uyanıyor, demokrasist istiyor, devrim istiyor, daha fazla hak istiyor demektir). Türkiye'ye dayatılmış olan cici demokrasinin artık yetmediği anlamına gelmektedir. 12 Eylül, kapitalist toplumda çatışmaların ve çatışmaların büyüdüğü bir ortamda, büyük sermayenin dış ve iç kapitalizmin, silahlı kuvvetleri devreye sokmasıyla gerçekleşmiştir. Burada silahlı kuvvetler tabii emir-kumanda zinciri içinde müdahale ediyor, MGK siyasal sorumluluğu üstleniyor ve MGK'nın gösterdiği siyasi doğrultuda askeri yönetimin mekanizmaları sıkıyönetimler, basına ikinci bir zincir vuruyorlar. O dönemi hep birlikte yaşadık. Gazete kapatmalar, toplatmalar gazetelere telefonla emirler, direktifler vermeler, yayın özgürlüklerinin daha fazla kısıtlanması bu dönemde daha yoğun bir biçimde yaşanmıştır. Tabii 12 Eylül'de sermaye ideolojisi doğrultusundaki müdahale, zaman içinde kendince başarıya ulaştıktan sonra geriye çekilmek ve yönetimi sivilere devretmek politikası, dışarıdan da yapılan telkinlerle hakim olmuş ve basın özgürlüğü de gene görece bir açılışa doğru yönelmiştir. Fakat bugünkü durum, hiçbir zaman evrensel ölçüde insan haklarına, fikir özgürlüklerine, basın özgürlüğüne ve batı demokrasilerinin içerdikleri koşullarla uzaktan yakından ilişkisi olmayan bir durumdur. 12 Eylül'ün de Türkiye'ye armağanı elbette bütün özgürlükler nasıl daraltılmışsa, basın özgürlüğünün de daraltılmasıdır.

YARIN □ *Özal iktidara geldiği 6 Kasım 1983'ten bu yana süreçte basından sıkıyönetim oluyor. Bu hangi nedenlerden kaynaklanıyor ve süreç içinde nasıl değişti?*

İLHAN SELÇUK □ Özal'ın süreci içinde basından yaklaşımı zamanla arttı. Başlangıçta büyük ölçüde yarıyıldığını sanıyordum. Eğer bildiğim beni yanıltmıyorsa, Özal ile basın arasında bir yakınlık, bir dostluk, bir balayı süreci yaşanmıştır. Bunun nedenleri de açık: 12 Eylül'den sonra Özal iktidarı, yani 6 Kasım 1983 seçimlerinden sonra oluşan iktidarı çoğu gazete, dergi, yazar bir sivilleşme sürecinin başlangıcı gibi görmüştür. Seçim sandığından çok büyük bir patlamayla Özal iktidarının çıkması da zaten bu yüzden. Bir yanda, daha askeri-bürokratik görüntüsü MDP, öteki yanda da daha sivil ve kravallı görünümü ANAP vardı. ANAP'ı bir seçenек olarak devreye sokan güç Amerika'dan kaynaklanıyor. Çünkü, bu işin uzmanları halkın MDP'yi 12 Eylül askeri yönetimi ile özdeşleştireceğini ve Özal'ın daha sivil görüntüsü ANAP'ına kayacağına daha baştan hesaplamışlardı. Bu hesabın içinde Özal'ın balayı, elcim ayları yaşadığı, Özal'la basın arasında fırtınalı dönemli diyeceğimiz bir dönem yaşandı. Bundan sonra basındaki eleştiriyi birkaç nedene bağlayabiliriz; birisi, halkın tepkileri çoğaldıkça bazı gazeteler halkın tepkilerini dile getirmek zorunda kaldılar. Çünkü gazeteler de boşlukta yaşamıyorlar, nihayetinde okurlarına gazete satıcılardır. Ve kapitalist sistem içinde Özal iktidarı

İLHAN SELÇUK

“12 Eylül askeri darbesi, Türkiye’yi daha iyi bağlama siyasetinin bir gereği idi.”

eleştirilmesi birincisi okurlarının isteklerini yerine getirmesidir ikincisi, satış ağlar ve bir anlamda da basının namusunu kurtarır. Böyle olunca basındaki eleştiriler yoğunlaşmaya başladı. Özal orta direği canlandırmak ve enflasyonu durdurmak için geldi. Bu kapitalist sistem içinde başarılmaması gereken doğal bir görev, çünkü orta direk ne kadar rahatlırsa (orta direk dedikimiz orta sınıflar), ne kadar ülkede ağırlıklı olarak duyurabilirlerse, burjuva demokrasileri için de istikrar o kadar sağlanabilir. Ama geniş ölçüdeki köylü kitleleri, büyük işçi kitleleri orta sınıfın dışında sayılır. Bunu Özal ekonomisinde orta direk diye sıslı bir kavrama bağladılar ve orta direğin de Özal'ın enflasyonu durdurma politikasından pek memnun olacağını sandılar. Ne yazık ki, ya da başka bir bağlamda ne iyi ki Özal ekonomisi başarıya ula-

şamadı. Başarıya ulaşamayınca da toplumsal tepkiler basın yoluyla dile getirilmeye başladı. Yavaş yavaş bu tepkiler çok sert eleştirilere dönüştü ve Özal ile basın arasındaki balayı da bitti. Buna karşın yine de bugün Türkiye'deki ve Amerika'daki sermaye çevreleri hala Özal'ı tuttuğu için ve basındaki bazı gazeteler de doğruya doğruya bir takım holdingler yoluyla Özal ekonomisine bağlı olduğu için; Özal yetlerce eleştirilemedi. Özal'ın eleştirisi belirli ölçüler içinde yapılıyor. Tabii sol açıdan, gerçekçi bir sol açıdan bakıldığında zaman Özal'ın eleştirisiyle yetinmemek lazım. Çünkü Özal gider başka bir Özal çıkar. O gider yine başkası gelir, onun devam eder. Türkiye ekonomisi IMF'ye bağlıdır, IMF'den gelen tepeden buyruklarla yönetilir ve Özal bu tepeden gelen buyrukları yerine getiren adamdır. Kişilere yönelik eleştiriler sonuçta o kişi gitsen bile boşlukta kalıyor. Onun için sistem eleştirisini gettirmeden özellikle sol basının görevini yaptığı kanısında değilim, sağ basın tabii sistem eleştirisi getirmez. Bu sistem onların di-zenini Türkiye'de geçerli kılıyor. O bakımdan onların Özal'ı eleştirilmesi, Özal'ın yerine başka biri gelse bu işler daha iyi olur anlamına gelir.

YARIN □ *12 Eylül'den bu yana yedi yıl geçti. Bu süreç içinde basın üzerine düşen sorumluluğu yerine getirebilmiş midir? Hem MGK döneminde, hem de 12 Eylül'de bütünleşmiş ANAP iktidarı döneminde.*

İLHAN SELÇUK □ Bu gibi sorularda bir genelleme yapmak zorunluluğu ortaya çıkıyor. Yani, basın görevini yerine getirdi mi, getirmedir mi? Getiren de var, getirmeyen de var. YARIN Dergisi de 12 Eylül döneminde çıkmış ve yayın görevini sürdürmüştür. YARIN Dergisi'nin görevini yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Kuşkusuz bu görevi yerine getirme kavramı da görecelidir. Çünkü koşullar görevin ölçülerini sapıyor. Ve askeri akı düzenle yönetilen bir ülkede basının istediğini yazıp çizilemeyeceği olanaklı. O açıdan baktığınız zaman görevini yerine getirmeyi diyebiliriz. Ama maddi koşullar bu kadar sert ise, bu maddi koşullar içinde basının görevini yerine ge-

"...Onların hesabı şu: biz, ekonomik durum daha da kötüleşmeden, bütün koşullar bizden yanayken ve henüz sandıktan çıkabilecek durumdayken bir erken seçim yaparız, seçimin bütün şartlarını biz belirleriz, yasaları istediğimiz gibi değiştiririz, televizyon elimizdedir, dış kapitalizmin bizden yana olduğunu biliyoruz, iç sermaye odakları da bizden yanadır, muhalefeti daha toparlanmadan yakalarız. Tam eşref saatidir ve zamanlamayı biz ayarladığımız göre, güdümlü bir seçimle 1987'de iktidarı pekiştiririz..."

tirmeye çalışması bile bir erdemdir. Bu görevi gazeteler yerine getirdi diyemiyorum. Sürekli olarak gizli ve açık baskı unsurları çalıştırdı ve hiçbirimiz görevimizi yeterince yerine getirmedik. Ama herşeyi göze alarak ya da satır aralarını kullanarak ya da elinden ne geliyorsa yaparak görevini yerine getirmeye çalışınlar da oldu. 12 Eylül'ün dengelerinden yararlanarak birşeyler yapmaya çalışanlar da oldu. Burada doğru yanlış birtakım izlenimler de doğdu. Ayrıntılara girmek istemiyorum ama, kapitalizmin iç çelişkilerini, askeri yönetimin iç çelişkilerini kullanarak, elinde ne olanak varsa ondan yararlanan yazarların, çizirlerin, gazetelerin de eleştiriyi ugradığını görüyorsunuz. Karmaşık bir yapıdır, karmaşık bir sorundur, bir genelleme yapmak gerekiyorsa Sezar'ın bakını Sezar'a, gerçekten gazeteci ve yazar olarak çalışanların bakını çalışanlara vererek diyebiliriz ki, genelde basın görevini yapamamıştır. Eğer basının içinde bir dayanışma olsaydı büyük gazeteler belli sorunlarda bir dayanışmanın birliktir ve beraberliği içinde davranılabilecekti 12 Eylül yönetimi geriye çekilirdi ve basın özgürlüğü de korunmuş olurdu. Bunu yapamadık ve basın iyi bir sınav vermedi.

YARIN □ Şu anda ülkemizin gündemindeki en önemli sorun "erken seçim". Erken seçimde halkın tercihi üzerinde baskı da bir rol oynayacak. Bu anlamda erken seçime yönelik olarak basının rolü ve görevleri üzerine görüşlerinizi alabilir miyiz?

İ.SELÇUK □ Bu erken seçim, ona ben "acele seçim" diyorum. Bir yerde mahi götülemek için, mal da tabii iktidar oluyor, düzenlenmiş bir oyun. Bu oyun başıya ulaşacak mı, ulaşmayacak mı? Nedir bu oyun? Önce bu soruyu yanıtlamak gerekiyor. 12 Eylül 1980 günü askeri darbe vuruldu. Çeşitli nedenleri var; görülen nedenleri var, darbenin vurulması için özellikle yaratılan nedenleri var, dış nedenleri var, iç nedenleri var. Baktığımız zaman tabloya şunu görüyoruz; 1979'da İran Şah'ının yıkılmasından sonra ABD'nin Orta-Doğu'daki konumu silan-ıya girdi. Basra Körfezi'nin en büyük jandarması

almaya zorladı. Bu önlemler nelerdir? Onların hesabı şu; biz ekonomik durum daha da kötüleşmeden, bütün koşullar bizden yanayken ve henüz sandıktan çıkabilecek durumdayken bir erken seçim yaparız, seçimin bütün şartlarını biz belirleriz, yasaları istediğimiz gibi değiştiririz, televizyon elimizdedir, dış kapitalizmin bizden yana olduğunu biliyoruz, iç sermaye odakları da bizden yanadır, muhalefeti daha toparlanmadan yakalarız. Zaten muhalefet partileri kendilerine gelememişlerdir, tam anlamıyla partileşmemişlerdir ve siyasal yasaklı liderler henüz kendi kadrolarını toparlayamamışlardır, tam eşref saatidir ve zamanlamayı biz ayarladığımız göre güdümlü bir seçimle 1987'de iktidarı pekiştiririz. Şimdi eğer bu plan tutarsa 1987 seçimlerinde ANAP'ın çoğunluğu kazanma olasılığı vardır. Seçim kanunları değiştirilmiştir ve ANAP yüzde 32 oyu aşabildiği takdirde azınlık oylarıyla çoğunluk iktidarı parlamentoda kurabilecektir. Varsayalım ki böyle bir plan gerçekleşti, o zaman 12 Eylül rejiminin orta direği ANAP, parlamentoda çoğunluğu sağlayan parti olarak 1989'da yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde söz sahibi olacaktır. Cumhurbaşkanlığı 1982'de anayasa ile birlikte yapılan referandum ile saptandı, şunabilir seçim denebilir de denemeyebilir de. 1989'da media seçecek Cumhurbaşkanı'nı. O zaman mediste çoğunluğu kazanmış olan parti belinden kaydı. Afganistan da aynı eğilim düzeyinde bulunduğunu için geriye Türkiye kaldı. Türkiye'nin güvenceye alınması lazım. Ve ABD'nin Orta-Doğu'daki siyaseti için Anadolu'nun daha iyi kullanılabilmesi gerekiyor. Bu durumda hem İran'daki büyük çalkantının yarattığı korkuyla hem de Türkiye'yi daha iyi bağlama alyasetinin bir gereği olarak 12 Eylül'de askeri darbe yapıldı. Bu askeri darbenin kuşkusuz bütün dünyada yankıları ve tepkileri oldu. Askeri darbenin işlevi Türkiye'de 'so'lu temizlemek ve dünya kapitalizmine daha uygun bir alan yaratmak, dünya kapitalizminin -ki patonu ABD'dir.- kullanılabileceği bir saha yaratmaktır. Burada bunun siyasetini ve programını belirleyen yüksek yapıdaki görevliler bir takvim oluşturdular. Bu takvime göre 10 yıllık bir program için 12 Eylül rejimi oluşturuldu. Rejimin öteki adı "vesayet demokrasisine geçiş". 12 Eylül 1980'de üç yıllık bir askeri yönetim kararı idi. Bu üç yıllık askeri yönetimden sonra da yedi yıl sürecek bir vesayet demokrasisi ile 1990'da Türkiye'yi başka bir noktaya getirmek planını özüydü. 1982'de anayasa plebisite benzeyen bir referandumla halka kabul ettirildi ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren olarak saptandı. 1982 anayasası halk oylamasının özgürlük ve demokrasi ortamında gerçekleştirilmediğini heikes biliyor. 1983 yılında yapılan genel seçimle 12 Eylül rejiminin orta direği saydınas gereken ANAP'a iktidar devredildi, fakat Çankaya'da da gene 12 Eylül askeri yönetiminin MGK başkanı Kenan Evren bulunuyor. Şimdi Başbakan, Hükümet-Cumhurbaşkanı, parlamentonun çoğunluğu ve yase belirli kediyeleler 12 Eylül rejiminin dayanaklarıdır. Buna kapitalist düzenin en güçlü holdinglerini, tekel-lerini ve şirketlerini, dış destek olarak Washington'u da katalım, o zaman 12 Eylül rejiminin dayanakları- nın pek hafife alınabilir olmadığını görüyoruz. Bu rejim 1987'e kadar kör-topal geldi ve bu rejim- yelinden kıpırdatabilecek bir muhalefet de oluşturu- lmadı. 1987'ye kadar bu muhalefet oluşması bile halkın tepkilerinin,balkın muhalefettinin yoğunluğu, potansiyeli bugünkü Başbakan'ı birtakım önlemler

Bileyici olacak. Aynı zamanda özel iktidarı anayasa- nın değiştirilmesini de bazı koşullara bağladı, onları da unutmamak gerekiyor. Eğer, 1 Kasım seçimlerin- de çoğunluğu kazanır da parlamentoda yine ANAP ağırlığını koruyabilirse, 1989'da Cumhurbaşkanlığı' nı da belirleyecektir. O zaman 1989'dan 1996'ya kadar Çankaya'da yine 12 Eylül rejiminin güvendiği bir ki- şil Cumhurbaşkanlığı yapabilecektir. Bu bir plan. Bu plan gerçekleşebilir mi, bu projelerin uygulanma- olasılığı nedir? Bütün bunlar tartışılabilir, ama onla- rın kafasındaki planın bu olduğu artık açık seçik or- taya çıkmıştır. O zaman Türkiye'deki demokralar, sosyalistler, sosyal demokralar, devrimciler bu planı boşa çıkarmak için ne yapmaları gerektiğini kendi içlerinde tartışmalı ve ona göre davranmalıdırlar.

Şimdi bu kapsam içinde basının ne yapması gerektiği ortaya çıkar. Çünkü basın için özgürlük hara gibidir, demokratik ortamda soluk almayan, özgürlükleri içine çekemeyen bir basın yaşayamaz. O zaman da basının görevi kendiliğinden ortaya çı- kıyor. Basın bu planı boşa çıkarmak için çalışma- lıdır. Çünkü bu vesayet demokrasisinin devamı ve basın özgürlüğünün baskı altına alınması demektir.

YARIN □ Sizce izlenmesi gereken basın politikası ne olmalıdır? Örneğin, yerel basın konusunda neler düşünüyorsunuz?

İ.SELÇUK □ Basın tekelleşiyor dedik, konu- şmamızın başında da basının özgürleşmesi için gerek- li koşulları saydık. Burada benim yaklaşımım tekelci basının dışındaki bütün ilerici dergileri ve gazeteleri desteklemektir.

Türkiye'de bir ulusal basın var ve bu; ülkenin en uzak noktalara kadar anında gazeteleri yetiştirmek için en üst teknolojik üniteleri Türkiye'ye ithal etmiş durumda. Basın amaylaşıyor, çağdaşlaşıyor, çok daha cici makinelerde gazeteleri basıyor, görüntü- de ilerliyor, ama teknoloji ne demektir? Çok üstün bir alarım kat edildiğini varsayalım, bu silah iyilik için de kullanılabilir, kötülük için de. Silah kimin eline geçmiş, nasıl kullanılıyor? Bu önemli bir soru. Basının da değeriendirmesi aynı biçimde olabi- lir. Bir gazete aydınlar içinde yayın yapabilir, karaok- k içinde yayın yapabilir. Karanlık içinde yayın yapan bir gazetenin en son teknolojik olanakları kullandı- ğını düşünelim. Reengarek çıkıyor, tatemiz, son teknikler gerçekten okurları üzerinde iyi bir izlenim bırakıyor. Fakat gercel bir ideolojinin yayını yapı- yor. Demek ki, bir anlamda Türkiye'deki basının of- set tekniklerine geçmesi, bilgisayarın devreye girme- si, teknik bakımdan bir ilerleme sayılsa da fikir baki- rından ayrıca değeriendirmesi gereken bir olaydır. Burada öyle bir gazete düşünelim ki, Ahu Tuğba'nın Serpil Çakmaklı'nın fotoğrafını bastığı zaman ya da Türkiye'ye gelen Hollandalı turist kadını üstüste res- mini yayınladığı zaman en ince detaylarına kadar okurlarına ulaştırabildiğindeo rağbet görür. Bu bir yaklaşım biçimidir. O zaman Türkiye'de basın bütün ülkeyi karayın ve kapsayan ulusal bir basın haline gelmesi dediyimiz zaman da onu şartlı olarak değeri- lendirmek gerekir.

Merkezi basının bütün Türkiye'ye yaygınlaşma- sının sonucunda yerel basın öliyor. Yerel basın öi- düğü zaman da Anadolu'da beşirdi yerlerde, otadaki halkın dileklerini dile getirebilecek olan araçlar yok oluyor demektir, bu olayın bir yanı. İkinci yanı; bu merkezi basının ayrıca kendi içinde tekelleşmesi. Eğer bugün Babı Ali'yi beş aile idare ediyorsa, olumsuz bir tablo ortaya çıkıyor demektir; bu beş aile birleştiği zaman tüm basını kontrol edebiliyor demektir.

Şöz burada bu tekelleşmenin dışındaki dergile- re, gazetelere, gençlik dergilerine, fikir gazete ve de- rgielerine gelir. Eğer Türkiye'nin bugünkü olanakları içinde gerçekten fikir gücü yüksek odaklar oluşturu- labilirse, gerçekten holding basının büyük paralarıyla bağlanamayacak kadar fikir namusu olan insanlar bir- araya gelipte bazı dergilerde ve gazetelerde birleşebi- lirlerse işte o zaman alternatif basın yaratabilme ola- cıdır. Reklamla dayanmayan, yasal koşulları olabildi- ğince zorlayan, daha yeni ufuklara varacak işleyen, gazetelerin oluşmasını diliyoruz.

Cezaevi Zulmüne Son! Genel Af!

İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu, 1. Olağan Genel Kurul'da alınmış olan kararlar uyarınca genel af çıkartılması ve ölüm cezasının kaldırılması için 19 Eylül'de bir kampanya başlattı. Kampanyanın başlangıcı dolayısıyla düzenlenen basın toplantısında Genel Başkan Avukat Neuzat Helvacı Adano, İzmir ve İzmir'de bölge toplantıları, Bursa, Kayseri ve Ankara'da paneller ve İstanbul'da bir miting düzenleneceğini, ayrıca genel af için ve ölüm cezasına karşı bir imza kampanyası başlatılacağını açıkladı. Kampanyanın açılışı dolayısıyla yapılan basın açıklamasından bir bölüm sunuyoruz.

İçinde bulunduğumuz koşullar bir genel affı zorunlu kılmaktadır. Yedi yıldan bu yana oğlaşanüstü bir dönem yaşamaktayız. Bu süre içinde 250.000 dolayında insan gözetim altına alınmış, bunların önemli bir bölümü hakkında dava açılmış, savaş hali hükümleri uygulanarak yargılamalar yapılmış ve mahkumiyetler verilmiştir. Verilen mahkumiyet kararlarının büyük bir bölümü, işkence altında alınan sanık anlatımlarına dayalıdır. Bir insan ömrü içinde uzun sayılabilecek süreli mahkumiyetler için temyiz hakkı tanınmamış, tüm bunlardan ötürü adli yanlış oranı, büyük boyutlara ulaşmıştır.

Yine bu olağanüstü dönemde yargı alanında sağ ve sol siyasal görüşler arasında ayırım yapılmış, aynı nitelikteki eylemler için farklı hu-

kuksal ölçüler kullanılmış ve çifte standart uygulanmıştır. Bu arada salt düşüncelerinden ötürü, işi, öğrenci, yazar, gazeteci, bilim adamı gibi binlerce kişi ömre bedel cezalara çarptırılmış, yasal olan bazı eylemler sonradan suç sayılarak yeni suçlar üretilmiştir. Kurulan mahkemelerde doğal yargıç ilkesi ve yargıların bağımsızlığı gözardı edilmiş, tek yanlı yargılamalarla adaletten uzaklaştırılmıştır. Bunların kamu vicdanında derin yaralar açtığından kuşku yoktur.

Cezaevlerinde aynı bir dram yaşanmaktadır. İnsan onuruyla bağdaşmayan fizik koşullar ve uygulamalardan ötürü buralarda insanların çünimeye terk edilmişlerdir. Bu insanların toplum kazandırılması gerekir.

Yurt içinde ve yurt dışında ya-

şayan çok sayıda insanımızın hakları birü nedenlerle ellerinden alınmış, 1402 sayılı yasayla işinden atma ve vatandaşlıktan çıkarma gibi işlemlerle açık haksızlık örnekleri sergilenmiştir. Toplumumuzda yaşanan olağanüstü dönemin açtığı bu yaraların sarılması, barışa ve erince giden yolun açılması için ayrımsız bir genel af zorunlu olmuştur.

Anayasa engel öne sürülerek genel affın çıkarılmasından kaçınılmaz. Anayasanın 14. ve 87. maddelerinde af için kesin sınır konulmamış, af dışı bırakılacak suçlar tek tek sayılmamış ve takdir hakkı Büyük Millet Meclisine bırakılmıştır. Eğer bu maddeler bir engel sayılıyorsa, o zaman Anayasanın ilgili maddesi değiştirilmelidir. İstenildiğinde bir gecede anı, sa değişikliği yapılabileceğinin örnekleri

NEDEN GENEL AF?

Halit Çelenk

Siyasal bilimciler ve ceza hukuku uzmanları şu düşüncelerde birleşmektedir:

1 — Suçların kökeni toplumsaldır. Ceza yasalarında suç olarak nitelenen eylemler, kaynağını toplum düzeninden almaktadır. Toplumsal düzendeki bozukluklar, haksızlıklar, adaletsizlikler ve çelişkiler bireyleri yasaların suç saydığı eylemlere iter. Gelirdağındaki eşitsizlikler ve mülkiyet ilişkilerindeki haksızlıklar bu konuda başlıca etkenler arasındadır. Böylece suçlar ve özellikle siyasal suçlarla toplumsal düzen arasında açık bir nedensellik bağı vardır. Ünlü İtalyan cezacısı Alfieri'ye göre "Suçu toplum hazırlar, birey işler."

Toplumların yaşadığı olağanüstü dönemlerde bu gerçekler daha belirgin olarak görülür.

2 — İşte genel af, toplumlarda geçirdiği bunalımlı dönemlerden sonra olağan düzene geçmek, olağanüstü dönemlerin doğurduğu huzursuzlukları gidermek, yaraları sarmak, geçmişin unutulmasını sağlamak amacıyla başvurulan bir önlemdir. Ünlü ceza uzmanı Jering'e göre, "Af, hukukun emniyet suba-

hıdır." Fransız düşün ve siyaset adamı Barthelemy, affı, toplumların geçirdiği siyasal bunalım dönemlerinden sonra normale dönüşün koşulu olarak görmektedir.

Batı dillerindeki af kelimesinin kökeni olan AM-NISTIA sözcüğü "Geçmişin unutulması" anlamına gelmektedir.

Ülkemizde çıkarılan af yasalarında da: geçmişin unutulması, toplumun huzura kavuşturulması, olağanüstü dönemlerin neden olduğu yasaların sarılması ve benzeri nedenler affın gerekçeleri arasında yer almıştır.

12 Eylül gibi yedi yıl süren olağanüstü, toplumdaki dengesizlikleri ve bunalımları daha da arttıran, insan haklarını kısıtlayıp baskı altına alan, "Baskıcı" bir yönetimin tüm yasal dayanaklarını huzurlayan bir dönem yaşadık. Bu dönem, bir sorgulama yöntemi olarak uygulanan işkenceleyle, Yürütme organı tarafından görevlendirilen hakimlerden oluşan ve bağımsızlık tan yoksun mahkemeleriyle, siyasal etkenler altında verilmiş ve hukuk ilkelerine uymayan kararlarıyla kamu vicdanında derin huzursuzluklar doğurdu.

Savunma hakkının kısıtlanması, yan tutma nedeniyle hakimi ret hakkının kaldırılması, sanıkların giyabında duruşmalar yapılarak hükümler verilmesi, üç yıllık hapis cezalarının intemiyiz edilememesi, işkence anlatım tutanaklarının delil sayılması ve bunlara dayanarak hükümler oluşturulması, jurnalılığı teşvik eden yasalar çıkarılarak, "İtirafçı sanıklar"ın kendilerini kurtarmak için verdikleri ifadelerle kararlar verilmesi, 90 güne

kadar uzatılan gözaltı süreleri, bu uzun gözaltı sürelerinde emniyet görevlilerinin işkence yapmak ve işkence izlerini geçirme olanağını elde etmeleri, işkenceler konusunda suç duyurusu isteklerinin sürekli red edilmesi, sanık ve avukatlarının geliş güzel nedenlerle duruşma salonundan çıkarılmaları, tutuklanımları ve iki kez duruşmadan çıkarılan sanık ve avukatların daha sonra duruşmaya alınmaması, davanın giyaplarında karara bağlanması, ceza evleindeki baskılar nedeniyle sanıkların savunmalarını serbestçe yapma olanağından yoksun bırakılmaları ve benzeri nedenlerle bu dönemde verilen kararlardan çoğunun adaletle uygunluğunu kuşkuyla hale getirmiştir. Bu kuşkular kamu oyunda yaygın bir hal almıştır.

Cezalarında uygulanan ve bir bölümü basına yansıyan insanlık dışı baskılar, cezai yönetimlerince verilen disiplin cezaları nedeniyle şartlı tahliye hakkının yakılması, ve böylece cezai yetkilerine adeta Yargı organları gibi ceza verme yetkisinin tanınmış olması, uygulanan işkenceler sonucu yüzlerce kişinin ölmesi, binlerce kişinin yaralanması, sakat kalması, Sıkıyönetimin kaldırılmasına rağmen bu uygulamaların sürdürülmesi, kamu vicdanındaki huzursuzlukları daha da arttırmıştır.

Bu adaletsizliklerin, haksızlıkların giderilmesi, toplumda yaygın hale gelen huzursuzlukların önlenmesinin önde gelen çıkar yolu genel bir affın çıkarılmasıdır. Başka hiç bir önlem, kamu vicdanındaki bu rahatsızlıkları giderebilir.

yaşandı yakın günlerde. Kaldı ki, Anayasanın yürürlüğe girdiği 9 Kasım 1982 tarihine kadar işlenmiş suçlar için bir anayasa engeli yoktur. Çünkü yasalar, yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanır. Kesin hükme bağlanmamış davalarla suçlar ve düşünce suçları yönünden de bir yasak getirilmediği, 87. maddenin metninden anlaşılmaktadır. Anayasa engeli öne sürülerek genel afftan kaçınan bir anlayış ve yaklaşıma, iyi niyetli saymayacağımızı ifade etmek isterim.

Uygar bir ülke olma yolunda hızla ilerlediğimiz ve çağ değiş-tirdiğimiz açıklandığına göre, uygarlığın ve çağdaşlığın bir gereği olarak ölüm cezasını kaldırmalıyız. Çağdaş anayasalar ve uluslararası antlaşmalar, "yaşama hakkı"nı, insan haklarının temeli kabul etmişlerdir. "Yaşama hakkı" dokunulmaz haklardan, ona sınırlama getirilemez. Oysa ölüm cezası, yaşama hakkına doğrudan ve haksız bir saldırıdır. İnsanın kişiliğini, onurunu, beden bütünlüğünü korumayı görev olarak üstlenen bir hukuk anlayışı, insanı yok etmeyi kabullenemez. Hukuk, insan haklarına dayanmak zorundadır. Hukukun öncül görevi, yaşama hakkını korumaktır. Devlet, adam öldüremez, adam öldürme, hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz. Bu nedenle ölüm cezası, çağdaş bir cezadır.

Suçların kökeni toplumsaldır. Suçların işlenmesine, toplum düzenindeki bozukluklar, haksızlıklar, eşitsizlikler ve çelişkiler neden olmaktadır. Suç ve ceza politikasının amacı, bu toplumsal dengesizlikleri ortadan kaldırıp, suçların kaynağını kurutmaktır. Oysa ölüm cezası, suç değil, suçluyu yani insanı ortadan kaldırmaktadır. Suçluyu ıslah ederek topluma kazandırmayı amaçlayan çağdaş infaz anlayışı karşısında, ölüm cezası bir ceza değil, renal yollarla işlenen bir cin-

yettir.

Ölüm cezası, "öç alma" niteliğinde bir cezadır. Oysa öç alma, ilkel bir duygudur ve bu düşünceye dayanan ceza anlayışı da çağımızın gerisinde kalmıştır. Bir başka yanıyla ölüm cezası, insan onuru ile bağdaştırmaz. Anayasaya ve uluslararası sözleşmelere göre, insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza verilemez. Onuru ile birlikte insanı da ortadan kaldıran bu ceza, yasalarımızdan çıkarılmalıdır.

Ölüm cezasının suçları önleyici bir etkisi yoktur.

İngiltere, Belçika, ve Hollanda'da değişik tarihlerde kurulan komisyonların yaptığı çalışmaları, aynı sonuca ulaşmıştır. Bu sonucu şöyle özetleyebiliriz: "Ölüm cezasının kaldırılması suç oranını artırmamakta, ölüm cezasının yeniden konulması da suç oranını azaltmamaktadır." Bu rakamlar ve belirlemeler, ölüm cezasının caydırıcılık gibi bir özelliği olmadığını gösteriyor.

Ölüm cezası dömiği olmayan bir cezadır.

Mahkemeler yanlış kararlar verebilirler. Hukuk tarihi bunun örnekleriyle doludur. Olağanüstü koşullarda, bu tür hatalar daha da çoğalmaktadır. Ölüm cezası dışındaki cezalarda görülen yanlışlar bir oranda er ya da geç düzeltilebilir. Oysa ölüm cezasında adli hatanın düzeltilme olanağı yoktur.

Ölüm cezasının, geriye dönüşü olanaksız bir ceza niteliğinde olma-

sı; ceza hukuku açısından, yasalar-dan çıkarılması gerektiren önemli gerekçelerden birini oluşturmaktadır.

Biz bu nedenlerle ölüm cezasının yasalarımızdan kaldırılmasını talep ediyor ve Avrupa Konseyi'nce kabul edilen "İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasıyla İlgili 6 numaralı protokolün ülkemiz tarafından onaylanmasını istiyoruz.

Didar'imin cenazesini seyrettim videoda. Komşu şaşmıştı. Nereden geldi bu insanlar, diyor. Nereden çıktılar? Kimdir bunlar yarırukları havaya kaldırmışlar? "Kahrolan Fazlın", "Didarlar Ölmez" diye bağırıyorlar. Olur mu komşu, neresi bura, böyle bağırır mı? Ben de dedim onlar bizimkiler. Hepsi İstanbul'dalar onları. Hiçbir yerden gelmediler. Hepsi Didar'ımı çok seviyorlar onlar. Sevdikleri için cenazesine gelmişler.

in bu t... Dikkat-
rmek lazim. artaklamıştır.
dır. Bu meseleyi lüzumun-
dan fazla itenler var geride.
Yani bir nevi mesele haline
getirmek isteyenler var.
Mahkum ailelerini kullanı-
yorlar."

50-60 yaşındaki, rahatlar, annelerimiz, rahatsızla bakmayı bilmiyor mu; köpüklü kahvelerini yudumlamayı, komşusuna gidip sohbet etmeyi, torunlarını

HÜSEYİN ŞENSOY ABLASI DİDAR ŞENYOY'U ANLATIYOR

"Ablam, 1976 yılından öldüğü güne değin, cezaevlerindeki ilerici yurucuların özgürlüğü, insanca koşullarda yaşaması için, ~~...~~ etti. Haaan'ın 1976 yılında gözaltına alındığı ve Toprakçı'na sevkedildiği günden bugüne değin, ahlak, ahlak duygularıyla başlayan bir hilicelenmesüreclerini yaşadı..

"...İnsanlara baskı, işkence ve yasadışı yaptırımlar uygulanmasına karşı olduğu için ~~...~~ Düşünce özgürlüğünün kısıtlanmasına, anti-demokratik yasalar ve bütün bu olumsuz koşulların içerisinde bulunan insanlara sahip çıkılması, insan onuru adına verilen mücadelenin yükseltilmesini, genişletmesini ve hedefe ulaşmasını, somut mücadelesiyle 1976'dan bu yana gerçekleştirmeye çalıştı.

"Bu mücadele içerisinde, ölümüne neden olan Parlamento'ya başvuru sırasında, oradaki sayısız insan gibi o da, polislerin tekme tokatlarına, küfürlerine, coplara hedef oldu.

"... Ablamla ilgili ölüm raporu için oluşturulan bilirkişi heyetinde iki doktor ve savcının dışında, bir de siyasi polisten, bilinmeyen bir başkomiser yer aldı. İnceleme sonucunda, ablamın yoğun şekerinin olduğu açıklandı. Buna itiraz ettik. İtirazımız ana nokta, heyette siyasi polisin bulunmasıydı. İtirazlar sonucu yeni bir bilirkişi heyeti oluşturuldu. Bu heyetin vardığı sonuç ise, ablamda "solunum, kalp yetmezliği olduğu" biçimindeydi. Yeniden itiraz edince, üçüncü bir bilirkişi heyeti oluşturuldu. Bu heyetin vardığı sonuç ise, ablamın "göğüslerinde belboşluklarında ve baldırlarında birtakım morarmaların görüldüğü ve bunların, darp izi oldukları" biçiminde idi.

"... Göğüs kısmındaki morarmaları, sütyeninın okması sonucu olduğu söyleniyor. Bir insanın, göğüsünü bu derece acı vererek bir biçimde sıkan bir giysiye karşı kayıtsız kalması düşünülemez.

"... Fotoğraflarda, en azından 20 polisin çevresini kuşattığı, sağ kolunu bükükleri görülüyor. Parlamento önünde analarda otururken, vücudundaki izlerden söz ediyor. "Özellikle göğüslerindeki izleri göstermek isterdim, ama ortam uygun değil" diyor. "Göğüsüne vurdukları için ağlıyorum var" diyor. Birkaç dakika sonra da süratle komaya giriyor.

"... Büyük Millet Meclisi" adını taşıyan ve halkımızı temsil eden ve en yüksek yasama organımız olan bir yerden, her türlü araçgereçlerle donatılmış, modern bir revir ve yetenekli doktorların bulunduğu çok iyi biliyoruz. Parlamento önünde komaya giren bu insandan o anda toplanılan olamparlamentarlerin haberlerinin olmaması mümkün değil, Parlamento'nun revir tarafından acil bir müdahale yapıldığı, ancak ölmeye bilirdi.

Toplumumuzda yıllardan beri uygulanan krizmin sorumlularını tarihimizin bir gün yargılayacağını ve kendilerinden hesap soracağını biliyorum. Bunca yıldır yaşamı yitiren insanlar için ve ablamın anısı için, sonuna kadar bu insanların adalet önünde hesap vermelerine uğraşacağım. Bu doğrultuda vereceğim mücadelede, insan hakları yanlısı tüm ilerici, yurucular, demokrat insanların, tüm kişi ve kurumların her türlü destekleri vermeleri.

"... Semra Özal'ın ablamın ölümüne ilişkin açıklamaları var; bu konuya değinmeden geçemem. Yıllardan bu yana ülkemiz bazında bu tür dramatik olaylar yaşanmaktadır. Sayın Semra Özal, bir insanın hayatını yitirmesi sonucu mu bu dramatik olayı kavrayabildi? Ülkemizin, (ulusal anası) olduğunu iddia eden bu anıya şunu soruyorum: Yıllardır çeşitli yaptırımları ve işkencelerin sonucu baktığımız evlatları yaşamalarını yitirdiler. Acaba, bugüne kadar bu olup bitenlerin farkında değildiler? Bunların yanıtını ~~...~~ Yorum,

ERŞEN SANSAL □ Daha eski deneylerden de görüldüğü gibi 12 Eylül dönemi 1978 sıkıyönetim döneminden farklı boyutta bir işkenceyi yoğunlaştırdı. Ve işkence, sanki gerekli bir işlemin yerine getirilmesi niteliğinde, hemen her olayda gözlemlendi. İşkence ilk planda bir soruşturma yöntemi olarak görüldü. Bir kimsenin gizli örgüt üyesi olarak suçlanıp aramadan suç ortaklarını ele vermesini istemek. onların adlarını söylemesini istemek ve gerek kendisi, gerekse onun ağzından başka bilgilerle başka kişilerin eylemlerini söyletme. Bu bakımdan bir soruşturma yöntemi olarak görüldü. Ancak, sorun bundan ibaret değil. İşkencenin burada, cezaevi sorununa yaklaşırken, kenimçakaydedilmesi gereken önemli yanı şu; emniyete alınmış, emniyette işkence görmüş, davanın hazırlık aşamasında, mahkemelerde durumu tutanaklarında yazılı olduğu gibi hazırlık aşamasında işkence görmüş, hakkında açılan dava sonuca bağlanmış olan kişilerin cezaevinde de insanlık dışı uygulamalara muhatap olduğunun örneklerini gördük. Bu bakımdan işkencenin yalnızca bir soruşturma yöntemi olarak değil, bu uygulamaların bir kin ile yürütüldüğünü başka şeyi amaçladığını söylemek doğru olur kanısındayım. Nedir bu başka şey? Bu, o kişileri mahkemelerin verdiği cezanın ötesinde bir şeye mahkum etmek, onları kişiliğinden uzaklaştırmak, kişiliğini yok etmek, eritmek; hem o kişileri hem de onların örneğinde başkalarına nisbet olacak nitelikte cezalandırmaktır.

NEVZAT HELVACI □ Şimdi bizim ülkemizde yürürlükteki yasalarla mesele savunmanın suçlamayla birlikte başlamasını öngörmüyor. Sanık emniyete götürüldüğünde gözetim altına alınıyor ve burada sorgulanıyor, ifadesi alınıyor, ilk hazırlık soruşturmasını izleyen savcılıktaki sorgulama da gene avukatın müdahalesi dışında geliyor. Diyebiliriz ki sanık son sorgulaması için mahkeme huzuruna çıkarılınca kadar bir şeyler katarıyor. Bu süre içinde savunma baklarını kullanması hemen hemen mümkün değil. Bu neden böyledir? Herhalde, polisler yakaladığı herkesin suçlu olduğu gibi bir kanıdan hareketle böyle yapılmaktadır. Yani, bir kişiye gözetim altına alındığı andan itibaren savunma hakkının verilmemesi'nin nedeni sanığa yükletilen suçun emniyette kendisine kabul ettirilmesi gibi bir amaçtan kaynaklanıyor. İşkencenin amacı Erşen Bey'in de belirttiği gibi, bir anlamda budur. İşkencenin sorgulama yöntemi olarak kullanılmasının amacı budur. Bu sorgulama yerlerinde, emniyette, nezarethanelerde işkence araçlarının bulundurulmasının nedeni budur. Yani, eğer siyasal suçlar açısından bakıyorsa olaya, o siyasal düşünceyi yok etmek gibi bir amaçla yola çıkmaktadır. Bu itibarla bence yapılmaması gereken şey, bu suçlamayla birlikte savunmanın başlayabilmesini sağlayabilecek yasal düzenlemelerin getirilmesinin sağlanmasıdır.

N. HELVACI □ Az önce soruşturmada suçlamayla savunma aynı anda başlatılmıyor, demiştik. Bu, yasal düzenlemedeki bir eksiklik, ama yasa da zaten yeralan hükümler de uygulanmıyor. Bu uygulama, yasadaki hükümlerin kesinliğine rağmen, aksinin meydana geldiğini gösteriyor. Şu örneği verebiliriz; Yasa diyor ki, bir kimse tutuklandığında, yakınlarına haber verilmesini isterse, onlara geciktirilmeden haber verilir. Ama, şimdiye kadar Türkiye'de bu uygulama, gözaltına alınanların ya da tutuklananların yakınlarına bu durumun bildirilmesi biçiminde değil, aksine sorulduğu zaman bile saklanması biçiminde olmuştur. Durum budur ve yasaya aykırı bir durumla karşı karşıya bulunulmaktadır. Öyle, yasanın hükmü çok kesindir. Birleşmiş Milletler'in 1984 yılında kabul ettiği bir sözleşme var; ben bunu kısaca "İşkenceye Karşı Sözleşme" diye adlandırıyorum. Kimbilir, belki bizim BM temsilcilerimiz de bu sözleşmenin kabulü yolunda oy kullanmışlardır, onu bilemiyorum. Bu sözleşme onaylanırsa sözleşmenin açık hükümleri itibarıyla gerçekten çok ciddi sonuçları vardır. Örneğin 2. maddesi diyor ki "... Hangi olağanüstü durum olursa olsun (savaş tehlikesi ya da savaş) hiçbir neden işkence yapılmasını haklı gösteremez." Bizde ise işkenceye bir çeşit haklılık kazandırılmaya yönelik yorumlar yapılmaktadır. Sözleşmenin 15. maddesi de diyor ki "... İşkence altında alınan ifadeler, sadece işkenceyi yapan aleyhine kanıt olarak kullanılabilir, onun dışında işkence gören için hiçbir biçimde kanıt olarak kullanılamaz." Şimdi, eğer bu hükümler yürüdüğü konulursa, yani bir iç hukuk düzenlemesi haline gelirse, o zaman mahkemeler işkence altında alınmış emniyet hükümlerine dayanarak karar veremeyeceklerdir. Ya da bu tür uygulamalara karşı mahkemeler tavır alınıp olacaktırlar. Yani, işkenceyi engellemenin yollarından biri de bunun yasal olarak kabul edilmesidir. Yani, Türkiye bu sözleşmeye oy verdi mi bilmiyorum, ama her nedense bunu onaylamamakta direniyor. Bunu belirtmekte yarar görüyoruz.

VARLIK ÖZMENEK □ İlk önce bu işkence sorununu, işkence olayını, işkence eylemini, işkence kıyımını işkence suçunu, Türkiye'de tanımı yapıldığı ve bunun suç olduğu bilindiği, en azından vicdani kanaatlerle

Cezaevleri Gerçeği Üzerine...

VARLIK ÖZMENEK - NEVZAT HELVACI - VELİ DEVECİOĞLU - ERŞEN SANSAL - FEVZİ ARGUN

bu ortaya konduğu halde, çok ilginçtir, bunca söze, sese, yazıya, rağmen, toplumda gerekli ve yeterli bir yankı yakalanabilmiş değil. Adeta işkence konusu, ilk gözaltına alınmadan başlayarak kademe kademe bütün evreler, adeta orada yapılan işlemler olağanlaştı. O kadar çok söylendi ki, Fakat, bu o sorunu dile getirenlerin suçu ve yetersizliğinden kaynaklanıyor elbette. Fakat öyle bir iletişim sorunu içerisinde sonun erozyone edilip, saygınlığından düşüyor ki, toplum belki de şöyle bir kabüle kadar itilebiliyor, "Hamama giren terler" ya da, "ateş olma-yan yerden duman çıkmaz". Tüm bunlar, bir öir içeriye alıyorsunuz, hangi gerekçeyle içeri alınmış olursa olsun, hakkında hangi suçlama yapıyor olursa olsun, bir kere "ihbar edilip" gitti ya, toplum ve de iletişim çevresi "bir şeyi vardır da, onun için alınmıştır" göziyle bakmaya başlıyor. Yirmi gün sonra çıktıyla ve bir bedensel tahribat uğradıysa, "eh canım, sen de yirmi güne yıttın" denebilmektedir. Hep bunlar, bu işi, bu konudaki duyarlılıkların köniklemeli. Ama, bunlar cast-gele, parça parça gelişmeler değil. Bu, belli, sistemli bir şey de. Şimdi ben iletişim yönünden ele alıyorum konuyu. Yani, bu durumun gerek Türkiye'deki, gerekse Türkiye dışındaki algılanma biçimine değineceğim. Bundan 6-7 yıl önce sanıyorum, Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'de 60 kişinin işkence nedeniyle yaşamını yitirdiği yolunda bir açıklama yaptı. Zamanın Adalet Bakanı (yanılmıyorsa, İhân Öztürk), "hayır 60 kişi değil, 15 kişi" demişti. Yani, bir adamın ölmesi öyle çok önemli bir şey değil demeye getirildi. İki adamın ölmeside öyle. Bu haberin ciddi olabilmesi için söz konusu 60 kişinin hepsinin ölmesi gerekliydi. Yani 15 kişi olunca "o kadar olur" gibilerinden, hani böyle demiyor, açıklamıyor ama, "o kadar da değilmiş canım 60 değil, 15 kişi ölmüş." demeye getiriyor. Burada "toplumun duyarsızlaştırılmasına çalışılmasın" deyiminikullanalım daha çok, jinek toplum duyarsız. Ama, toplum sessiz çoğunluk, dü var, ama konuşmuyor. Kulagi var duyuyor, konuşmuyor; düşünüyor, ama sessiz. tepkisini dik getirebilecek türki örgütlenmelerden yoksun. Nereden, neyle dile getirecek? Dile getirirse, kendisi de gider. Ama, sessiz ikliminde, sessizlik içerisinde duyması, algılanması engellenmeye ve o şekilde duyarsızlaştırılmaya çalışılıyor. Çünkü, Türkiye'de bu yeni dönemin özelliği ne olmuştur, tek tip düşünce, tek tip insan, tek tip yurttaş. Bunun dışında da Türkiye'de "kadirler" vardır, Türkiye'nin iyiliğini, güzelliğini düşünen insanlar vardır, bunların sayısı da fazla değildir. Hatta o kadar ki, o zaman TUSİAL'ın başkanıydı, Ali Koçman, "tekelleşmeyi Türkiye'de, şu anda tartışmak yanlış; demişti. Yani, Türkiye'nin bunatahanımlıyoktur demek istedi. Yani tekelleşme oluyormuş da, bunun tartışılmasına Türkiye'nin tabanını yokmuş, yani siz tartışırsanız, ya Türkiye'yi yabancılarla satarsanız, ya Türkiye'nin çıkarlarını zedelemiş olacaksınız. İnsan olgusuna da, insan yada yurttaş diye değil, sistemin bir bireyi, belli şeylere uyuma, belli şeyleri düşünürse öngörmediği gibi düşünür ve davranır, o memleketini seven insandır. Öngörülenin dışında herhangi bir düşünce üretimi, herhangi bir yurttaş davranışı resmi görüş tarafından kısıtlanmaktadır. Şimdi birtakım insanı, evrensel değerlere dayarlılık gösterme bugün toplumun göziinde, saygınlığına çalışılıyor, çalışıldı. Bu sorunun anlatımında, savunulmasında ve kitlelere mal-ımasında ve koşulların düzeltilmesinde zorluklar yaşıyor, yaşıyor.

Örneğin, 25 Ağustos günü Mamak Askeri Cezaevi'ni gördüm, cezaevi komutanı günlük havalardırna siresinin her gün 40 dakika olduğunu söylüyor, oysa sağ yada sol gönişi tüm mahkumların söylediği şu: 'E-

vet, kağıt üzerinde 40 dakikadır, ama uygulamada 20 dakika. Derlenip toparlanma, dışarı çıkma falan derken bu kadar oluyor, hesaplandığında 365 günde toplam 3 gün havalandırmaya çıkabiliyoruz." Fakat, bu bile biraz önce anlatmaya çalıştığım birtakım kavramlara duyarlılığı o kadar azaltıyor ki, "e canım, öldürmediler ya, kolunu kırmadılar ya ölmeyiye sorun yoktur" gibi çok vahim bir kabullenmeye, "bunlar olabilir" denilmeye, bu olumsuz koşullar olağanlaştırılmaya çalışıldı, sürüklendi toplum buna. Burada da, galiba bu savunmaları yapan aydın insanlar, evrensel nonnlarla sahip insanlar da, gerçekten dertlerini ve sorunlarını anlatmakta o kadar büyük sorunlarla karşılaştılar, engeller ve baskılarla karşılaştılar ki, ister istemez geri planlara düşmek zorunda kaldı. İşte bir bayan tutuklu, bir işkence çeşidi olarak şunu söylüyor: "Gazeteler saat 17-18'de veriliyor bize, bizde saat 9'da gazetemizi alıp, günün haberlerini taze taze okuyabilelim. Gün geçtikten sonra gazete verilmesin bize. Gerçekten bir işkencedir bu, vahşi bir olaydır bu. Fakat, kabuller, bu konudaki duyarlılıklar o kadar oldu ki ister istemez, "ah canım, oraya gelene kadar neler var" diyor. Oysa ben konunun buradan, bu tazeliklerden kavrarak miicadelesinin yapılması gerektiğine inanıyorum. Örneğin Mamak'ta son bir yılda koşullar biraz düzeldi diyor, oradaki tutuklu ve hükümlüler de nispeten düzeldiğini söylüyorlar. Söylediler gerçekten sol eğilimlisi de, sağ eğilimlisi de söyledi bunu.

Ama, ölen eksilmiş, hücreye atılma işlemleri biraz eksilmiş, yani bu durum bile iyileşme işareti olarak söyleniyor, ister istemez. Ama, 35-40 kişinin son derece dar bir alanda 24 saatin 23 saat 40 dakikasını geçirmek zorunda olması, o kişinin ister istemez "eh soluyorum ya, ne yapayım" kabulüne inmesine yol açıyor. Eskiden kafes vardı, şimdi yok diyerek sanki kaybettiği canı bulunca işkenceden kurtulmuş gibi seviniyor. 1,5 X 2 boyutundaki, kapkaranlık tuvalet, artık ona tuvalet deniyor acaip birşey var orada, koku ve havasızlık içerisinde, oraya atılmıyoruz artık diyebilmeleri iyileşme işareti sayılıyor mahkumlar tarafından. Basında da sorunlar magazine edilmeye yönelindiğinden, sanılıyor ki, sorunu böyle popülize ederek kitlelere daha iyi gidiliyor. Son 12 yıldır, toplam tirajı belli basın; 2,5 - 3 milyon, Türkiye'de neler oluyor bu yıllarda, okur-yazar nüfus artıyor, fakat gazete satışları değişmiyor, basının bunun mülasebesini yapmıyor, yapamıyor, daha doğrusu, ya da işine gelmiyor. Çünkü, ilan gelirleriyle reklam gelirleri ve holding yapılarındaki diğer gelirlerle, okuyucu artırmak kaygısı ikinci plana düşüyor. Şimdi şu; gidiliyor Metris'e, gazeteciler geziyor, öbür gün "Dişi Militanlar Grevde" Başlık bu. Oraya giden muhabirin başlığı değil bu ama. Ben o muhabiri biliyorum. Muhabir haberi veriyor, haberin gazete mutfağında aldığı biçim: Dişi Militan. Yani orada bir açlık grevi yapılıyor, bir tepki dile getiriliyor, acaba bunun nedenleri ne, aynı şey bir Türk gazetecisi Venezuela'da bir hapishaneyi gezirken de geçerli. Bu insanlar neden açlık grevi yapıyorlar, bunun nedenleri de verilmeye incelenmeye çalışılmıyor. Ama, düşünülüyor inunuz, savunmasız insanlar, hatta bunlar söyle ki, tutukluluk süreleri olası ceza sürelerini aşmış olanlar çok fazla, 6-7 yıldır yatıyor, henüz kararı verilmemiş. Daha sonuçlanmamış, belki beraat edecek, belki üç ay, belki üç yıl ceza alacak. Peki yattığı 7 yıl ne olacak? Zaten böyle bir haksızlığın böyle bir silindirin altında mahkum. Bu insanın mektuplaşması, şiir okuması engelleniyor. İşte burada bir saptama yapalım; Zehra Kürcü 6 yıldır

yatıyor, 15 yıla mahkum, "şiir kitabı sokulmuyor" diyor. Komutan da "bazı haklı oldukları yerler var" diyor. Bu derece savunmasız, bu derece en basit, en yaşamsal, en güncel kültürel gereksinimleri bile karşılanamayan, engellenen, haftada bir mektup kısıtlanması ve sınırması ile karşı karşıya olan kişilerin savunma, seslerini dile getirebilmeye hakları, özgürlükleri bu kadar tartışmalıyken, hiç kendini savunamayacak durumda bulunan oradaki insanlar "Dişi Militan" yalıtılması yapılabilecek kadar hoyrat bir iletişimcilik anlayışı var ortada. Burada söz konusu kişinin kişiliğine hakaret ediliyor.

Gazetenin yayın politikasını sonucudur bu durum. Hiç temenni etmiyorum. Bir gün olur ki kıza aynı duruma düşebilir, aynı durumda kalabilir; siyasi olaylarda yer değiştirmeler, insan ömrü için 5-10 yıl uzun rakamlardır gerçi ama, toplumun yaşamında siyasi yer değiştirmeler pek olasıdır. Dünyanın siyasi tarihinde yaşanan gelişmeler de bunu gösteriyor. Dört duvar arasında, en ohimsiz koşullarda yaşatılan bir insanla yer değiştirme olasılığımızın çok az olmadığını göstermektedir dünya tarihi. İnsana insan gibi bakabilme önemli. Bir kere çok dile getirden bir yakıma var: "Burada biz suçlu ya da hükümlü gibi değiliz." Bakın bu çok yaygın bir kanı, "biz burada tutsağız" diyorlar. İlişkime durup dururken söylemez bunu. Biz burada tutsak davranışı görüyoruz, diyorlar. Askeri disiplinden söz ediliyor. Katı bir askeri disiplinden. Askerlik mesleği elbette disiplin mesleğidir. Peki bunlar askerlik mi yapıyorlar? Bunlar, askerlik disiplinini de aşiyor. Ha o zaman karşı alandan, karşı cepheden alınıp getirilmişler ki, ondan bu davranışlara maruz kalıyorlar. Disiplin dedikleri bu. Çünkü, kendi askerine uygulamadığı kadar bir disiplin katıldığını gündemde tutuyor. Sigara serbest sözümona diyorlar örneğin; havalandırıncada volta başlıyor, yalnız sigaraserbest denince anırsınız ki ne kadar iyi bir durum. Ama bakın ne diyorlar, "bakış istikametiniz değiştirmeyecek, volta atarken volta arkadaşınıza selam vermek yasak konuşmak, mırıldanmak yasak, tebessüm etmek yasak." Bu, askerlik disiplinini de aşan bir durumdur. Bu askerlik mesleğinde karşı kamptan tutsak ettiğiniz insana uygulanabilir, o bile değil, Nevzat Bey de biraz önce sözetti; savaş esirlerine bile bir takım şeylerin uygulanmasını engelleyen evrensel sözleşme hükümleri var. Yani karşı cepheden bir askeri esir ettiğimizde, bugün kolunu, öbür gün bacağınızı kırarak, yılın birkaç gün yüzü göstererek yaşatamayız. Savaşta bile mümkün değil bu. Bu insanlar, ne dersiniz deyin, bu ülkenin insanlarıdır.

E.SANSAL □ Ben burada birşeyler söylemek istiyorum. Sayın Varlık Özmenek'in belirttiği husus çok güzel bir husus. İşkenceye karşı sessiz kalma meselesinin, gerek basın açısından ve gerek toplumdaki insanlar açısından, kamuoyu açısından önemini, yani işkenceyi sessiz karşılanmanın işkenceye ortak olma anlamında bir niteliği olduğunu belirtti, çok haklı. Şöyle denilmiştir hep; bir ülkede bir kişiye bile işkence yapıyorsa, o toplumdaki tüm insanlar işkence tehditi altındadırlar. Doğrudur ve işkenceye karşı sessiz kalmak, az önce de belirttiğim gibi, bu tehlikeyi giderek kendi mize yönelik olarak duyacağımız bir tehlikeyi idrak etmemek anlamındadır. Gene Sayın Özmenek'in sözünü ettiği cezaevi gerçeğini somut olarak şahsında ve yakınlarında yaşayan, gözlemleyen kişilerin tepkilerinin son zamanlarda ortaya çıkmış olması, çok sevindirici bir olay. Ama şimdi, yedi yıldır biriken bir meselenin tepkisi çok yoğunlaşmıştır. Şu son zamanlarda gördüğümüz, yaşadığımız cezavetleri ile ilgili sorunları dile getiren, gerek cezavetlerindeki direnişler ve gerekse dışardaki direnişler bu bakımdan çok dikkat çekicidir ve çok olumludur. Bu görüşmenin esasen bir niteliği de son zamanlardaki bu direniş olaylarının ardından bu birikimi bir tahlil etmek anlamındadır diye düşünüyorum, öyle sanıyorum. Bu bakımdan son gördüğümüz, direnişler, Türkiye'nin koşulları bakımından gecikmiş bir olay sayılamaz. Yeni fırsatı bulunmuş, ancak ortaya çıkabilmiş. Fakat; bunu yalnızca cezavetlerinden ve tutuklu-hükümlü yakınlarından ve onlara yandaş çıkan, sahip çıkan aydın kesimden halktan olan insanlardan olması, öyle sanıyorum ve ümit ediyorum bu toplumda daha gelişecektir, daha geliştirilecektir ve daha duyulur hale gelecektir. Sözümlü şu şekilde tamamlamak istiyorum; Sayın Özmenek'in belirttiği gibi, yalnız işkenceye değil, insanlık dışı her türlü tutum ve davranışlara, yani işkencenin geleneksel ve yerleşik tanımına uygun düşmeyecek biçimde de olsa, insanlık dışı tutum ve davranışlara karşı toplumsal bir karşıkoyma, karşıçıkma, gündemimizde önemli bir sorunumuzdur.

V. ÖZMENEK □ Bu bağlamda bir şey söylemek istiyorum. Çokça söylenen, orada hükümlü ve tutukluların da dile getirdiği ve çok doğru insanı bir ses var: "Cezaevi toplumun aynasıdır." Gerçekten doğru. Yani, o toplumdaki değer yargılarını, o toplumdaki siyasi egemenliği, siyasi yapıyı, toplumsal ve kültürel yapıyı, keza ekonomik yapıyı yansıtır bir ayna olarak cezavetleri. Bugün onların da dile getirdikleri ve bizim daha duyarlı olmamız gereken bir nokta var ki, Türkiye'deki cezaevi durumu toplumun aynası değil, toplumun kanayan bir

yarasıdır. Adeta, artık irin toplamış, cerahatlı bir yara. Sinek konuyor ve o yarayı düzletebilecek, elini bile o yaraya götürebilecek, derdi, dermanı ve olanağı yok. Yarasını kaşıyacak olanağı yok. Toplumun cezaevindeki kesimi, o insanın yarasının kabuğunu kaldıracak, kaşıyacak hali de mecali de yok, olanağı da yok. O hale getirildi. Yara, önlemi alınmadığında düzletebilecek, hatta insanın belki ilk yardımıyla sağaltımına katılabileceği bir olaydır. Yara o durumdadır, artık cerahat bir yaradır bu. Şimdi cezaevi nasıl sizlere açıldı, deniyor. Ben yine kendi alanımdan, olaya iletişim duyarsızlığı duvarları arasından bakacağım. Her gün köşeyazıları izliyoruz. Toplumun aynasıdır bir yazar; bir yazar, bir çizir ne kadar toplumu aynalayabiliyorsa, toplumun mutluluklarını olduğu gibi, sorunlarını da, gözyaşlarını da ne derece aktarabiliyorsa, yansıtabiliyorsa o kadar doğru bir iş yapıyor demektir. Evrensel olarak da böyle, ulusal olarak da böyle. Şimdi bu sorun günün sorunu değil, bugünün sorunu değil. Türkiye'de yıllardan beri katmerlenerek gelen bir sorun bu. Bakın başına açılmıyor, gazetelere, gazetecilere açılıyor hiçbir tane genel yayın müdürünün gittiğini gördünüz mü? Gazetelerin genel yayın müdürleri koşmalıydılar. Gazetelerin yazışları müdürleri koşmalıydılar. Bazı yazarlar koşmalıydılar buna. Yalanlamak için de koşmalıydılar. Ama, orada yara varsa yarayı da, var desin sadece, ya da yok desin, böyle bir şeyin olmadığını söylesin; bu ne kadar duyarsızlık ki, ne genel yayın müdürleri, ne başyazarlar, patronlardan zaten söz etmiyorum hanlı dilerim, asgari bir burjuva-demokrat gazete sahibi, patronu gidip "ben de göreyim şunu" demesigerekirdi. Ama, bu bir lüks. Türkiye'de de olanaksız tabii. Ama, genel yayın müdürlerinin, yazışları müdürlerinin, başyazarların, köşe yazarlarının, bir tanesini göremedim. Çünkü, cezaevine kim gönderilecektir, bakın içeride olsun, dışarıda olsun yıllardır işlenen çok büyük bir konudur cezaevleri sorunu, şimdi hadi kapıları açık diyorlar, gidip göreceksiniz. Gönderilenler de, muhabirlerden biridir o kadar. Türkiye'nin itibarı zedeleniyor, yani siz bunu anlattığımız zaman, yarı birisi duyduğu zaman dışarıdan, bilmem kaçınıcı maddeyi uygulayıp, orada yazılıp, çizilmiştir, gazetelerde de, "caam, dışarıya da çok abartıyor. Türkiye'nin durumunu kötü gösteriyor" denecek. O zaman gidin, kendiniz görün. Yani, duyarsızlık dehşet. Gene de işte o basının biraz okuyucu indinde alınabilirliği varsa, bunu sağlayanlar da o anlar gibi oraya buraya koşuşturan basın emekçileridir. Onların gücü ancak bu kadar cezaevi gerçeğini yansıtabilmeye yetmiştir. Onların emeklerini burada saygıyla selamlıyorum. Ama, başında bunu "dişi militan" şeklinde arabeskleştirip, ama mesele'nin ciddiyet ve önemini erozyone etme düşüncesinin hakim olduğu masa duvarlarına çarpmıştır. Aslında bu da bir cezaevidir. Aslında, bunu uygulayan da bir cezaevi içerisinde, cezaevi gerçeğini bu vicdani boyutlarda ve önemlerde görememek zaten kendisinin de, bu düşüncenin de bir cezaevinde olduğunu gösterir. Ayırdını fazlaca düşündüğümü sanmıyorum ama, kendisini zıttı eylemsel olarak bir cezaevi içerisindedir. Toplum, o sessiz çoğunluk bir gün elbette bunun gerektğini düşünecektir. Ama, bugün Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetesi fiskos gazetesidir. Böyle yaptıkları için yüzbinlerce, milyonlarca tirajla satmaktadırlar, bu da bir cezaevi biçimidir. İnsan kendini hapsedtiği, ama kendini özgür zannettiği bir faciadır demek dahadoğru olur. Burdabı vesileyle bir kez daha Türkiye'nin düşün, basın yayın yaşamına, taktimine, yapıya böylece işlenecektir.

V. DEVECİOĞLU □ Duyarsızlık konusundaki görüşlerinize çok yürekten katılıyorum. Gerçekten bizim toplumumuzda sosyal olaylara karşı devletin kotardığı, insanlarımızın kişiliklerine, onurlarına yönelik davranışlar karşısında genel bir duyarsızlık hakim. Bu, tarihsel koşulların ürünü bana göre. Ayrıntıya girmeyeceğim, ama kökeninde o var. Düşünümüz ki, Mamak'ta bir tarihte içerideki tutuklulara işkence yapılmıştır. İşkence merkezi bir hoparlörden bütün koşullara yansıtılarak yayılmıştır. İşkence yapılan insanların çılgınları böylece diğer mahkumlara dinletilmiştir. Mamak'taki bir müvekkilimle görüşmeye gittiğimizde, bizimle görüştürmek istemediler. Önce çağırarak istemediler. Uzun bir bekleyişten sonra da nihayet getirdiler. Kendisine sordum: Sana işkence yapıldı mı? Dışarıda karın bekliyor ona bilgi götüreceğim, dedim. İlele susuyordu. Aslında yapıldığı belli ama, ben istiyorum ki, açıkça net bir biçimde söyleyebilsin. Onurunuz, yaşamınızdan daha önemli, canınızı da alsalar bunu bana açıkça söyleyeceksin, dedim. Bunun üzerine arkamdaki başçavuş, "alın götüne, gönişne bitmiştir" dedi. Aldılar götürdüler, ben de çıkmak istemedim. Bu benim yasal hakkım, görüşme süresinde burayı terketmeyeceğim, isterseniz sürüyerek götürün, dedim. Bunun üzerine başçavuş içerideki binbaşıyı çağırdı. O da "sen ne istiyorsun kardeşim" diye sordu. Ben de "müvekkilimle görüşmek istiyorum, ben avukatım" dedim. "Siz içeriden işkence konusunda bilgi almak istiyonmuşsunuz, o bakımdan sizin görüşmenizi yasaklıyorum" dedi. "Tabii, siz burada devleti temsil ediyorsunuz, eğer böyle bir yetkiniz varsa yasaklayın, ama en azından şunu yapın, bir tutanak tutun, benim müvekkilimle konuşmamı yasakladığımı yazın oraya, bir örneği sizde kalsın, bir örneğini de bize verin" dedim. Onun üzerine düşündü bunu yapmaya pek cesaret edemedi nedenle, tekrar başçavuşa döndü, getir tutukluyu, dedi ve getirdiler yeniden. Şimdi böyle bir ortamda devlet başkanı o günlerde bir konuşma yapıp, "bunlar, dışarıdan aldıkları talimatlar gereği, açlık grevi yapıyorlar, aslında onlara işkence falan yapılmıyor" dedi. Biz de birçok avukatın imzasına taşıyan bir telgraf çekti ve "size yanlış bilgi veriliyor" dedik özetle. Çünkü, duruşmaya getirilen müvekkillerinizin gözleri sarı olup, kimisi arkadaşlarının kollarında sürünerek getirildiler. Herkesin gözü önünde. Şimdi bu olaylardan sonra Güven Parkı'nda bir gösteri yapıldı. Almanya'dan bazı Yeşil milletvekilleri gelmişler, birbirlerine kelepçelerle bağlanmışlar, en sonuncu adam kelepçeyi ağaca bağlamış ve anahtarı uzağa atmış. Bunlar, "Mamağa özgürlük" diye bağrdılar. Şimdi düşününüz ki Mamak'ta yatan insanlar, bizim bir parçamız, bu toprağın insanları. Onlara bunlar yapıyor, ama bizim toplumumuzda tepki yok. Analar, babalar toplandı grev yaptı, otobüslerle Diyarbakır'dan insanlar geldi. Yetkili kişilerle görüşmek istedikler. Fakat huzurlarına kabul edilmediler. Şimdi, bir toplumda o toplumun insanlarına böylesine yaygın, böylesine sistemli bir haksız işlem eylem yapılır da, o toplumun insanlarından sanki üstlerine ölü toprağı serpilmiş gibi ses çıkmaz da, Almanya'dan gelen bazı adamlar bizim haklarımızı, bizim adımıza savunmaya, gösteri yapmaya kalkarlarsa, bunlar aslında bir yerde ayıptır. Varlık Bey'in konuşması bu anlamda beni gerçekten gururlandırdı. Şimdi, konu açılmışken başka birşey de düşünmek istiyorum. Niğde'de iken, bir gece cezaevinde siyasiler isyan ettiler ve yemek yedikleri beton masaları, üzerinde oturdukları beton sıraları kırdılar. Yanılmıyorsam 1972 yıllarında. Parçaladıkları beton masa ve sıraları kapıların arkasına dayadılar, kapatıp, kimseyi sokmadılar içeri. Silahlı jandarma derhal içeri girsin, böyle durumlarda uygulanması gereken plan yerine getirilsin" dendi. Bunun üzerine gittik, cezaevi müdürü ve savcı yardımcısı birlikte, içerideki siyasilerle görüşeceğiz. Müfettiş, istedikler, birtakım şikayetleri vardı tabii. Ancak bu durumda eylemlerle son vereceklerini söyleyince, derhal müfettişin gelmesini sağladık. Genel hükümlülere normal masa sandalye verilmişken, siyasilere beton masa ve sıra verilmiş, bu yüzden hepsi de hasta olmuşlar. Hepsi istisnasız hasta olmuşlar ama. Çağınan müfettiş bunları muayeneye sevketti ve istisnasız hepsi hakkında doktor raporu verildi. Beni gerçekten şaşırtan bir olay oldu. Yani adam çalışıyor, çırpıyor, ırza geçiyor, adam öldürüyor, bunlara fornika masa veriliyor da, siyasilere beton masa ve sıra reva görülüyor. Bu olaydan sonra ancak, onlara da doğru dürüst masa sandalye verildi. Şimdi şunu diyeceğim, bu tepkiler, cezaevindeki bu tepkiler, cezaevi dışındaki yakınlarının tepkileri, eylemleri saygı duyulması gereken bir şey. Tabii aynı zamanda onlara destek olan arkadaşlara da saygı duymak gerek; çok güzel şeyler bunlar. Günün birinde bunlar mutlaka ölenecektir. Yani, onların dertlerine bir çare getirilecektir. Verilen mahkumiyet kararı, yalnızca söz konusu kişinin özgürlüğünün sınırlandırılması anlamına gelecektir. Bununla sınırlıdır karar. Onun dışında tüm insan haklarından yararlanabilmelidir içerideki insan. Bu da ancak bugün için başarılabilir bir iş gibi gözüküyor. Yani, devletin İktidannın zihniyeti konusuyla bağlantılı bir olay. Bugünden yanna herhalde kolayca kazanılmaz, fakat bu kavga sürdürülmelidir.

“Elinizin altında bir altın madenivar. Ama siz, tuz ocagını işletmekte ısrar ediyorsunuz.”

1930'lar Paris'inin havasında bir yandan kültürel zenginleşmeyi, öte yandan, açlık hastalık, yıkım yuvası kekar mahallelerden yükselen küflü, ekşi keskin bir yoksulluğu koklayabilirmiş insan. 1932 yılında ünlü bulvar cafelerinden birinde, bir kış gecesinin ayoğundan kortinmak için köşe masaya ilişmiş süslü, püdü, kızgı bakışlı yaşlı kadın, bir zamanlar zengin ve ünlü bir gösteri sanatçısıyken gözden düşmüş, terk edilmiş, çökmüş ve yaşamını fal bakarak kazanmaya başlamış. Bu kadın, bugüne kadar mutlaka bir yerlerde ölmüştür. 'Onu kızgın, marur, ama gene de gizleyemediği çuşkunluğıyla gösteren fotoğrafı olmasaydı anımsayamı, dişşüneni, kafasındaki 1932 Paris resmi içine onun varlığını da obturtanı hiç kalmayacaktı belki.

Fotoğrafın adı *Süslü Genç kız*, makinenin deklanşörüne basan kişi ise Brassai'di. Akl adı Gyula Halasz olan bu Transilvanyalı büyük fotoğraf sanatçısı. 1930 ların Paris'inde cafelerde, oyun salonlarında, parklarda kimi gidecek bir evi olmadığı için, kimi dilenmekten, fal bakmaktan başka yapacak iş bulamadığından kimi de sıkıntılarını unutup biraz eğlenmenin tek yolu olduğu için zaman geçiren insanları günümüze taşıyan büyük yapıtlar bırakmıştır.

FOTOGRAF DURAĞANLIK DEĞİL - SÜREKLİLİKTİR...

Kuşkusuz, yalnızca Paris'in o kendine özgü, ama her türlü bohem hazların ötesinde bir yozlaşmaya karışık gelen sokak yaşamı değildir bu duyarlı objektife yansıyan. Ünlü Macar fotoğrafçı Andre Kertesz'in, kendisine bir fotoğraf makinesi armağan etmesinden sonra, an'ı yakalayıp akıp giden zamana katmayı bir yaşam biçimine dönüştüren Brassai Paris'in altını üstüne az getirmemiştir gerçi. Boynunda makinesi, yanında yazar Henry Miller "tuz ocagını işletmeye" her geçen gün artan bir inanç ve bilinçle devam etmiştir.

Ancak o günlerin Paris'inde, gene Henry Miller'in deyimiyle "Paris'in gözü" olan Brassai'nin objektifinden kaçmayan bir yaşam parçası da Montmartre Montparnasse'ta akıp gitmektedir. Kimler yoktur ki Brassai'nin ürünlerini paylaştığı, ürünlerine konu ettiği bu çevre içinde. Picasso, Paul Eluard, Andre Breton, Dali, Maillol, Braque ve Matisse o zamanlar "modern" denen bir sanatın camurunu hep birlikte yoğurup şekillendiriyorlardı. Budapeşte ve Berlin Akademilerinde resim ve heykel eğitimi görmüş olan Brassai çok yoğun bir sanatçı duyarlılığını, başkaca hemen hiç bir yaratıcı yorumcu çevresinde yaşanmayan bir yoğun politik tartışma ortamını paylaşıyordu bu büyük adlarla. Sosyalizm, barış ve gerçekçilik... bu insanların büyük bölümünün yalnızca benimseydiği ülküler değil, emekleriyle yeni bir genişlik, yeni bir anlam katkılar, güzelliğinin bilimiyle bütünleştirdikleri bir ham maddedir aynı zamanda. "Hiçbir zaman, kendiliğinden egzotik ve sansasyonel olan şeyleri aramadım." der

Brassai, "fotoğraflarımı hep çevremde akıp giden günlük yaşamın içinde oluşturdum. Bence bu gerçekliğin, en alçak gönüllü, en dürüst kavranış yoludur çünkü. Son derece sıradan, olağan şeyler de olağanüstü anlatımlar içerebilir. Benim fotoğrafık arayışımın merkezi Paris gündüzleri ve Paris geceleri. Adı bilinmeyen insanların, sokaktaki insanların portreleri... sanatçılar, yazarlar... evlerin duvarları... Yunanistan, İtalya, İspanya, Türkiye, Fas, İsviçre, Sicilya, Brezilya, ABD ve İrlanda'da böyleydi bu. Ben yaşamı seviyorum. İnsanları da seviyorum çünkü."

Bu sevgiyle yaklaştığı dünyada, "evrensel olan, insanlığını yazısını ilgilendiren herşey" ilgilendiriyordu Brassai'ı. Daha sonra "direkt fotoğraf-canlı fotoğraf" gibi adlarla anılacak akının öncülüğünü yapmaya onu götüren de bu ilgiydi. Bireysellik değil, genellemelerin nüvesini oluşturacak tip-

ve kabaran umutlarıyla. Kahve fincanından bilardo toplarına, gözlüklere ve tuğla parçalarına kadar herşey bu solğun bir parçası olabirdi. En çok da insan gözleri. *Lappe Caddesi'nde Parisliler* fotoğrafındaki o genç çocuğun dünya güzeli gözleri mesela. Ya da *Guerinico'yu Oturan Cambaz'ı*, *Güvercinli Kız'ı* yaratan o bitip tükenmek bilmeyen keşiflerin, cesaretin ve buluşun sorumlu sahibi Picasso'nun gözleri, burnu, en çok da elleri. O Picasso ki, söylediği her söz, sorduğu her soru Brassai'nin akının köşesine çıkılıp kabınıştı. O Picasso ki, heykellerinin fotoğraflarını çekmek bir o nurdu Brassai için. O Picasso ki birgün Brassai'a söylediği şu sözleri, büyük fotoğrafçı hiçbir zaman tam anlamıyla unutamayacaktı. "Elinizin altında bir altın madeni var. Ama siz, tuz ocagını işletmekte ısrar ediyorsunuz." Altın madeni, Brassai'nin çizdiği ve Picass-

lemeler ilgilendiriyordu onu. Çok sık söylediği gibi "paleolojiyi pek dertlememişti" kendisine anı objektifinden yansıyan yalnızca yüzler, gölgeler, çizgiler, köşeler ve yuvarlaklar olmadı hiçbir zaman. Bir kent soludu durdu o resimlerde, tarihiyle, insanların duygularıyla, havasıyla, eskiyen eşyaları

so'nun hayran kaldığı desenlerdi. Brassai bir ressam olmalydı Picasso'ya göre. Bilmiyoruz, belki de öyleydi gerçekten. Gene de tarihin verdiği karar bize o fotoğrafları bıraktı. Bir tutam tuz'dan biraz daha fazla bir şey olan o dü-niüst, gerçek ve sevecen fotoğraflar...

Alev Sevinç

An'ı
Yakalayıp
akıp giden
zamana katan
objektif
brassai

"Ruhi Su bir cesarettir, bir inançtır. Tüm baskılara ve engellemelere rağmen ezilen, horlanan halkın yüce insancıl değerlerinin ve adil bir dünya özleminin savunucusu olmuştur sanatında..."

YARIN □ Ruhi Su, kendisiyle yapılan bir söyleşide, "Beni izlediler, izliyorlar, ama tam benim ekolüm olduğunu söyleyebileceğim bir kişi var: Sümeyra." diyor. Ruhi Su Ekolu olmak, O'nu izlemek ne anlama geliyor sizce.

SÜMEYRA ■ Evet, ben de Ruhi Su gibi, O'nu izlemeye örnek kendimi verebilirim. Bildiğiniz gibi, ben daha önce bir müzik eğitmeni yapmıştım. Konservatuarda ses eğitimi görmüştüm. Bu eğitimden sonra, türküler, türkülerin yorumlanması, söyleniş konusunda 5 yıl Ruhi Su ile çalıştım. Ondan sonra birlikte konserler yaptığımız dönemler gelir. Ruhi Su'yu izlemek, kolay bir iş değil, büyük bir birikim işi. Pek çok alanlardaki birikimlerin toplamı diyebilirim... Ruhi Su'yu sevmek, örnek almak elbette çok olumlu bir şey, ama Ruhi Su'yu izlemek, O'nun yolunda bir sanatçı olmak daha çok bilgi ve bilinç işi. Bir de olanaklar meselesi tabii... Ruhi Su, hem çok büyük bir sanatçı hem de bir öğretmen idi. O, her zaman yalnızca türküler söylemek ve sevdirmekle kalmadı. O'nu seven insanlara, dostlarına belli bir zevkle ve bilinci ulaştırmayı ve onlarla paylaşmayı da gerçekleştirmiş bir sanatçı idi. Her zaman her dönemde, O'nu bir korusu, en azından, her hafta gidip evinde türküler söylediği dostları olmuştur. O'nunla birlikte çalıştığım sırada bunu ben de yakından izledim. Ruhi Su bulunduğu her yerde, sanatını onunla birlikte savunan insanlar yaratmıştır. Ruhi Su'nun öğrencisi olmak çok güzel bir duygu. Bana göre bu insanların hepsi O'nun öğrencisi. Aha, Ruhi Su'nun açtığı okulun öğrencisi olmak tabii daha başka bir şey. O'nun yarattığı sanat okulunu öğrencisi olmak için, o iş yapmak ve yaparken de Ruhi Su'nun gelişirdiği estetik kuralların bilincinde olmak ve kuralları uygulamak olanaklarına sahip olmak gerek...

YARIN □ Ruhi Su'nun, ülkemiz sanat hayatı içindeki önemi nedir sizce?

SÜMEYRA ÇAKIR İLE SÖYLEŞİ

Mehmet Bilgin

SÜMEYRA ■ Ruhi Su, öncelikle ülkemizin tüm sanatçıları, aydınları için örnek bir sanatçıdır. Halk sanatında var olan güzeli bulup ortaya çıkarmış, onu çağdaş ve evrensel bir sanat durumuna getirmiştir.

Ruhi Su bir cesarettir, bir inançtır. Tüm baskılara ve engellemelere rağmen ezilen, horlanan halkın yüce insancıl değerlerinin ve adil bir dünya özleminin savunucusu olmuştur, sanatında. Bu yanı sıra da Ruhi Su örnek bir kişiliktir.

Ayrıca Ruhi Su son elli yıllık müzik dünyamızı derinden etkilemiştir. Ben ona inanıyorum ki, müzik yapan herkes artık Ruhi Su örneği ile karşılaştırılmak durumundadır. Ruhi Su müzik dünyamızda bir ölçüttür.

Şuna inanıyorum ki, bir gün ülkemizde, Ruhi Su'yu tüm yönleriyle değerlendirecek bir Ruhi Su Enstitüsü kurulacaktır. Böylece O'nun sanatı tüm halkın malı olacaktır.

YARIN □ Ruhi Su yorumculuğu yanında besteler de yaptığı halde, kendisini besteci olarak nitelemiyor. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

SÜMEYRA ■ Ruhi Su, besteciliğin, bu işin bilimi ile donatılmış insanlara ait olduğunu defalarca yineledi, ama onu sevenlerin

ve dinleyicilerinin beklentilerini ve isteklerini de karşılık bırakmadı.

Halk ozanı geleneği içinde, modern bir halk ozanı olarak, kendi

yazdığı sözleri ve bir çok şairimizin şiirlerini de besteledi. Bunu da pek çok besteciye örnek olacak bir yetkinlikte yaptı.

"Ruhi Su bir cesarettir"

"Çoksesli evrensel müzik dünyasında daha büyük ölçüde yerimizi almamız sorunu, herşeyden önce halkın içinde yaşadığı olumsuz koşulların değişmesine bağlı bir sorundur..."

"Şuna inanıyorum ki, birgün, ülkemizde, Ruhi Su'yu tüm yönleriyle değerlendirecek bir Ruhi Su Enstitüsü kurulacaktır..."

Onun yaptığı bestelerde müzik, söze hizmet etme, onun anlamını güçlendirme işlevindedir. Ve bence sözlü müzikte de müziğin işlevi bu olmalıdır. Ülkemizde, ne yazık ki "aranjman" söyleme modası yıllarından kalma kötü bir alışkanlık süregidiyor. Söz bilgisine hiç başvurulmuyor. Cümlelerin durakları, sözün vurgusu ve müziği hesaba katılmadan müzik yazılıyor. Sözler müziğe uyduruluyor. Bir melodi tek başına, sözsüz olarak, güzel olabilir ama, melodinin de bir vurgusu ve durakları ile bağdaşmadığında güllün sonuçlar ortaya çıkabiliyor. Sözgelimi, Nazım Hikmet'in, Hoşça kal kardeşim deniz dizesini alalım. Dizenin anlamıyla bağdaşan bölümünmesi şöyle olabilir: Hoşçakal/ kardeşimdeniz Bu dizenin kendi iç müziğini araştırmadan, onu ritmi ve durakları belirli hazır bir melodiye uydurursak, söz anlanını yitirebilir, şu hale gelebilir: Hoşça kalkar/ deşim / deniz.

YARIN □ Bugün ülkemizde bir tek seslilik - çok seslilik tartışması süregidiyor. Bu tartışmaları izleyebiliyor musunuz?

SÜMEYRA □ Evet, zaman zaman kimi çevreler belli konulara takılır kalırlar. Ülkemizde, Şimdi de bir tek seslilik çok seslilik tartışmasıdır gidiyor. Bu tartışma yeni

de değildir üstelik... Çokseslilik a. deta bir amaç halinde. Her şey bir yana, çok seslilik bir yana. Daha nota okumasını, yazmasını bilmeyen insanlar bile çok sesli yapıyorlar, çoksesli, çok sazlı orkestralar eşliğinde söylüyorlar. Ama, bir şey bu arada unutulmuş gibi görünüyor: Çoksesli bir çirkinlik her halde amaç olmamalı.

Müzikte çok seslilik bir zenginleşme aracı olabilir, ama tek seslilik aracı çok seslilik değildir.

Kimi çevrelerde çokseslilik bir nitelime sıfatı olarak kullanılmakta, Çoksesli ama çok kötü ve hiç bir sanat değeri taşıyabilir bir müzik yapıtı, ama tek sesli olduğu halde bir sanat değeri taşıyabilir.

Bu unutulmamalı. Sözgelimi, Bach'ın viyolonsel süitleri, bir tek viyolonsel için yazılmıştır, yani bir tek enstrüman tek sesli olarak çalmakta. Bu onun sanat değerinden birşey ekaltmez.

Bir tek renkle ve yalnızca çizgilerle sanat eserleri yaratılabilir, hat sanatında olduğu gibi. Tek seslilik, çok seslilik bir sanat eseri için değerlilik veya değersizlik belirten sıfatlar değildir.

YARIN □ Peki, bu tartışma - çok seslilik, tekseslilik - tartışması, neden hala bu anlamda süregidiyor?

SÜMEYRA □ Bu tartışma, kısmen, Batı Kültü ile belli bir ölçüde tanışmış, ama kendi değerlerinin farkında olmayan kimi çevrelerin, Batı karşısında kapıkıtlı a. şağlık komplekslerinden kaynaklanıyor. Batı'da olan herşey ileri ve modern, doğulu olan herşey geri ve utanç verici onlar için... Batılı bir aydın, yarın aydın değil, Batı'da da yarım aydınlar var elbette, Batılı bir gerçek aydın, Ruhi Su'yu dinlediğinde, ama bu niye tek sesli, gibi bir soru aklına getirmiyor. Ruhi Su'yu, güzel bir ses, iyi bir yorumcu olarak tanıyor ve kabul ediyor, yani Ruhi Su'dan, Adnan Saygun'un yaptıklarını beklemiyor. Adnan Saygun'dan da Ruhi Su olmayı. Batılı bir aydın Ruhi Su'yu neden beğendiğini biliyor, onu niye sevdiğinin bilincinde...

Bu kompleksli yaklaşıma kendini kaptıranların bir özelliği de-bu her yerde böyle- nevi, niçin sevdiklerini bilememeleridir ve bu nedenle sevdikleri şeyleri savunamazlar. Beğendikleri, sevdikleri şey gerçekten beğenilmeye, seilmeye değer bir şey midir? Bunu mutlaka bir Batı'nın ağzından da duymak isterler, bağımsız değer yargıları oluşmamıştır... Bu, bir bilinçlenme

ve bilgilene süreci içerisinde aşılacak bir tartışmadır.

Çoksesli evrensel müzik dünyasında daha büyük ölçüde yerimizi almamız sorunu herşeyden önce halkın içinde yaşadığı olumsuz koşulların değişmesine bağlı bir sorundur.

YARIN □ Türkleri çok seslendirerek Ruhi Su'yu aşma iddiasında olanlar var...

SÜMEYRA □ Evet, öyle sanıyorumki bu arkadaşların önünde, Ruhi Su'yu aşmaktan önce, Ruhi Su'ya ulaşmak sorunu, çözümsüz olarak, durmakta.

YARIN □ Bir süreden beri çalışmalarınızı yurt dışında sürdürüyorsunuz. Bizlere bu çalışmalarınızdan da biraz söz eder misiniz?

SÜMEYRA □ Evet, 1980 Eylül'ünden beri yurt dışındayım, yani yedi yıldır. Bu yedi yıl içinde, birçok Batı Avrupa ülkesinde; İngiltere'de, Fransa'da, Hollanda'da, Belçika'da, Yunanistan'da... şu anda hatırlayamadığım kadar çok konser yaptım. Federal Almanya'da bir çok kent kültür dairesinin, Barış Hareketi'nin, Kadın Hareketi'nin, sendikaların, göçmen işçi derneklerinin düzenledikleri toplantılara katıldım, konserler verdim. Alman sanatçılarıyla birlikte çalışmalarım oldu. Bir grup Alman tiyatro sanatçısı ve müzisyeni ile birlikte Nazım Hikmet'i seslendirdik. 1983 yılında "Kadınlarımızın Yüzleri" adlı program çıktı. Başka plak çalışmalarım da var. Sağlık koşullarımın bozul-

ması nedeniyle, bu çalışmalarım henüz daha plaklaşmadı.

Bunlardan biri, saz eşliğinde söylediğim Türk - Alman halk türkülerinden oluşuyor. Bu çalışma hazır durumda, ama daha stüdyoya giremedim. Geçirdiğim ameliyattan dolayı bir süre saz çalamadım. Bu süre içerisinde bir Alman piyanistle birlikte türküleri piyano eşliği düşündük. Sonunda güzel bir repertuar ortaya çıktı. Bu repertuarda, Ruhi Su'nun, benim söylediğim türkülerin yanı sıra Brecht - Eisler - Dessau'dan söylediğim Türkçe ve Almanca şarkılar da var. Dinleyicilerde çok iyi yankı uyandırdı bu çalışma. Burada plak yapmak üzere girişimlerde bulunduk, ama o da henüz çıkmadı.

Ayrılık ve özlem türkülerinden oluşan bir başka plak çalışmam da sürmekte. Bu sonbaharda onu kayda almayı düşünüyorum.

YARIN □ Bildiğimiz kadarıyla uluslararası festivallere de katıldınız...

SÜMEYRA □ 1980 yılında, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin başkenti Berlin'de, Politik Şarkı Festivali'ne, aynı yılın Kasım ayında, Finlandiya'da Helsinki kentinde Laulu Barış Şarkıları Festivali'ne katıldım. Orada Pete Seeger ve Güney Afrika zenci şarkıcısı James Phillips ile birlikte konserler yaptım. Daha sonraki yıllarda Federal Almanya'nın bir çok kentinde, Yunanistan'da, Kıbrıs'ta yapılan barış festivallerine "Barıştan Yana Sanatçıların" düzenledikleri gösterilere de katıldım.

bir inançtır."

Planlama ve özerklik kavramları, genel olarak, birbirini sınırlandıran, birbiri ile çelişen kavramlardır. Fakat kişisel yaşamda olduğu kadar toplumsal yaşamda da hem de belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda bir planlamaya, hem de düşünsel ve eylemsel yaratımın gizli gücünü eksiltmeyecek bir özgürlük ortamına gereksinim vardır. Yükseköğretim söz konusu olduğunda da durum daha farklı değildir. Yükseköğretimin amacı olan bilimsel araştırma, düşünsel üretim, öğretim, danışmanlık ve yayın işlevleri planlı ve programlı bir çalışmaya ile yasak tanımayan bir düşünsel ortam olmadıkça nitel bir gelişmişlik düzeyine ulaşamazlar...

Yükseköğretimin bu iç gereksiniminin yanı sıra bazı dış sınırlarıyla bulunması da toplumsal doğanın bir gereğidir. Yükseköğretim toplumun gereksinimlerinden de, sorunlarından da, kaynak kısıtlılarından da soyutlanamaz... Yükseköğretimin ideolojik yapısı üretim güçlerinin düzeyi tarafından belirlenir. Ama yükseköğretim de emeğin nitel düzeyini yükseltmedeki etkinlikleriyle üretim güçlerinin gelişmesine katkıda bulunur. Yoksa yükseköğretim tek başına belirleyici ve yönlendirici bir işlev taşınmaz.

12 Eylül yönetimi, kendi dar ve gerçekçilik tutumuyla, yükseköğretime özel bir önem vermiştir. Sıkıyönetim komutanlıkları aracılığıyla gerçekleştirilen, her biri yükseköğretimin ayrı bir işlevini işlemeyi amaçlayan uygulamalar öncelik almış ve süreklilik kazanmıştır. Bu da yeterli olmamış, Sıkıyönetim Yasası tekrar tekrar elden geçirilerek düzenlenmiştir.

12 Eylül yönetiminin yükseköğretime verdiği önemi bununla kalmamış; önce Yükseköğretim Yasası, sonra da 1982 Anayasası'nın 130-132 maddeleri aynı anlayış ve kavrayış doğrultusunda yürürlüğe konulmuştur. Bu yapılırken hertür askerî taktikler ile propaganda yöntemleri uygulanmış, antidemokrasi ve antiözerklik yanlılarının katkılarından yararlanılmıştır. Ayrıca, 1980 öncesi yükseköğretimin düzenleme çalışmaları malzeme olarak kullanılmış, tanınmaz hale getirilerek, aynı anlayışla değerlendirilmiştir.

Yükseköğretim Yasası'nın bincinci özelliği, belki de ilk kez, bir yasanın Anayasası'nın ilgili olan ve olmayan maddelerine kaynaklık etmesidir. Yükseköğretim Yasası, bu niteliğini, 12 Eylül yönetiminin emir kumarda zincirini esas olan hem çağdaş planlama, hem çağdaş özerklik anlayışlarına aykırı yapısından almaktadır. İnsan hakları ile uyumsuz bir anlayış, insan haklarını yok sayan bir Anayasayı ve buna kaynaklı keden antidemokratik Yükseköğretim Yasasını ardarda üret-

Yükseköğretimde Planlama ve Özerklik

Haldun Özen

tır. Bu üretimin temel kurumu ise; görevinin planlama olacağı belirtilen, gerçekte üniversite ortamını asker kışlasına dönüştürme görevini üstlenen, bu görevi geçen altı yıl içinde başarı ile yapan Yükseköğretim Kurulu, kısa adıyla YÖK'tür.

YÖK yükseköğretim planlaması ile görevli, özerk bir kuruluştur. Yasal görevi: bilimsel özerkliğe sahip olan üniversitelerde yürütülen yükseköğretim planlamaktır. Gerçekte özerk olan üniversiteler değil-

dir. Çoğu emekli olan ve YÖK üyeliği sayesinde, bir garabet sonucu olarak, hem emekli maaşı hem de kamu görevlisi maaşı alan YÖK üyeleri de özerk değildir. Özerk olan, YÖK kışması altında, ilke yararından bağımsızlığın pervasızlığını taşıyan bir anlayıştır.

Bu anlayış, kahve dövücünün hink devicisidir. Bugüne kadar asıl görevi olan planlama konusunda elle tutulur tek bir çalışma yapmamıştır. Kalkınma planlaması, gerçek anlamda, hiç aklının köşesinden geçmemiştir. Özerkliğini, Ana-

yasa ya ve Yükseköğretim Yasası'na aykırı, işleri yapmak için, üniversite ortamı tahrip etmek için kullanmış, kullanmaktadır. En basit planlama çalışmasının ayrılmaz parçası olan istatistikleri bile toplayamamış, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün görevine müdahale ederek, dört yıldır yükseköğretim istatistiklerinin yayımlanmasını önlemiştir. Üniversitelerin kamu düzenliliği taşıması, yasa ile de kurulmamış olan, yasadışı bir adeta simgesi olan bir yapay üniversite yaratmıştır. Bilken Üniversitesi adı verilen bu üniversite, Türkçe değil İngilizce öğretim yapmaktadır. Yetiştireceği kişiler,

yasadığı bir üniversitenin mezunları olacaktır. Bu da YÖK'ün gönlümemiş başbakanlarından biri olarak tarihe geçecektir.

Böylesine yetkili, planlama konusunda böylesine özerk bir kurum olan YÖK, her nedense görev kapsamı konusunda pek o kadar etkili ve yetkili değildir. Gerçekte bugün ülkemizde, YÖK'den bağımsız olan yükseköğretim kurumları da vardır. Yükseköğretim Yasasında belirtilen yükseköğretim amaçları ve ana ilkeleri, doğaldır ki, bu kurumlar için de geçerlidir. Örneğin; bu kurumlar da toplum yararı, kişisel yararının üstünde tutan kişiler yetiştireceklerdir. Bu kurumlar da, bilimsel düşünce gücüne sahip, insan haklarına saygılı insanlar yetiştireceklerdir. Elbette, bu kurumlar da, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katkıda bulunacak ve kalkınmayı hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmemizi sağlayacaklardır. Milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilkeleri doğrultusunda ülke gereksinimlerini karşılamak için planlama yapılması da elbette bu kurumlardan soyutlanamaz. Yine de, yetkileri ve görevleri iğne ovası gibi işlenmiş olan YÖK, yükseköğretimin bu kesiminde tümüyle yetkisiz bırakılmıştır. YÖK Anayasal ve yasal yetkileri karşın, Silahlı Kuvvetlere ve Emniyet teşkilatına personel yetiştirecek yükseköğretim kurumları na hiçbir biçimde karışmamaktadır. Bu yükseköğretim kurumları YÖK ve eğitime ilgili bakanlık dışındaki bakanlıklara bağlıdır. Tüm hizmetlerini kendileri düzenlerler, öğretim üyelerini kendileri seçer ve atarlar.

Yükseköğretimdeki planlama ve özerklik karnafesinin diğer bir boyutunu da YÖK'ün özerkliği ile üniversitelerin bilimsel özerkliği arasındaki çelişki oluşturmaktadır. Bu ilginç çelişkinin ilginç noktası ise yine yasadışı oluşmuş bir organdır. Rektörler Komitesi adı verilen bu organ, yıllarca önce bir gayriresmi denemeden geçmiş, sonra beğenilmiş olacak ki; yasa da yer almasa da fiilen gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, bu organa yasal süsü vermek gerekmiş ve yönetmelik düzeyinde bir tanımlama yapılmıştır. Rektörler Komitesi, rektörlerden herhangi bir konuda ve üst katların Tersî biçiminde bir söz duyulmamasını sağlamakta, rektörlerin kapalı kapılar arkasında kulakları çekilmekte, hatta bu toplantılar, çok önemli konular olduğunda Kenan Evren'in nezaretinde yapılmaktadır. Bu işleyiş, yükseköğretim Denetleme Kurulu zaman zaman devreye sokularak, beklenilecek aksaklıklardan da korunmaktadır. Çünkü YÖK rektörler hakkın-

da disiplin işlemi yapabilmekte, öğretim elemanlarının görevine son verebilmekte, hatta rektörleri görevden alabilmektedir.

Bu kısa tartışma gösteriyor ki; Yükseköğretimin planlanmasında anaıyla kurulmuş olan YÖK bu amacını Anayasadaki ve yasadaki boyutları ile yapmaktan yoksun kalmış bir kurumdur. Bu kurum geçen altı yıl içinde yıpranmış, kurumsal ve görevsel yapısı ile fiilen gerçekleştirdikleri arasında hiçbir ilişki kalmamış olan zararlı bir organa dönüşmüştür. Doğada olduğu gibi toplum yaşamında da, bir organ işlevlerini yapamaz duruma gelirse, hatta tersine zararlı işlevler yaparak insana ve topluma tehlike saçan bir kaynağa dönüşürse yapılacak olan açık ve seçiktir: Bu organı kesin bir neşter darbesi ile koparıp atmak... İnsanı, toplumu, üniversiteyi yeniden sağlığına kavuşturmak...

Altı yılını doldurmak üzere o-

lan YÖK uygulaması toplumumuzu artık bu noktaya getirmiştir. Yıllardır yapılan eleştiriler bir sonuç vermemiştir. Üniversitelerin en yetişkin kesiminden yaklaşık beşbin kişi üniversite dışında kalmış, binlerce öğrenci öğrenim haklarından yoksun bırakılmıştır. Ülkemizin en güvenilir kaynağı gençlik öğretim dışına, üniversite dışına itilmekte, nitel gelişmenin önündeki engelleri kaldırmak yerine nitel gelişmeyi engelleyici uygulamalar artırılmaktadır. Yükseköğretim yaşamı plansız, başboş bir gidişe bırakılmış; bu başboşluk içinde özerklik maskesi takılan birceberlülük almış yürümüşür. Ülkemizin geleceğini, gençlerimizin ve çocuklarımızın yarınlarını bu anlayışa daha fazla terk edemeyiz.

Halk yararına uygun bir yükseköğretim planlaması ve bilimsel çalışma ortamının oluşturacak çağdaş özerklik anlayışı ile 2000 yılı-

nın Türkiye'sine doğru güvenilir adımlarla ilerlemek gerekiyor. YÖK'i kaldırmalıyız... Yükseköğretimde demokratik yapı bir planlama örgütünü oluşturmamız... Yöneticilerin seçimi, görevlerin yapılmasında ve denetlenmesinde demokratik katılımı olabilmeliyiz... Yöntemlerde konularda, çalışma biçimlerinde özgürlük tanıyan bir özerkliği gerçekleştirmeliyiz... Yönetmel, açık ve bilimsel özerklik bir arada olabilmeli... Yalnız öğretim elemanlarının değil öğrencilerin de özgür olarak çalışabildiği, özgürce kişiliğini geliştirebildiği, özgürce yönetime katılabildiği, bir üniversite ortamı oluşturabilmeliyiz... 2000 yıllarının Türkiye'sini yönetecek gençlerimizi planlı, demokratik ve özgür bir üniversite ortamında yetiştirmek için hepimiz ülkemizin planlı, katkının demokratik ve özgür bir ülke olmasını sağlama yolunda bilinçle ve kararlılıkla yürümeliyiz...

12 EYLÜL YASALARI YÜKSEKÖĞRETİMDE PLANLAMA VE ÖZERKLİK

Yasa No: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1982 Anayasa Madde 130. Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insaniyete hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kurulur.

Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amaçsız ve amaçsız olmamak şartıyla vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sahtına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirttiği usul ve esaslara göre, rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarını dışında kalan mahkemelerce her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversitelerin hazırladıkları bütçeleri Yükseköğretim Kurulunca teklif ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığınca sunulur ve genel ve hatma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları, üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve sınıfları, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim ele-

manlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi öğrenimin ve öğretilimin hürriyeti ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gerekliliklerine göre yürütülmesi. Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

Madde 131. Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu konuların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasına, geliştirilmesine, ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kuruludur.

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler, Bakanlar Kurulu ve Genelkurmay Başkanlığınca seçilen ve sayıları, nitelikleri ve seçilme usulleri kanunla belirtilen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.

Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.

Madde 132. Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları özel kanunlarını hükümlerine tabidir.

Yasa No: 2547 Yayımlı Tarihi: 6 Kasım 1981 Yükseköğretim Yasa

Madde 3-d. Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.

Madde 6-a. Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretileri düzenleyen ve yüksek öğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkileri çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip, sürekli görev yaparı bir kuruluştur. Yükseköğretim Kuruluna; Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon faaliyetleri ile ilgili birimler bağlıdır.

Ali Caner

ÖZERK-DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE KURULTAYI

Nasıl bir eğitim, nasıl bir üniversite? Bu soru ve bu soruya bağlı bir dizi soru, bir süredir öğrenci gençliğin bilinçli kesimlerinin tartışma gündemine girme bukmuyor. Üstelik bu sorular, bir 'Alternatif Eğitim Programı' hazırlanması ve bu yolda "Özerk Demokratik Üniversite Kurultayları" toplanması perspektifiyle ele alınıyor. Tartışmalara paralel olarak araştırma faaliyeti de yürütülüyor. Yalnızca şu ana kadarki tartışma ve araştırma faaliyeti bile şu sonuçları ortaya koyması bakımından önemlidir: Birincisi, gençliğin arayışı daha somut bir yönelim alıyor. Bununla birlikte,

gençliğin bilinçli kesimlerinde, ikinci ve yapıt sorular üzerindeki arka kesilmeyen sorunlardan çok, gençliğin sorun ve istemleri temelinde yapıt bir tartışmanın gerçekleşmesi eğilimi giderek güç kazanıyor. İkincisi, rejimin baskıları ve YÖK cenderesi altında bunaltılmak istenen öğrenci gençliğin, mevcut durumdan hoşnutsuzluğu ve buna paralel olarak değişim istemi, kendini bir üst düzeyde ortaya koyuyor. Sorunlarına sahip çıkma eğiliminin ve istemlerini programatik bir şekilde ortaya koyma ihtiyacının/yüküldüğü görülmüyor. Üçüncüsü, gençliğin toplumsal yaşama ve üni-

ÇALIŞMALARIN ÜZERİNE

versite yaşamına daha etkin katılım ve söz hakkı isteği giderek yoğunlaşıyor. Depolitizasyon çemberinin kırılması olanakları artıyor.

Bu sağlıklı gelişmelerin yaşandığı şu günlerde öncelikle şu soruya yanıt aramak gerekiyor kanısındayız: Alternatif Eğitim Programı çalışmalarının ve Özerk Demokratik Üniversite Kurultayı'nın, demokrasi savaşını ve gençliğin savaşını içindeki yeri veroli ne olacaktır.

Özerk demokratik bir üniversite istemi, öğrencileri, öğretim üyelerini, tüm bileşenleriyle birlikte üniversiteyi ve etkilediği tüm toplumsal kesimleri ilgilendiren bir istemdir. Dolayısıyla, alternatif eğitim programı çalışmaları, üniversite ve eğitim sorununun ilgilendirdiği farklı toplumsal kesim ve toplumsal ve politik örgütlerin üzerinde biraraya geleceği bir platform oluşturuyor. Bu çalışmaların toplama, demokrasi savaşına önemli bir katkı sağlayacak ve öğrenci gençliğin savaşında yeni utuklar açacaktır. Bu nedenle alternatif eğitim programı çalışmaları büyük bir politik öneme sahiptir. Özerk Demokratik Üniversite Kurultayı, rejime ve YÖK'e karşı gençliğin ve demokrasi güçlerinin bir forumuna dömiştürülmelidir. Bu kurultay ve alternatif eğitim programı çalışmalarının toplama, gençliğin aşırtılmasın ve ülkemiz geleceğinin karartılmasın, diğer demokrasi güçleriyle birlikte gençliğin yanıtı olacaktır. "Gençliğe söz hakkı ve katılım" belgisinin gerçekliğe dönüşmesi yolunda bugünden atılmış bir adım olacaktır. Bu çalışmaların toplama, özellikle gençliğin demokrat ruhta eğitimi ve demokrasi bilincinin gelişiminde eşsiz bir role sahiptir.

Alternatif eğitim programı çalışmaları, öğrenci demoklerinin in-mmalışması, yaygınlaşması ve yrgmallaşması yönünde önemli bir işlev görebilir. Diğer yandan da bu çalışmalar, öğrenci demoklerinde yer alan farklı görüş ve eğilimler arasında, yakınlaşma, olumlu ilişkiler, diyalog ve işbirliği sürecine aktif katkı sağlayabilir.

Çalışmalar sonucunda ortaya çıkacak olan alternatif eğitim programı, Başbakan Özal'ın göğüs ke-

fesini çatıaltırcasına göğünü gere gere söylediği "alternatifizm" sözi-ne eğitim alanında, diğer demokrasi güçleriyle birlikte gençliğin bir yanıtı olacaktır. Ve gençlik, alternatif eğitim programıyla güçlü bir savaşım silahına kavuşacaktır. Aynı zamanda bu program, öğrenci gençliğin birliğinde programatik temeli olacaktır.

Tüm bunlar, gerçekleşebilecek olanların büyüklüğü ve tarihselliği, öğrenci gençliğin bilinçli kesimlerinin ve biazinin sorumluluğunu ve görevlerini olağanüstü artırıyor.

Burada şu soruyu soralım; Özerk Demokratik Üniversite Kurultayı ve Alternatif Eğitim Programı çalışmalarını nasıl ele almalı, nasıl bir yaklaşım göstermeli ve nelere dikkat vermeliyiz? Kanımızca bu soru üzerinde yeterince durulmadı. Ancak bu soru şu aşamada yakıcı bir önem taşıyor. Alternatif program çalışmaları şu ana dek genellikle salt bir tartışma ve araştırma faaliyeti olarak ele alındı. Bunun bir sonucu olarak da, derin sayfaletinde, gençliğin bilinçli kesimlerinde, öğrenci demoklerinde ve alt birimlerinde, daha çok; alternatif eğitim programı hangi öğeleri içermelidir, eğitim nedir. Öğretim nedir. özerklik nedir: özerk demokratik üniversite! sloganlarının anlamı nedir, hangi toplumsal koşullarda gerçekleşebilir, eğitim üretimi içindir. sloganının anlamı nedir, vb sorular tartışıldı. Kuşkusuz ki bu tartışma ve araştırmalar son derece yararlı, gerekli ve değerlidir.

Ancak, alternatif program çalışmalarını salt bir araştırma ve soyut tartışma faaliyeti olarak algılamamalı ve dikkatlerimiz yalnızca alternatif programın içeriğine kavram ve dogmaların açınlanmasına yöneltmemelidir. Bu çalışmalar, teorik tartışma ve araştırma faaliyetini de mutlakla içeren ama yalnızca onunla anında kalmayan gençliğin savaşım pratiğiyle de bütünleşen bir süreç ve politika faaliyeti olarak görülmelidir.

Burada bir parantez açalım. Bu tartışmalar gençliğin yaratıcı karakterinin kendini gösterdiği çevreler arasında önyargı ve güvensizliklerin

aşılması yolunda diyalog ve yakınlaşma sürecinin bazlandığı bir nite-lik taşınmalıdır. Toplantılara olabili-digince ortak bir görüşür bütünü o-luşturma kaygı ve hedefiyle bağla-mak için özel bir özen göstermek zorunludur. Bu elbette konuşulan her konuda söz birliğine varılması, farklı görüşlerde zorakı bir tekleş-me sağlanması anlamına gelmiyor.

Asıl dikkati alternatif program tartışma ve çalışmalarının, gençliğin yalnızca bil'inçli ve öncü kesim-leriyle sınırlı kalmasına vemieli-yiz. Gençliğin en geniş kesimlerini çalışmaların içine çekmeyi başar-mak zorunlu bir görevdir. Bunu başaramadığımızda, bu çalışmalar gerçek işlevini yerine getirmiş ol-mayacaktır. Alternatif programın maddi bir güce dönüşmesi, oluşu-muna gençliğin geniş kesimlerinin katılımına, yığınların sorun ve iste-mlerini, çıkarlarını dile getirmesi-ne ve yığınlarca benimsenmesine bağlıdır. Bugün bize düşen, bu yön-de aktif çaba göstermektir. Bugün bize düşen, herşeyi ben biliyorum, bizim söyledğimiz herşey doğru-dur edasıyla ortaya çıkmak değil, gençlik yığınlarındaki yeni düşünce açmaktır. tartışmaya katılmak, gö-rüş bildirmek kadar, farklı eğilim-lerin ve gençliğin geniş kesimlerinin tartışmaya katılımını sağlamak da önemlidir. Aynı zamanda gençliğin bilinçli ve öncü kesimlerinin geniş gençlik yığınlarından yalıtılması yönünde egemen güçlerin yürüttüğü politika ve girişimlerin bozulması a-çıısından da bu gereklidir. *Alternatif program çalışmalarına en geniş gençlik kesimlerinin katılımı ve bu çalışmanın gençlik yığınlarına maledilmesi nasıl gerçekleşecektir?* Bu gün en canalcık sorulardan birisi-de budur. Şu durumu bir kez daha

hatırlatmakta yarar var: ülkemizde-ki üniversite ve fakültelelerin önemli bir kısmında henüz öğrenci dernek-lei bulunmuyor. Varolan öğrenci dernekleri de, çalıştıkları alanlar-da ki öğrencilerin ancak küçük bir bölümünü çatısı altında örgütleye-bilmiş durumda. Varolan durum, görevimizin zorluğunu ve aynı öl-çüde ertelenemezliğini ortaya ko-yuyor. Bu çalışmanın gençlik yığın-larına maledilmesi yolundaki çaba-lar, aynı zamanda öğrenci dernekle-rinin yaygınlaşması ve yaygınlaş-ması yolunda büyük bir adım ola-caktır.

Alternatif eğitim programı ça-lışmalarının gençlik içinde yaygın-laştırılması için öncelikle akademik ve politik ajitasyonun alabildiğine yükseltilmesi gereklidir. Bu ajitas-yon, geniş potansiyelleri açığa çıka-racak ve henüz uzanılmamış olan bu potansiyellerin hareketle geçiril-meğinde önemli rol oynayacaktır.

Bu tartışma ve çalışma sürecini-fakültelelere, sınıflara, öğrenci kümele-rine dek yaygınlaştırmak ve bura-lardan başlayarak, öğrencilerin gün-lük istemleriyle birleştirmek gerek-mektedir.

Tartışma süreci öğrenci genç-liğin sorunları temelindeki hareket-lenmesi ve eylemliliği ile birleş-tirilmelidir, bütünleştirilmelidir.

En geniş gençlik kesimlerinin alternatif program çalışmalarına katılımını sağlamak için yeni yapı-lanma ve kanalların bulunması zo-runludur. Geniş gençlik kesim-lerinin bu tartışmalara ve çalışma-lara katılımında birim dergileri ve öğ-renci derneklerinin çıkardığı, çıka-racağı bültenler, politik dergiler ö-nemli bir işlev yüklenbilir.

En geniş genç kesimlerinin bu çalışmalara katılımında, gençliğin bilinçli kesiminin, diğer toplumsal kesim ve örgütlerin bu çalışmaya

katılımı için, göstereceği titiz çaba-lar, bu kesimlerle diyalog ve daya-nışmanın gerçekleştirilmesi, soru-nun kamuoyuna maledilmesi çaba-ları önemli bir rol oynayabilir.

Alternatif eğitim programının, bir bütün olarak üniversite ve eğitim sorunun etkilediği, ilgilendirdiği farklı toplumsal kesim ve örgütlerin çabalarıyla oluşturulacağını belirt-miştik. Alternatif eğitim programı çalışmalarını, öğrenci gençlik ve gençliğin diğer kesimleri, öğretim üyeleri, öğrenci velileri, akıyönetim yasasıyla görevinden uzaklaştırılmış öğretim üyeleri, aydınlar ve bilim a-damları, meslek odaları, barolar, sendikalar, basın ve politik partile-rin katılımıyla örülecektir. Bu başa-rıldığı ölçüde alternatif programın etki ve etkinlik derecesi yükselecektir. Farklı kesimlerin katılımı konu-sunda bu çalışmalara özellikle öğre-tim üyeleri, üniversite yaşamında yeralan bir kesim olarak YÖK'ün varlığından ve mevcut uygulamala-rından doğrudan ve en az öğrenciler ölçüsünde etkileniyor. 1980 öncesi-ne dönüp baktığımızda öğrencilerle öğretim üyeleri arasında olumlu bir diyalogun kurulamadığını görü-yoruz. Oysa, "özzerk, demokratik ü-niversite" istemi, en az öğrenciler kadar öğretim üyelerini de ilgilendi-ren bir istem. Öğrencilerle öğretim üyeleri arasındaki diyalog ve ilişki-lerin geliştirilmesi zorunludur. Öğretim üyeleri ve diğer toplumsal kesim ve örgütlerin çalışmaya katıl-ması ve öğrenci gençlikle diğer top-lumsal kesimler arasında olumlu i-lişkiler, diyalog ve dayanışmanın yaşama geçirilmesi, rejimin, öğrenci gençliğin diğer toplumsal kesimle-rden yalıtılması yönündeki girişim ve oyunlarına indirilmiş önemli bir darbe olacaktır.

Kurultaya daha ileri adımlarla.

"Alternatif eğitim programı çalışmalarını, üniversite ve eğitim sorununun ilgilendirdiği farklı toplumsal kesim ve toplumsal ve politik örgütlerin üzerinde bir araya geleceği bir platform oluşturmaktadır."

"Alternatif eğitim programının maddi bir güce dönüşmesi, oluşumuna gençliğin geniş kesimlerinin katılımına, yığınların sorun ve istemlerini dile getirmesine ve yığınlarca benimsenmesine bağlıdır."

"Alternatif eğitim programı çalışmalarına en geniş gençlik kesimlerinin katılımı ve bu çalışmanın gençlik yığınlarına maledilmesi gerçekleşmelidir."

Orta-Avrupa'da Barışı Yeşertmek İçin Federal Alman ve Demokratik Alman Gençler Elele Verdi

amışa yönelik, SSCB lideri Mihail Gorbaçov'un "2000 yılına dek silahsız bir dünya" önerisine yönelik sorumluluğun önemli bir bölümünü dünya gençliği amuzluyor. Siyasi görüşleri farklı genç-ler silahsızlanmaya yönelik ortak eylemlerini giderek arttırıyorlar. Alman gençliğinin bu çerçevedeki girişimleri, sistemleri birbirinden tümüyle farklı iki ülkeden ortak bir ses yükseltilebilmesi açısından olduğu kadar, Orta Avrupa gibi nükleer silahlanmanın merkezi du-rumuna gelmiş bir bölgeyi silahsızlanmanın beşiği yapmak ama-cıu taşımasıyla da özel bir öneme sahip. Demokratik Almanya Komünist Partisi önderliğinde çalışan bağımsız gençlik örgütü (FDJ) ile Federal Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin "Genç Sosyalist-ler Çalışma Grubu" bu amaçla ortak barış etkinlikleri düzenleme kararı aldılar. Oluşturulan eylem komitesi, yapılan bir dizi görüş-me-neden sonra üzerinde anlaşmaya varılan bir ortak metin yayınladı. "Askeri birlikler ve silahlanmanın en yoğun olduğu bölge olan Au-rupa'da, değişik sosyal sistemlerle yönetilen ülkelerin barış içinde birarada yaşamasının alternatifi yoktur" sözlerine yer verilen me-tinde, ayrıca karşılıklı güvenliği kavramı da işleniyor ve "hiçbir ül-kenin güv nülüğü zılaşma yoluyla sağlanamaz, her ülke işbirliği i-çinde karşılıklı güvenliğine kavınabilir" deniliyor. Yeni siyasi dü-şünce biçimini çerçevesinde somutlandırılan yaklaşımlar ve öneri-ler şöyle özetleniyor:

"Barış ve uluslararası güvenlik, ortak askeri yollarla değil, ancak ve ancak politik yollardan sağlanabilir. Bağımsız Gençlik Örgütü (FDJ) ve Genç Sosyalistler Çalışma Grubu (JUSO), daha fazla si-lahın daha fazla güvenlik anlamına gelmediği konusunda tam bir görüşbirliği içindeiler. İnsanlığın kurtuluşu, nükleer ve konvansiy-onel silahlanma yarışının durdurulması ve uzaya taşıtılmasının önlenmesine bağlıdır. Şimdi Avrupa'da silahsızlanmaya yönelik somut önlemler almak ger kiyor. Nükleer füzelerin karşılıklı ola-rak derece derece azaltılması, ABD'nin bu konudaki tavrunun değiştirilmesi bir görüldür. İki Alman devleti de, Alman toprak-larından bundan sonra savaş tohumlarının asla çimlenmemesi, yal-nızca barışın yeşermesi için herşeyi yapmalıdırlar. Bu çerçevede, FDJ ve JUSO aşağıdaki öneriler çerçevesinde ortak eylemler ger-çekleştirecektir:

a) Orta Avrupa'da 300 kilometre nışliğinde bir nükleer silah-lardan arındırılmış bölge oluşturulmalıdır.

b) Orta Avrupa kimyasal silahlardan arındırılmış bölge ilan edilmelidir.

Avrupa gençliğinin Avrupa'da barışın sağlanması, ülkeler ve halklar arasındaki işbirliğinin sağlamlaştırılması için yapabileceği çok şey var. Görüşleri ne olursa olsun, tüm gençlik örgütü rini or-tak barış eylemlerimize katılmaya çağırıyoruz. Bu günün ve gele-ceğin kışaklarına kalıcı bir barış bırakabilmek için."

BEHİCE BORAN

“Demokrasi mücadelesi barış mücadelesiyle sıkı sıkıya bağlıdır.”

YARIN □ Dünya barışı ve silahsızlanma konularında sosyalist ve kapitalist ülkelerin yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

BEHİCE BORAN □ Nükleer silahlanma ve uzay çağında barış, savaş ve güvenlik sorunları, değişik bir içerik ve anlam kazanmıştır. Artık devletlerin tek başlarına silahlanıp kiniz ittifaklar kurarak güvenliklerini sağlamak politikaları geçerli olmaktan çıkmıştır. Çünkü nükleer kitlesel imha silahları, ya barış içinde hırırada yaşamak veya nükleer bir savaşta hep birlikte yok olmak alternatifini getirip dayatmıştır. Eski anlayış ve politikalar bu duruma cevap verilememektedir.

Sovyetler Birliği bu temel gerçeklikten hareketle dünyada küçük büyük bütün devletlere herkese eşit güvenlik sağlama gereğini belirtmekte ve savunmaktadır. Sosyalist ülkeler topluluğu da aynı görüş ve tutumdadır. Herkese eşit güvenlik tezi o kadar gerçekçi ve bütün insanlığın çıkarımadır ki sosyalist ülkeler topluluğu dışında da büyük destek görmektedir. Bu ortak güvenlik tezi ekonomik güvenliği de kapsar biçimde genişlemiştir. Silahlanma sadukce, eşit güvenlik sağlamanın yolu hiçbir tarafın silah üstünlüğü kazanmasına müsaade etmemek dengeyi korumaktır, ama asıl gereken istenen bu değildir. SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbacov'un vurgulayarak belirttiği gibi, asıl yapılması gereken uluslararası ilişkiler alanında bugün olduğu gibi silah dengesini oturtmak ve sorunları askeri anlayış ve yöntemlerle yaklaşılmaktan kurtarmak, barışçı bir temele oturup onlara politik anlayış ve yöntemlerle çözümü bulmaktır. Topyekün imha olmaktan kurtulmak için olduğu kadar bu amaçla ulaşmak için de silahsızlanma olmazsa olmaz koşuldur. Sovyetler Birliği'nin silahsızlanma önemi ve girişimleri bu çifte hedefe yöneliktir.

Bu noktada, ABD'nin uzayı silahlandırma projesini de unutmamak gerekir. Hem insanlığın ve uygarlığın imhasını önlemek, hem de uluslararası ilişkiler sistemini barışçı temele oturtabilmek için uzayı silahlandırma projesinden vazgeçilmesi de olmazsa olmaz koşuldur. Bilindiği gibi, Sovyetler Birliği bu konuda ısrarlıdır. Çünkü uzayı silahlandırdıktan sonra yeryüzündeki nükleer silahları yoketmişiniz ne fayda?

ABD'nin başını çektiği emperyalist odaklar ise hala silah üstünlüğü, sorunları son tahlilde silah zoruyla çözümleme politikası güdüyorlar. Başkan Reagan ve yönetimi hanştan yana görünüşler ve sözetseler dahi, gerçekte uyguladıkları politika, dünya kapitalist sisteminin gelişmiş kapitalist ülkeler dışındaki bölümünü

askeri, politik ve ekonomik egemenlikleri altında tutmak; sosyalist veya sosyalizme yönelik ülkelerde çeşitli yollardan müdahalelerle istikrarsızlık ve karışıklık yaratma; geneliinde dünya toplumsal ilerleme hareketinin engelleme politikasıdır.

Yıllardan beri Cenevre'de ilk kez, somut bir hedefe yönelik ciddi görüşmeler yapılmakta ve hedefe yaklaşılmaktadır. Avrupa'daki orta menzilli füzelerin yokedilmesinde bir anlaşmaya varılırsa, hele kısa menzilli taktik füzeleer de dahil olmak üzere "çift sıfır" çözümü bir anlaşmaya varılırsa—ki çok muhtemel görünüyör—bu ABD politikasında zoraki de olsa olundu yönde bir değişikliğin başlangıcı olabilir. ABD, SSCB'nin yaptığı önevi ve girişimleri artık "propaganda" diye damgalayıp geri çevirmiyor. Ardı ardına gelen imretilerin ciddiliğı, tutarlılığı ve kamuoyunda büyük destek görmesi bu tür cevapların etkisini, inandırıcılığını yokediyor. Ayrıca silahlanma yarışı maliyeti çok yüksek bir iş. İlele uzayı silahlandırma projesinin altından kalkılır gibi değil. ABD bütçesi ise her yıl 200 milyar dolar dolayında açık vermektedir, dış ticaret açığı da 100 milyar doların üstünde seyredelmştir. Bu mali zorluklarından da öte ABD kamuoyunda da güçlü bir silahsızlanma ve barış istemi vardır.

Nükleer füzeleer'in ardından kimyasal silahların yokedilmesi, konvansiyonel silahların indirilmesi ve sıfırlanması konuları gündeme gelecektir. Sorunlar bir bir ele alınıp somut ve geçerli çözümlere bağlanırsa sonunda uzayı silahlandırıp silahlandırmama konusunda da anlaşmaya varılabilir. Görüşme masasına sorunları çözme niyeti ve kararlılığı ile oturup somut sonuçlara varmak ve anlaşmaktan başka çıkar yol yoktur. Uluslararası ilişkilerde militarist anlayışın, yöntemleer ve politikaları nükleer silahlanma ve uzay çağının gerçekliğı, nesnel koşulları reddetmekler. Buna, humanizmi ve manevi kültürel değerler açısından red de eklenmektedir.

YARIN □ Türkiye'de özellikle 12 Eylül sonrası uygulanan askeri—ekonomik politikalar ile dış ilişkiler konusunda ne düşünüyorsunuz?

B. BORAN □ Türkiye İkinci Dünya Savaşından sonra ikili anlaşmalar ve 1947'lerde Truman Doktrini ve Marshall Yardımıyla ABD etkisi altına girdi. 1952'de NATO'ya kabul edildikten sonra bu etki güçlenerek Türkiye topraklarına Amerikan üstlerinin yayılması ve ikili anlaşmalarla Amerikanlara bir dizi imtiyazlar tanınması sonuçlarını verdi. 12 Eylül'den sonra ise askeri ve ekonomik politikalarda, ABD'ye bağımlılıkta ritel bir değişiklik oldu. Askeri politika, başta ABD olmak üzere NATO

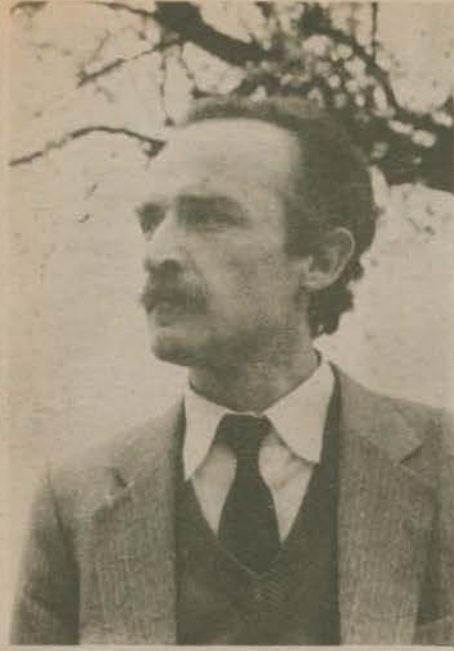

devletleri, askeri sanayi kompleksine, ekonomik politikada IMF ve dünya bankası ile bunların ardındaki uluslararası tekelere sıkıdan bağlandı. Şimdi Türkiye'deki iktidar ve ordu üst kademeleri ulusal savunma sanayiini geliştirme adı altında—ABD ve diğer kimi NATO ülkeleri

Devamı 26'ncı sayfa.

HAYDAR KUTLU

“Dünya barışına katkı, ulusal çıkarları korumanın en yüksek ifadesidir.”

gelmiştir. Gerçekte kan dökülmemesi, cana kaytımaması, halkların dostça, barış içinde yaşaması insanlığın binlerce yıllık özlemidir. Herici güçler, tarih boyunca diğer ideallerini ve yeni sıra, hümanizmin doğal bir gereği olarak barış idealinin de bayrağını yükseltmişlerdir. Halkların lanetlediği savaşlar, sınıfların doğmasıyla ortaya çıkmış, sınıfsal nedenlerden patlak vermiş, sınıfsal sonuçlara yol açmışlardır. Bu nedenle marksistler, savaşları, belirli sınıfsal amaçları olan politikaların uzantısı olarak tanımlamış, haklı haksız savaş ayrımını yapmışlardır. Günümüzde ise, bilimsel-teknik devrimin sonuçlarının askersel teknolojiye uygulanmasıyla ortaya çıkan yeni bir durum vardır. Bugün emperyalizmin en saldırgan ve militarist güçlerinin elinin altında tüm insanlığı, tüm uygarlığı yürüzünden silip süpürecek, nükleer silahlar vardır. 20. yüzyılda, iki dünya savaşında, toplam 60 milyon insanın can verdiğini hatırlayalım. Bugün çıkacak bir dünya savaşı ise yalnız 5 milyar insanın yaşamına son vermekle kalmayacak, dünyamızı, artık her türlü yaşamın olanaksız olduğu ölü bir gezegene dönüştürecek. Böyle bir savaşın sınıfsal nedenleri elbette olacaktır. Herşeyden önce, silahlanma yarışından dev karları vuran uluslar ötesi tekellerin kınıkları bellidir. En güçlü emperyalist ülkelerin askersel- endüstri kompleksi, ABD'nin dünya egemenliğine göz dikmiş yönetimini bu savaşın sorumlusu olacaktır. Ama yeni olan şudur; günümüzde dünyayı nükleer bir felakete sürükleyecek böyle bir savaşın kazanan, yenilen tarafı olmayacaktır. Böyle bir savaşla, gerçekleştirilmesi olanaklı olan hiçbir politik amaç bulunmamaktadır. Ve nihayet, böyle bir savaşın haklı mı haksız mı olduğuna karar verecek olan hiç kimse kalmayacaktır yürüzünde. Günümüzde barışın korunması, yalnız can kaybını değil, insan soyunun yok olmasını önlemek anlamına geldiği için artık yeni bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle, barışın korunması yalnız istenilen bir amaç olmaktan çıkmış, olmazsa olmaz bir amaç düzeyine yükselmiştir. Yine bu nedenle, barış için mücadele, sınıfsal yönleri olmakla birlikte, yalnız sınıfsal olarak ele alınmayacak genel insansal, evrensel bir boyut kazanmıştır. Sınıfsal çıkarları uzlaşmaz olan güçler, bu mücadelenin içinde yanyana yer almaktadır. Dünyadaki barış hareketi, işçi sınıfından bazı tekelci sermaye çevrelerine, bazı emperyalist güçlere kadar uzanmakta, komünistlerden dindarlara, muhafazakarlardan yeşillere kadar, çok renkli bir sosyal-politik yelpazeyi kapsamaktadır. Sosyalizm, ancak barış içinde güçlenebileceği için, doğal olarak barışı yaratmaktadır. Sosyalizmde, savaştan çıkar sağlayabilecek

hiç bir güç yoktur. Ama bir çok kapitalist ülkenin hükümetleri, devlet adamları ve politikacıları da günümüzde barıştan yana tutum alıyorlar. Evet, günümüzde eskisinden farklı olarak, barışı korumak ve güvenceye almak olanaklıdır. Ama bu, ancak dünyada yeni bir düşünce tarzının egemen olmasıyla olanaklıdır. Tek tek ülkelerin ya da toplumsal sistemlerin askersel blokların güvenliklerini kendi başlarını sağlama olanağı olanaksız olmuştur. Ya karşılıklı, ortak güvenli olacaktır ya da güvenlik olmayacaktır. Nükleer caydırıcılık doktrini artık geçersizdir. Evet, iki toplumsal sistem arasında varolan askersel-stratejik denge, barışın korunması için gereklidir. Ama yalnızca bu, artık güvenliğin istikrarı için yeterli olmamaktadır. Ancak, bu dengenin adını adun, eşit güvenlik ilkesini bozmadan indirilmesiyle, güvenlik ve barış istikrarlı bir şekilde korunabilir. Sovyetler Birliği'nin dinamik barış politikası bu amaca yöneliktir. Ama bu yeni düşünce tarzı, henüz egemen olabilecek yeterli güç ulaşmış değildir. Bu nedenle, dünya barış güçlerine daha pek çok iş düşmektedir. Dünya çabında sağduyulu ve gerçekçi tüm güçlerden oluşan çok geniş bir barış koalisyonu etkin olursa, ABD'nin şahinlerini, dev nükleer silah tekellerini engelleyebilir, nükleer silahsızlanmayı başlatabilir. Eğer Reagan yönetimi, göçüşmeleri süren orta menzilli roketler konusunda "çifte sıfır çözümlü"ne razı edilebilirse, Federal Almanya Cumhuriyeti'ndeki militarist güçlerin torpilleme militarist güçlerin torpilleme girişimleri önenebilir, tarihte ilk kez gerçek anlamıyla silahsızlanma yolunda adım atılmış olacaktır. Böylece, 2 bin yılma kadar nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya hedefine bir adım yaklaşılabilecektir. İnsanlığı daha güvenli bir geleceğe ulaştırmanın kilit sorun, yürüzünden nükleer silahları kaldıran, gökyüzünün nükleer silahlarla kaplanmasını, Reagan yönetiminin "yıldızlar savaşı" projesini gerçekleştirmesini engellemektir.

YARIN □ Günümüzde barış sorununun yeni niteliği nedir? Barış nasıl korunabilir?
H. KUTLU □ Günümüze, küçük büyük her ülkenin barışın korunmasına katkısı olabilir. Bu durum özellikle bizim gibi ülkelerin sorumluluğunu arttırıyor. Artık eskiden olduğu gibi, "barışı korumak ABD ile SSCB'nin işidir; biz küçük ülkeyiz; bize onların anlaşmasını beklemek düşer" gibi sözde bir tarafsızlık politikasının ya da "biz NATO ülkesiyiz; NATO ne karar alırsa uyanız" gibi açık NATO'cu, Amerikancı bir politikanın hiçbir dayanağı kalmamıştır. Nükleer bir savaş felaketi, barışı torpilleyenleri de, onları engellemek için mücadele etmeyenleri de, eşit olarak yok

YARIN □ Günümüzde barış sorununun yeni niteliği nedir? Barış nasıl korunabilir?

HAYDAR KUTLU □ Günümüzde, dünya barışının korunması eskisinden farklı bir düzeyde ele alınması gereken bir sorun durumuna

askeri sanayi kompleksine bağılı olarak kendi çapında yerli bir askeri-sanayi kompleks oluşturmaya çalışıyorlar. Özel sektörün kodamanları silah sanayinin geliştirilmesine katılmaya ve bu maksatla yabancı silah tedarikleriyle ortaklık kurnaya teşvik ediyor. Ordunun ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp silah ihraç etme hesapları yapıyor.

Türkiye ekonomisi öleden beri IMF'nin kontrol ve baskısı altındaydı ama ona tümüyle teslim olmış değildi. Uygulanan ekonomi politikasında eleştirilecek çok olumsuzluklar vardı ve zamanında çok eleştirildi de. Yine de Türkiye ekonomisi ve toplumu bugünkü duruma düşmemişti. Şimdi Özal ve ekibi IMF ve benzerlerinin ekonomi anlayışını ve politikasını kendi anlayış ve politikaları olarak benimsemişler. Kraldan ziyade kral taraftarıdır.

Durmadan artan işsizlik ve hayat pahalılığına, yoksullaşmaya ve sefalete, toplumun manevi değerlerinin yozlaşmasına boşveren bir anlayış ve politikadır bu. Oysa ekonomi insanlar içindir, insanlar ekonomi için değil. Bir ekonominin başansı belli endekslerle ölçülmekten ibaret değildir. Kaldı ki Özal ekonomisi politikası kendi koyduğu endekslerine göre dahi başarısızdır. En başta hedef, enflasyonu aşağı çekmek ve ihraçatı sürekli arttırmak olarak konuldu. Bu hedeflere erişilmiş değildir. Yüzde 20'ye hatta daha aşağısına çekileceğinden söz edilmesine karşın enflasyon yüzde 40'ların üstünde seyrediyor. İhracat artışı ise ne kadar gerçektir o da şüpheli-tıkandı kaldı. Diğer taraftan bütçe açıkları büyük; devletin iç ve dış borçları trilyonlar çok aştı; daha kötüsü, borçlar ödendikçe azalıyor tersine çoğalıyor. Türk lirasının değeri kalmadı. Devlet kendisi döviz endeksli tahviller çıkıyor. Kıra mukaveleleri döviz üzerinden yapıyor. Neresinden bakılırsa ekonomi politikasının iflası emareleriyle karşılaşılıyor.

Türkiye'nin başşçı ve ulusal çıkarlarını gözetken bir politika izleyebilmesi için herşeyden önce yakasını ABD'nin pençesinden kurtarması gerekir. ABD, Türkiye'yi bölgedeki kendi politikasının stratejisinin bir kaç yıl önce bir Amerikalı Senatörün deyimiyle "Otomatik temsilcisi", sözcüsü olarak görmek istiyor. Türkiye'nin egemen güçleri buna yatkın. Günümüzde NATO, aslında ABD yardımıyla havaalanlarının geliştirilip onarılması, depolar ve sair "müştemilat"ın inşaatı ve kimi üslerin "modernize" edilmesi, ileride Türkiye'yi ABD çevik müdahale kuvvetlerinin bir sıçrama tahatası olarak kullanabilmelerinin hazırlığıdır. Böyle bir olasılığın gerçekleşmesine kesinlikle olanak tanınmamalıdır. ABD, Türkiye'nin doğrudan veya dolaylı aracılığı ile bölgedeki ülkelere baskı yapmamalı, onları tehdit etmemelidir. Türkiye, ABD'nin aracısı olmaktan kesin kes çıkmalıdır.

Ayrıca, Amerikan üslerinin tasfiyesine yönelik bir politika izlenmelidir. Bunun, Türk silahlı kuvvetlerinin savunma tesisleri olduğu iddiaları doğru değildir. Kapılarında bir Türk bayrağının dalgalanması, bir erin nöbet tutması ve iste bir Türk komutanın bulunması durumu değiştirmez. Önemli olan bu bölgedir; nükleer silahlar ve ağır bombardıman uçakları oradadır ve bu bölge bir Amerikalı komutanın yönetimindedir. Bir savaş vukuunda Türkiye bu üsler yüzünden ilk hedeflerden birisi

edecektir. Günümüzde, başş sorununun yeni boyutu kazısında hiçbir ülke kayıtsız kalamaz. Dikkat ederseniz, ülke diyorum, halk, sınıf, parti vb. demiyorum. Türkiye'de, ABD'nin nükleer silahlanmasından ekonomik bir kazanç sağlayan bir kimse olduğunu zannetmiyorum. Bundan politik yarar umanlar ise, nükleer bir savaşın sonuçlarının kendileri için de küll olmaktan başka bir perspektif açmadığını beniz kavrayamamış olanlardır.

Beyinleri anti-komünizm zehirleriyle büsbütün çürümemiş, gelişmeleri ayağı yerden kesilmeden değerlendirebilen herkes, hangi sınıftan ve partiden olursa olsun, ister dindar ister ateist, ister türk ister kürt olsun, Türkiye'nin dünya barışına katkıda bulunması için var gücüyle çalışmakla yükümlüdür. Türkiye'nin NATO üyesi olması buna engel değildir; Bir NATO üyesinin, hem NATO hem de Varşova Paktının karşılıklı dağıtılması işlemi savunması, blok dışı bir ülkenin aynı istemi ileri sürmesinden elbette daha etkili olacaktır. Öte yandan NATO'dan çıkmak da ülkemizi bir nükleer savaşta yok olmaktan kurtarmaz. Ama NATO ülkelerinde oluşan başş hareketlerinin, hükümetleri, barışın korunmasına katkı yapan bir dış politikaya izlemeye zorlamaları olanaklıdır. Türkiye'de rejimin getirdiği bütün kısıtlamalara karşın bu saptama ülkemiz için de geçerlidir. Dünya barışını korumaya katkı, dış politikanın temel ölçütü olmalıdır. Günümüzde ulusal çıkarları korumanın en yüksek ifadesi budur. Bunun yolu, hiç kuşkusuz, ulusal egemenliği güçlendirmekten geçiyor. Ancak, ABD yönetiminin Türkiye'yi kendi çıkarları doğrultusunda kullanma, saldırgan politikasına alet etme girişimlerine karşı, ulusal onurumuzu çiğnetmemeyi amaç edinmiş bir dış politika, dünya barışına destek olabilir. Türkiye, yakın doğu, Akdeniz, Ege Denizi ve Balkanlarda gerginlik odaklarının giderilmesine önemli katkılarda bulunarak, bölgede bugün giderek azalan saygınlığını hızla yükseltebilir. Yeter ki, barış sorununa

olacaktır. Ulusal güvenliği sağlamak ve korumak bakımından Türkiye'nin yeri bir askeri blokta değil, bağlantısız ülkeler safındadır.

Bu arada, üslere yeni füzeler ve nükleer başlıklar konulmasına da elbette karşı çıkılmalıdır. Balkanların nükleer ve kimyasal silahlardan uzak tutulması önerisi benimsenmeli, görüşme masasına oturulmalıdır. Bölgede baş gösterecek başş güçlendirile her gelişmeye Türkiye sahip çıkmalıdır.

Orta Doğu ve Kıbrıs sorununa ilişkin olarak uluslararası bir konferans toplanması önerisine taraftar olunmalıdır; Çünkü her iki sorunun da doğrudan ilgili halkların ötesinde, uluslararası durum ve ilişkileride ilgilendiren cepheleri vardır. Uluslararası konferansın toplanması, ikili diyalog ve görüşmeler dışlamaz. Varılacak sonuçların, çözümlerin kalıcı ve pratikte geçerli olabilmesi, barışa hizmet edebilmesi için uluslararası mütabakat ve taahhit gereklidir.

B. BORAN □ Başş ve silahsızlanma Türkiye'de birinci derecede önem verilmesi gereken konulardır. Sanki silahsızlanma ve dünya barışı konuları 35 yıldır NATO üyesi ve topraklarında Amerikan üsleri barındıran Türkiye'yi pek fazla ilgilendirmemiş gibi bir hava var. Kamuoyu bu konuda gereğince uyarılmış değil. Bu değişmedi.

Demokrasi mücadelesi barış için mücadeleyle birlikte yürütülmektedir. Bu ikisi birbirine sıkı

yeni anlamına bağli olarak, yeni düşünce tarzıyla, bölge sorunlarına ABD'nin getirdiği formüller dışında ve kendi ulusal çıkarlarına uygun olarak gerçekçi çözümleri aramaya başlasın. Bölgedeki bütün ülkelerin ulusal egemenliklerine saygı gösterme ulusal güvenliği ortak ve karşılıklı güvenlik ilkesi temelinde sağlama, anlaşmazlık konusu olan bütün sorunların karşılıklı diyalog yoluyla ve karşılıklı ödünler vererek çözmeye hazır olma, bölgede hiçbir sorunun çözümünde şiddete veya şiddeti kullanma tebditine başvurmama, bölgede nükleer ve kimyasal silahlardan anndırılmış alanlar yaratma, bütün komşu ülkelerle dostça ilişkiler geliştirme, bölge çapında başşçı bir politikanın bileşenleri olabilir.

YARIN □ Başş hareketinin yeniden örgütlenmesi konusuna düşünceleriniz nedir? H. KUTLU □ Türkiye'de barış hareketinin yeniden örgütlenmesi kuşkusuz tüm barış güçlerinin birlikte karadaştırılması gereken bir konudur. Ancak bazı düşüncelerimi söylemem gerekirse, ülkemizin, günün gerçeklerine yanıt getiren güç ve kapsamda bir başş hareketine ihtiyacı olduğunu söylemek isterim. Nükleer bir savaşta yok olmak istemeyen bütün insanları, dil, din, mezhep, milliyet, sınıf ve parti farkı gözetmeksizin kucaklayabilen ve barışın korunmasına Türkiye'nin katkıda bulunması yolunda harekete geçirebilen bir barış hareketine ihtiyaç vardır. Bu hareket son derece farklı güçlerin kendi özgün politik ve kültürel katkılarıyla zenginleştiği oranda güçlenebilir ve yığınsallaşabilir. Başşa en küçük katkısı olabileceğini düşündüğümüz tek bir insan bile kendisini bu hareketin dışında görmemelidir. "Ya birlikte yaşayacağız ya da toptan yok olacağız." Bu ikilemin yalın mantığı, dünyanın her yerinde olduğu gibi kanımca ülkemizde de, yeni başş hareketinin olabildiğine geniş kapsamlı ve çok renkli hülikteliğini oluşturmaya yol gösterici olacaktır.

sıkıya bağlıdır. Demokrasi için uğraş verilebilir ve demokrasiyi gerçekleştirebilmek için herşeyden önce insanların ölmemesi sağ ve sağlıklı olması gerekir. Bu da doğal olarak nükleer savaşın önlenmesi, silahlanma yarışının durdurulmasını gerektirir.

Öte yandan, demokrasi yolunda atılan adımlar ve alınan mesafe savaş karşı, başş için mücadeleyle ve olumlu sonuçlar alınmasını kolaylaştırır. Türkiye'de demokrasi güçleri bu çifte görevin bilincinde olarak hareket etmek durumundadırlar. Özellikle de gençlik. Özellikle de gençlik derken yalnızca öğrenci gençliği kastetmiyorum. Gençlik savaş-başş sorunlarıyla ve genelinde toplumsal sorunlarla daha yakından ilgilidir, ilgili olması gerekir; çünkü önünde yaşanacak bütün bir ömür var. Gelecek gençliğindir.

Savaş karşı başş için mücadele elbette örgütlülük ister. Örgütlenmeden tek bir iş yapılamaz. Başş Demegi Davası kesin sonuca bağlanmamıştır, onun için "Başş Demegi açılın talebi gündemdedir". Bu talep işlenmelidir. İster Başş Demegi'nin açılmasıyla olsun, ister bu olanağın yok olduğu koşullarda yeni bir örgütlenmeyle olsun, yapılması gereken iş hareketi kitleselleştirebilmektir, kamuoyuna maledebilmeektir. Bunun için de savaş-barış sorunlarını, Türkiye'nin somutuna indirebilmek, kitlelerin yaşamıyla bağlantılarını kurabilmek gerekir.

FİKRİ SAĞLAR

"Gorbaçov'un silahsızlanma önerilerinin ciddiye alınması gerektiği kanısındayız."

SHP olarak, silahlanmayı ve savaş tehlikesini insanlığın önündeki en büyük sorun gibi görüyoruz. Sadece geçen yıla silahlanmaya dünyada 900 milyar dolar harcandı, bu rakam 1960'ta 100 milyar dolardı. Az gelişmiş ülkelerin silahlanma yarışı içindeki payı aynı dönemde % 10'dan % 22'ye çıktı. Dünya üretiminin % 6'sı silahlanmaya gidiyor. Birleşmiş Milletler, gelişmiş ülkelerin ulusal gelirlerinden binde 7'sini az gelişmiş ülkelere yardım olarak verecek olurlarsa bir çok sorunun çözüleceğini belirtmişti, sosyal demokrat İsveç dışında bu öneriye uyan bir ülke olmadı.

Şu anda dünyada silahlanmaya dakikada 1.7 milyon dolar harcanırken, o bir dakika içinde açlıktan ve ilaçsızlıktan 30 çocuk ölmektedir. Ve ABD hükümeti, 100 milyon dolar alanda ekim yapmalarını için çiftçilerine havadan para verirken, dünyada 450 milyon insan açlık çekmektedir. Bir tek nükleer denizaltının maliyeti, okul çağındaki çocuklarının sayısı 160 milyonu bulan 23 az gelişmiş ülkenin eğitim bütçesine denktir. Ve bu dünyada 120 milyon çocuk okula gidemiyor. Modern bir tankın maliyeti, 50.000 öğrencinin okutulmasına elverecek okul maliyetini karşılayabilmektedir.

1980 yılında, kişi başına düşen askeri harcamalar bakımından Türkiye, 142 ülke arasında 62. sırada yer alıyordu. Ekonomik-sosyal göstergeler bakımından 80. sırada, kişi başına düşen askeri harcamaları bakımından da 10. sırada bulunuyorduk. Kişi başına eğitime ayrılan kaynak bakımından 81., öğrenci-öğretmen oranı bakımından 85., okullaşma oranı bakımından 99., kızların üniversiteye devamı bakımından 86., okur-yazarlık oranı bakımından 74., sağlık harcamaları bakımından 79., çocuk ölümleri bakımından 109. sırada yer alıyorduk.

Bu veriler daha uzatılabilir. Fakat, bir şey çok açık bir biçimde kendisini göstermektedir: Kaynakların telef edildiği bir dünyada, Türkiye'de de aynı etkenler kendisini göstermektedir. Böyle bir dünya,

yalnız savaş zamanında değil, barış zamanında da sosyal demokratların inançlarına ve ideallerine ters düşmektedir.

Biz silahsızlanmadan ve barıştan yanayız. Kuşkusuz ki silahsızlanma güvenliğini tehlikeye düşürecek bir biçimde yapılmamalıdır. Fakat, asıl tehlikenin, uzun dönemde silahsızlanmadan değil, silahlanmadan geldiğine inanıyoruz. Bugün bir çok stratejistin bel bağlamış gözüktüğü "Terör dengesi"nin geçici bir durum olduğunu, er veya geç dengelerin bozulması ile tehlikeli günlerin gelebileceğini düşünüyoruz. Ayrıca, bu terör dengesinin kesinlikle sürdürüldüğünü varsaysak bile, yukarıda gösterilen veriler ışığında, bir silahlanma yarışının insanlığa nelere mal olduğu unutulmamalıdır.

Bu çerçevede, Cenevre'deki nükleer silahsızlanma görüşmeleri ve Viyana'daki klasik silahsızlanma görüşmelerini dikkatle izliyoruz ve Türkiye'nin de, insanlığın da bu konuda çok büyük çıkarları bulunduğunu düşünüyoruz.

Birçok batılı devlet adamının gösterdiği tereddide karşın, Gorbaçov'un silahsızlanma önerilerinin ciddiye alınması gerektiği ve bu konuda Sovyetlerin içtenliğine inanmasının yararlı olacağı kanısındayız. Hele, "Sovyetler ekonomik bakımdan sıkıştı, o nedenle silahsızlanma ve yumuşama peşindeler, onlara fırsat vermeyerek iyice sıkıştırılm, silahlanma yarışını iyice artıralım" türündü görüşlerin bütün dünyanın geleceği açısından çok büyük tehlikeler taşıdığına inanıyoruz.

Sovyetlerin, yalnız getirdikleri silahsızlanma önerileri ile değil, iç politikada izledikleri "açıklık" "demokratikleşme" ve "yeniden yapılanma" politikaları ile de, uzun dönemde barışa büyük katkıda bulunacak, yumuşamayı sağlayacak, dünyanın yeniden ve daha yapıcı bir yoruma elverecek dinamikleri devreye soktuğunu görüyoruz ve bu gelişmeleri büyük bir dikkatle izliyoruz. Sovyetlerin iç ve dış siyasetleri arasında çok büyük bir ilişki bulunduğunu, bunun barış ve demokrasye katkı yapacak öğeleri içerdiğini söylemek, her halde aşırı bir iyimserlik sayılmamalıdır.

Doğu ve Batı bloklarında güçlenmeye başlayan barış ve silahsızlanma eğilimini, hem dünyanın, hem az gelişmiş ülkelerin hem de ülkemizin çıkarları açısından olumlu ve desteklenmesi gereken bir hareket olarak görüp değerlendiriyoruz.

Bu çerçeve içinde, Türkiye'nin kendi komşuları ile olan (özellikle Yunanistan'la olan) sorunları çöz-

NEVZAT HELVACI
"Silahlanma, korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğüne karşı bir tehdittir."

mek için, Ortadoğu'daki saçma savaşın sona erdirilmesi için, Bulgaristan'da ırkdaşlarımıza yapılan baskıların sona erdirilmesi için, Doğu bölgesinde gelişen ve dışardan belirli bir destek aldığı bilinen olayların sona erdirilmesi için yapacağı çok şey var. Türk barış hareketi, barışı soyut ve genel bir olgu olarak değil, bu somut ve güncel sorunlar çerçevesinde görüp, değerlendirip, çözümler önerir ve başarılı ve inandırıcı olabilir. Hem bölgesel, hem de evrensel silahsızlanma, yumuşama ve barışı sağlamanın, somut siyasal sorunların çözümü ile yakından bağlı olduğunu unutmamak gerekir.

İnsan haklarının en yoğun biçimde ihlâl edildiği dönemler, savaş dönemleridir. Savaşlarda yaşam hakkına yönelik doğrudan saldırılar "onaylanabilir bir durum" olarak karşılanmaktadır. Oysa savaş insanlığa karşı işlenen bir suçtur. ve onaylanabilir bir yanı yoktur. Bir yandan silahlardan arındırılmış bir dünya isterken, öbür yandan silahlanmayı uzaya sıçratma çabası da kuşkusuz, ciddi bir çelişkidir.

Silahlanma ve özellikle nükleer silahlanma, insanların korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüklerine karşı bir tehdittir. İkinci Dünya Savaşında atılan nükleer bombaların, etkilerini halen sürdürmekte oluşu, bugün nükleer silah stoklarının dünyayı bir kaç yüz ke-

re yok edebilecek düzeye ulaşması, tehlikenin büyüklüğünü ve ciddiyetini göstermektedir. İnsanlık, her an yapılabilecek çılgınlığın tehdidi altındadır. Bu koşullarda "korkudan kurtulma özgürlüğü" kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur.

Bugün dünya nüfusunun yaklaşık altıda biri, ya aç, ya işsiz, ya eğitimsiz, ya da sağlık hizmetlerinden yoksundur. Oysa bir yılda silahlanmaya harcanan para, 800 milyar doları aşmıştır. Bu paranın her yıl onda biri, beslenme, iş, konut, eğitim ve sağlık sorunlarının çözümüne ayrıldığında, sekiz yıl içinde bu sorunların tınısından çözümlenebileceği hesaplanmıştır. Kuşkusuz silahlanma, yoksulluktan kurtulma özgürlüğünün önünde büyük bir engeldir. Bu sorunların çözümü, kalıcı bir barışın sağlanmasına bağlıdır.

Bu ortamda Türkiye'de barıştan yana olan güçlere önemli görevler düşmektedir. Barıştan yana olmak, insanlıktan yana olmaktır, savaşa ve silahlanmaya karşı çıkmaktır. İnsan haklarını ve insanlığın kültür ve uygarlık birliğini savunmaktır. Barış güçleri, barış düşüncesine ters düşen politikaları izlemeli, bunların yaratacağı tehlikeleri kamuoyuna açıkça anlatmalı, karşı çıkmalı ve her koşulda barışı savunmalıdır.

Barış Derneği, mahkeme kararıyla kapatılmış olmakla birlikte bu karar henüz kesinleşmemiştir. Kesin sonuç alınmaya kadar bu konuda yeni bir örgütlenme çabasına girişmeyi doğru bulmuyorum. Barış Derneği, tüzel varlığını sürdürebilirse, amacına uygun işlevini de yerine getirebilir. Eğer karar kesinleşirse, Türkiye'deki barış güçleri, etkinlikleriyle dünya barışına katkıda bulunmak üzere yeniden örgütlenme göreviyle karşı karşıyadır. Böyle bir örgütlenmede genç veya yaşlı kuşak ayrımı bence fazla önemli değildir.

ÇAĞATAY ANADOL

"Barış, eğer gençlerin sorunu değilse hiç kimsenin sorunu değildir."

Türkiye'de yaşayan insanlar, halk toplulukları, bir yandan kendi ağır sosyal sorunlarını çözme-ye çalışırken, bununla bir ve aynı şey demek olan dünyaya kalıcı bir barış ortamını egemen kılmak için de çaba göstermek zorundadırlar. Barış sorunu, birinin çıkıp bir başkasına öğreteceği sorunlardan olmayıp, insan olanın, salt yaşamak güdüsünden hareketle ulaşabileceği bir bilinç, bir tavidir.

Bu arada "barış güçleri" kavramından neyi anladığımı da belirtiyim. Ben bundan toplumun tamamını anlıyorum. Barıştan yana olmayanları ve bunun için çaba göstermeyenleri toplumdan ve insandan saymıyorum. Somut göreve gelince, Türkiye'nin ABD ve NATO ile olan millî ilişkilerine karşı mücadeleye.. İşte bu barış mücadelesidir. Zengin detayları elbette vardır.

Türkiye'nin bölgemize ve komşularımıza düşkin dış politikasını halkımızın ve insanlığın yararına "etkileyebilmek" için "belirleyici" güç ve genişliğe ulaşmış olmak ge-

rekir. Bu güç potansiyel olarak var, pratik ve politik olarak henüz yok. Her somut olayda ve politikada Türkiye'nin değil, halkının yanında saf tutmak, haksız dış politikayı tecrit etmek, bunu başarabilmek için de ulusal önyargılardan kurtulmaya çalışmak gerekir.

Türkiye'deki barış güçlerinin yeniden örgütlenmesine gelince. Birincisi, sürekliliği sağlayacak bir noktadan çıkılmalıdır. Bu yetmez, darlığı aşmaya çalışmak değil, onu inkar etmeye çalışmamak gerekir. Her şeyin tekeli oılır da, barışın ve barışçılığın olmaz. Yola bir tek kişiyle de çıkılabilir "ulusal" bir barış örgütü yaratmayı ve bunun gereklerine sonuna kadar sadık kalmayı inatla benimsemiş olmak gerekir. Tek bir kişi "ben de barışçıyım ama dışarda kaldım" derse bu yapısal bir sakatlığın delili olacaktır.

Ben bazırım, Gençliğin görevlerine gelince. Barış eğer onların sorunu değilse başka hiç kimsenin sorunu değildir.

JÜLİDE GÜLİZAR

"Gençleri, barışın örgütlenmesinin gelecekteki gücü olarak görüyorum."

Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de barış güçlerinin sorumluluğu - şu çizdiğiniz tabloya da bakarak- bu dönemde her zamankinden çok daha fazla büyüktür. Bu sorumluluk her şeyden önce YAŞAMA SAHİP ÇIKMAKTIR. Çünkü silahlanma yarışına yeryüzümü az bulan bir ABD'nin en küçük çılgınlığı ve sorumsuzluğu, yaşamın ve insan soyunun sonu olacaktır. Ben "insanları yok edip, onların içinde yaşadıkları binaların kılına bile dokunmayan TEMİZ BOMBA'dan sonra, tüm insanları yerlebir ederken, yalnızca Amerikalıları koruyucu TERTEMİZ BOMBAYI yapabildiği gün" ABD'nin bu çılgınlığa da kalkışacağını düşünüyorum ve korkuyorum. Bu bir fantezi, ya da çok ilerî derecede bir hayal, bir korku olarak görülebilir. Unutulmasın ki, 1945 öncesinde Atom Bombası da bir hayaldi. Sonra geride 300 bin ölü ve gerek fiziksel gerekse psikolojik etkilerini bugün bile taşıyan Hiroşimalıların, Nagazakılların acılarını hep birlikte yaşadık.

- Her şeyde olduğu gibi, bu saydığınız konularda da olumlu ve kalıcı bir şeyler yapabilmek önce İKTİDAR OLMAYA bağlıdır. Ama bu, "o güne kadar hiçbir şey yapılamaz, eli-kolu bağlayıp meydanı savaş yanlarına bırakmaktan başka" anlamına alınmamalıdır. Bence barış güçlerinin büyük sorumluluğu bu ERKEK topluma BARIŞ'ı anlatmaktır. Barışın, bir toplumun erkekliğini sünnet etmek olmadığını anlatmaktır. Savaşın, yalnızca ondan maddi-manevi çıkar bekleyenlere yaradığını, halka ise acıdan başka bir şey getirmediğini anlatmaktır. Dünyanın bütün halkları gibi halkımız da savaşın acılarını hep yaşıadı. Onlara, bu savaşların yalnızca bir avuç silah tüccarıyla yandaşlarına bolluk, bereket, servet getirdiğini, kahrımanlık macallarıyla uyutulan, poh pohlanan balkın ise acılarına acılar kattığını anlatabilmek güçtür, ama olanaksız değildir. Bu anlamıda, bulunan her fırsatın ve her yolun değerlendirmesi, bunun bıkmadan, usanmadan ve sürekli olarak yapılması gerekir.

- Dernek kapatmakla, barıştan yana güçlerin köklerinin kurutulacağını sananlar ve barış kavramının arkasında ideolojiler arayanlar gene yanıylıyorlar. Bir düşünceyle, bir örgütlenmeyi sağlamanın, ondan kurtulmayı sağlamadığını tarih pek çok örneklerle yazmıştır. Son örnek bizde yaşandı. İşte 12 Eylül.. İşte kapatılan siyasi partiler, işte tüm mal varlıkları ellerinden alınan ve kapatılan DİSK, Halkevleri ve çeşitli dernekler, meslek kuruluşları.. 12 Eylül'den kısa bir süre sonra, bu saydıklarımın gölgeleri, 12 Eylül'cülerin ve yandaşlarının üzerine bir karabasan gibi çöküyorsa, bunun bir anlamı olsa gerek.

- Her güzel, olumlu, yararlı ve çağdaş örgütlenme içinde gençliğin çok önemli yeri olduğuna inanıyorum. Barışçıların örgütlenmesinde de gençler bu örgütün taze ve inancılı gücü, dinamlik gücü olacaktır. Gençleri ayrıca, bu örgütlenmenin gelecekteki güvencesi olarak da görüyorum.

- Barış Derneği mahkeme kararıyla kapatıldı. Ne var ki insanların inançları her dönemde, mahkeme kararlarından daha ağır basmıştır. Elbette Barış Derneği'nin yenisi Türkiye'de on yılda bir darbe geleceği sürdükçe de yenileri - kurulacaktır. Barış önemli bir kavram ve çok önemli bir düşünce biçimidir. Bu düşünce çerçevesinde örgütlenmenin zamanını ve biçimini tek başına kişilerin belirlemesi bence yanlış olur. Barıştan yana güçlerin geniş katılımıyla, konunun enine boyuna ve derinlemesine tartışılmasından sonra bu zamanın ve çerçevenin belirleneceğine inanıyorum.

Kör inanışlar yaşamın hangi alanına egemen olursa olsun, insanı kendine yabancılaştıracak, kültürel bir kirliliğe, alabildiğine uzağına atacaktır. İnsanı aydınlatıp ruhunu tazeleyen siyaset ve ideoloji değil, kuramdır, dünya görüşüdür. Ancak kuramsal bir kimle siyasal ve ideolojik seçimler güvenilirlik kazanıp kültürel kimliğe kavuşabilir.

Dünya görüşü aydınlık olduktan sonra, futbolun da böyle bir kültürel kimlikte yeri olabilir. Ne futbolu yoksayanların ne de dünyayı futboldan ibaret sayanların açık bir kafası, geniş bir ufku vardır. İkisi de sırtı bir dünyaya açarlar pencerelerini. Olsa olsa birinin penceresi ön cepheye, öbürünün arkaya açılır.

Stadlar ve yeşil alanlardır futbolun can veren. Kazanmaktır amaç. Toplumsal yaşamın kıyasıyla rekabete dayandığı kesitlerinden biridir futbol. Yirmi iki futbolcunun yeşil alandaki rekabetinin akla dayandığı sıkça görülmekle birlikte, stadları dolduranların sürüklendiği rekabetin akıldışı olduğu söylenebilir.

Bir futbol kültürü olabileceğini hiç düşünmeyen bu olumsuz rekabet yanlıları, futbolun güzelliğini de doğrusu pek önemsemiyorlar. Yabana atılır gibi değil, stadları dolduran on binlerce futbolsever ortak sesler, özelemler, inançlardır. Tutsunda bir araya geliyor. Tek sesli, tek yürekli bir kitle.

Gelgelelim, stadlardaki on binlerin tanrısı aslında ne takımı ne renkleri ne yıldız futbolcularıdır. Onların tanrısı, bireysel kimliklerden soyunup tekil bir varlıkta bütünleşmenin dayanılmaz büyüsidir. Bu yüzden fanatizm, tribünlerin birleştirici noktası, harekete geçirici manivelası oluyor, "hooliganlar" türüyor.

Kazanılmayı bekleyen bir futbol kültürü var. İlk olarak bir dünyanın paylaşılmasına dayanıyor bu kültür, çıplak ayaklıyla kravattla, açla tok aynı inancı paylaşırlar tribünlerde yan yana otururken. Rekabeti kazanma uğruna ayrımları bir an için de olsa yoksaymanın besbelli olumsuz bir yanı var.

Biz futbol kültürünü genel insanlık kültürüne dayandırmak, barışçılık, demokratizm, hümanizm üstünde yükseltmek istiyoruz.

Hiç kimsenin, rekabeti düşmanlığa değil de dostça yarışmaya dönüştüren bir kültürü oluşturmamak için

ARADA BİR FUTBOL

Sinan Deniz

nedeni yoktur. Ancak bu temelde estetize edilecek bir futbol. Salatanın yararı içine konan asıl unsurlarındadır ama, onun sofraya getirilirken kazandığı biçim her zaman olumlu bir kültürün göstergesi sayılabilir. Futbol önünde sonunda "a-yaktopu"dur ama, onun yeşil alanda sergileniş biçimi keyifli, güzel bir tad verebilir.

Futbol kültürünü altıyapısından çok, onun estetize edilmiş biçimi ve bilinçli kavranışı oluşturuyor. Kendimize dönüp bakalım Derwall ve Galatasaray'la birlikte futbol kültürümüzün biraz olsun zenginleştiğini kim yadsıyabilir. Ya da Prekazi'nin topla buluştuğu anlardaki becerileri, apayrı bir kültürü resmetmiyor mu? Derwall'ın öğrencisi Mustafa Denizli'nin milli takıma kazandırma başladığı bilinç, hiç kuşku yok, yine farklı bir kültürün ipuçlarını veriyor. Sözgelimi büyük bir futbol adamı olan Stanković'in futbol anlayışı da

dur. Alaylıların egemenliği kırılıp yerlerini mektepliler aldığında, futbolumuzun da önü açılacaktır. Gerçekten aşılması zor bir engeldir bu Demokratizm tüm bir toplumun ilümine kemiğine işlemedikçe, bu engelin arkasında kalmaya mahkumuz.

zorundayız. Sayıları zaten çok az olan Denizlilere anımsız inisiyatifler verdiğimiz ölçüde futbolumuz uyanacaktır.

Milli takım için daha önceleri de sayısız yol denendi, tutmadı. Şimdi Denizli kendi özgün yöntemleriyle çalışıyor. Saygı duyulmalı, desteklenmeli

Galatasaray'ın milli takımın iskeletini oluşturmaya düşüncesi, yürekli olduğu denli, yerinde atılmış bir adımdır da. Geride kalan adlara bakıldığında, Galatasaraylı 12 genç adamdan fazlalıkları olmadığı hemen görülecektir. Göze yasak olmaz. Gelgelelim Denizli gerçeğine bakmayı bilmek gerektiriyor.

Bu arada Mustafa Denizli'ye de bir yanlısını anımsatmakta yarar var: Denizli, Eindhoven maçları nedeniyle böyle bir seçim yaptığını belirterek, "Eindhoven maçı da milli maç kadar önemlidir, onu da düşünmek zorundayım," diyor.

Oysa Beşiktaş da Avrupa'nın en önemli takımlarından Inter'le karşılaşacak. O da önemli. Galatasaray ve Beşiktaş'ın 12'şer futbolcusuna ise, milli takımda istenirse de yer bulmak olanaksız.

MUSTAFA DENİZLİ'NİN SEÇİMİ DOĞRU

Demokratiklikten doğru dürüst nasibini alamamış olanların çoğunlukta olduğu futbol camiamız, milli takımın seçiliş biçimine kazan kaldırdı. Spor basınıımız mal bulmuş magribi

Mustafa Denizli Galatasaray'dan 12 futbolcuyu birden milli takıma hangi hakla seçiyor? Soru bu.

Mustafa Denizli alaylılar içinde ayrıksı bir örnek. Rekabeti değil iyi futbolu, hezeyanları değil demokratik bir tavrı korumaya çalışıyor. Korumak için içinde yaşadığı ortama karşı direnmiyor.

Aydın kafaların bunca az bulunduğu futbolumuzda, Denizli gibi aydınlık kişilikleri titizlikle korumak

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Kıbrıs'ın garantör ve soruna taraf ülkelerden biri olarak çözüm doğrultusunda da cesur adımlar atabilmelidir. Böylesi adımlar hem Kıbrıs sorunu nedeniyle uluslararası arenada sıkıştırılan

Türkiye'yi, hem çözümsüzlükten zerre kadar çıkarı olmayan Kıbrıs halkını ve hem de taşıdığı tehdit dolu yükten kurtulmak isteyen Ortadoğu halklarını rahatlatacaktır."

Dünyamızda yaratılan silah potansiyelinin insanlığı bir kaç kez yok edebilecek güce ulaşması, insanlığın nükleer bir savaş üzerine her zamankinden daha büyük endişe belirtmesine yol açıyor.

Savaş mı barış mı? Olmak mı ölmek mi?

İnsanlığın tüm kaderinin bu sorulara bağlı olması, doğal olarak uluslararası durumun en acil ve başlıca sorunu olan nükleer savaşın önlemlerle insanlığın güvenliğe kavuşturulması mücadelesini gündeme getirmektedir. Başka türlü söyleyecek olursak, bugünkü koşullarda insanlığın gündeminde, başka şeyler yanında, en başta, biyolojik bir tür olarak insan soyunun yok edilmesini önleme mücadelesi vardır.

Tüm barışseverler bu mücadeleyi Pentagon'daki savaş şahinlerinin ve Reagan yönetiminin izlediği emperyalist politikanın nükleer bir savaşa yönelik olmasa koşullarında yitirmek zorunda olduklarını bilincindedirler.

Bu bağlamda, biz Kıbrıs barışseverlerin Reagan yönetiminin idam fermanı imzalanan insanlığı ölüm hücrasından kurtarmak ve onu güvenliğe kavuşturmak için mücadelesini diri tutması hiç de rastlantı değildir.

Çünkü Kıbrıs, herşeyden önce tarihsel ve coğrafi konumu nedeniyle emperyalizmin dikkat merkezindedir ve oligarhların da kaptırdığı gibi Kıbrıs'taki tübi durum ABD emperyalizminin hem egemen İngiliz üslerini kullanmasına hem de askeri amaçları için

"İnsanlık adına işlenen cinayetlerin bir başka türü de bu olsa gerek. Bu duruma derhal son verilmeli ve Türkiye Barış Demliği üzerindeki yasağın kaldırılması en samimi dileğimizdir."

yeni yeni deniz ve hava limanları, roket atış rampaları, radyo dinleme tesisleri kurmasına yol açmıştır. Bu durum, Kıbrıs baltının kendi güvenliği ile bölgenin barış ve güvenliğinin pratik olarak birbirinden ayıramayacağını göstermektedir.

Başka bir deyişle Kıbrıs'ı Ortadoğu'da çıplak bir sınıra benzetebiliriz. Dokunulduğu zaman yaratacağı sızının dalga dalga yayıldığı çıplak bir sınırdır...

Öte yandan, oligarhların kaptırdığı bir diğer gerçek daha vardır: ABD emperyalizmi Türkiye de içinde olmak üzere, bölgemizde nükleer silahlarla donatmış bir askeri üsler şebekesi kurmuştur. Nükleer bir savaşın çıkması halinde Washington'daki çığnılar bir NATO üyesi olan Türkiye'yi de bu maceraya sürükleyeceklerdir ki, kuzey kesimi Türkiye'nin denetimi altında olan Kıbrıs, ABD'nin yeni globalizm politikasının hedeflerinden biri olan Ortadoğu'ya zahmetsiz bir açırma

için kullanılacaktır.

Böylesi bir durumda Kıbrıs barış güçleri Türkiye'nin askeri bir maceraya sürüklenmesini arzu etmiyorlar. Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti bugün kendisini barışa karşı savaşçı bir politika izlemeye zorlayan emperyalist güçlere karşı her türlü bağımlılık ilişkilerine son verecek cesur adımlar atabilmelidir.

Bu cesur adımları atma zorunluluğunun bir diğer gerekçesi de Kıbrıs sorunudur. Çünkü, Kıbrıs'a yönelik emperyalist kompoların ardı - arkası kesilmemesi halinde Kıbrıs er veya geç daha tehlikeli ve daha tayin edici bir şekilde Ortadoğu'ya bir açırma için kullanılacaktır. Kıbrıs böyle bir maceraya alet edilirken, tahmin edileceği gibi, Türkiye'nin de bu konudaki roki sözkonusu olabilecektir.

Bunu ileri sürerken, en başta, Kıbrıs sorununun yıllardan beri

çözümsüzlüğün ve siyasal gerginliğin girdabı içinde olduğunu, Atina - Ankara - Lefkoşe üçgeninde egemen olan yönetimlerin her iki toplumun aralarındaki güvensizlik duvarını yıkmak ve yeniden yakınlaşma arzularına taban tabana ters politikalar ürettiklerini ve bununla Amerikan - İngiliz emperyalizminin Kıbrıs'ı Ortadoğu'ya açırma tahtası olarak kullanmalarını kolaylaştırdıklarını hatırlatmak istiyoruz.

Bu noktada, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Kıbrıs'ın garantör ve soruna taraf ülkelerden biri olarak çözüm doğrultusunda cesur adımlar atabilmelidir. Böylesi adımlar hem Kıbrıs sorunu nedeniyle uluslararası arenada sıkıştırılan Türkiye'yi, hem çözümsüzlükten zerre kadar çıkarı olmayan Kıbrıs halkını ve hem de taşıdığı tehdit dolu yükten kurtulmak isteyen Ortadoğu halklarını rahatlatacaktır.

Bugüne dek izlenen politikalar Kıbrıs sorununun adil ve kapsamlı

kıbrıs bir barış adası

Zeki Erku

olmalıdır!

15. KONGRESİNE DOĞRU IUS

Dünya Öğrencilerinin Gündemi Gene BARIŞ

Kasım ayının son günlerinde dünya öğrenci hareketinin yüreği Kuba'nın başkenti Havana'da atacak. Uluslararası Öğrenci Birliği (IUS) nin 15. Kongresi, 15-22 Kasım tarihleri arasında ilk kez bir Latin Amerika ülkesinde yapılacak. IUS yöneticileri, bu çerçevede kongrenin ayrıcalıklı yönlerinden birinin de Orta ve Latin Amerika öğrenci hareketinin uluslararası dayanışmaya katılımlarının kamuoyuna yansıtılmasının oluşturacağını bildiriyorlar. IUS

Genel Başkan Yardımcısı ve Basın - İletişim Dairesi Başkanı Jose Castillo, YARIN'a gönderdiği mektupta, kongrenin gündemine gelmesi planlanan konuları şöyle sıralıyor: 1) Uluslararası durumun gözden geçirilmesi, değişimlerin planması, 2) Barış, silahsızlanma, uluslararası güvenlik konularının, nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya yaratılması hedefinin ele alınması, 3) Çeşitli bölgelerdeki bağımsızlık ve demokrasi mücadelelerinin incelenmesi, öğrencilerin katılımı ve uluslararası dayanışmanın önemi, 4) Eğitim sorunları ve öğrenci hakları, 5) Global sorunların çözümüne ve toplumsal gelişme konularına öğrencilerin sağladığı katkılar, 6) Bu konularda ve kültür spor, turizm alanlarında IUS'un temel yaklaşımları, 7) Öğrenci basını, 8) IUS bürolarının çalışması, tüzük, örgütsel etkinlikler ve yönetim organlarının değerlendirilmesi, yeniden oluşturulması.

Kongre'nin bir önemli özelliği de, her yıl 10 - 17 Kasım tarihleri arasında kullanılan Dünya Gençlik ve Öğrenci Haftası'nın bir devamı niteliğini taşıması. Bu kapsamda, Kongre'ye paralel olarak bir dizi uluslararası etkinlik düzenlenecek ve bu etkinliklere tüm dünyadan öğ-

renci örgütlerinin, dergilerinin katılması hedeflenecek. Anti emperyalizm, uluslararası dayanışma, dostluk ve barış ilkelerine dayandırılacak bu etkinliklerden ilk akla gelenler şunlar:

- Çağdaş toplumun kurulmasında öğrencilere düşen rol ve toplumsal sorumluluk üzerine bir Dünya Öğrenci Konferansı,
- 13'üncü Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'ne yönelik bir karnaval,
- Dayanışma yürüyüşleri, ziyaretler, kültür etkinlikleri-
- Liseli gençliğin sorunlarına ve liseli gençlik örgütlerine ilişkin bir seminer,
- Uluslararası Öğrenci Araştırma Merkezi (ISRC)'nin çalışmalarına ilişkin bir değerlendirme konferansı.

IUS Yönetim Kurulu tarafından Etiyopya'nın başkenti Adis Ababa'da yapılan hazırlık toplantısında alınan kararlar ise, 15. Kongrenin önemine ilişkin bir bildiriye özellendi. Bildirinin son bölümü Türkiye demokratik öğrenci hareketini de yakından ilgilendiriyor. IUS yönetimi, dünya barışına adanacak kongreye tüm dünya gençliğini davet ederken şöyle diyor:

"Dostluk ve iyiniyetle, elimizi IUS saflarına katılmaya olanaklı olan ancak karşılıklı anlayış ve saygıya dayalı bir işbirliğinden yararlanan herkese uzatıyoruz. Diğer uluslararası gençlik ve öğrenci kuruluşlarını ve tüm arkadaşlarımızı IUS'un 15'inci Kongresi'ne katılmaya ve örgütümüzün üyelerine açık, adil yaklaşımını gözlemlemeye çağırıyoruz. Tüm ülkelerdeki ilerici öğrencilerin bu kongreyi ortak bir etkinlik ve ortak bir sorumluluk olarak görmelerini istiyoruz. Barış, bağımsızlık, demokrasi, ekonomik ve toplumsal gelişme ve haklar arasında karşılıklı anlayış birbirinden ayrılmayacak hedeflerdir. Bu hedeflere ancak birlik olursak ulaşabiliriz!

IUS'un 15'inci KONGRESİ'NE DOĞRU İLERİ! HAVANA'DA BULUŞMAK ÜZERE!"

bir çözüme kavuşmasına yardımcı olamamıştır. Olumsuzluklar birbirini izlemiş ve bugün içinde bulunan durum gerçekten bir karışmaya dönüşmüştür. Kıbrıs sorununun düğümlendiği bu aşamada, en başta Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine görev düştüğü ve bu çıkmazı aşmada Türkiye'nin anahtar rol oynaması gerektiği söylenebilir. Bugün için T.C Hükümeti, hiçbir önkoşul öne sürmeden, B M Genel Sekreteri gözetiminde toplumlararası görüşmelerin yeniden başlamasını sağlayabilir. Bunun yanı sıra iki toplum arasında her düzeyde temas ve yakınlaşmayı sağlamakla, Kıbrıs Türk toplumunun içişlerine müdahale eden ve Denktaş- UBP- YDP yönetimini desteklemekten vazgeçmek e, toplumlararası görüşme erin yerine geçmeyen ama onun bir tamamlayıcısı ve Kıbrıs sorununun dış yönlerinin çözümüne yardımcı olacak B M gözetiminde temsili bir uluslararası konferansın toplanmasını kabul etmekle Kıbrıs'ın gerginlikliktan çıkarak barışçı bir ortama kavuşmasına yardımcı olabilir.

T. C hükümeti, Kıbrıs halkı-

nın beklentilerine ve özlemlerine yarıt verecek şekilde ve Ortadoğu üzerindeki çirkin emelleri önüne set de çekebilecektir.

Aksi takdirde, Kıbrıs ve Türkiye halklarının insiyatileri dışında kendilerini her an bir savaşın ortasında bulmaları hiç de sürpriz sayılmayacaktır.

İşte bu tehlike, Kıbrıs barış güçlerini bir yandan insanlığı nükleer bir gıyotinin altına sokmağa çalışan emperyalist güçlere karşı dünya çapında sürdürülen mücadeleye yakınlıştırıyor, öbür yandan da şövenizmi geriletme, toplumlararası güveni geri getirme ve Kıbrıs'ı Akdeniz'de bir dostluk ve barış adası konumuna sokma göreviyle donatıyor.

Ne var ki, Kıbrıs barışseverlerin pekçok ülkeye kıyasla sürdürmekte olduğu eşitsiz ve zor mücadeleye, seferini ve güçlerini birleştiremedikleri Türkiye barış güçlerinin ve Türkiye Barış Derneği'nin yasaklanmış konumlarından doğan dezavantajlar da ekleniyor.

İnsanlık, topluca imhasına yol

açabilecek bir uçuruma doğru sürüklenirken bunu önlemeye çalışan insanlar yargılanacak ve faaliyetlerine yasak konulacak!

Bunun ne anlaşılır bir yanı vardır ne de insanlığın nükleer bir sulkaste ya da başkattürlü maceralara kurban gitmesini haklı gösterecek bir yanı.

Ama barış düşüncesi yargılanıyor, soylu bir amaç etrafında birleşik mücadele verilmesi yasaklanıyor.

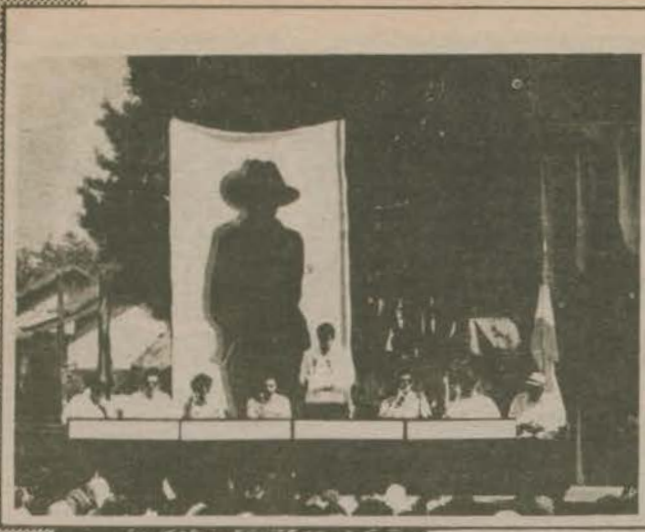
İnsanlık adına işlenen cinayetlerin bir başka türü de bu olsa gerek. Bu duruma derhal son verilmesi ve Türkiye Barış Derneği üzerindeki yasağın kaldırılması en somimi dileğimizdir.

Burada, ANAP hükümetinin desteklediği Kıbrıs Türk liderliğinin de, Türkiye'dekine benzer şekilde Kıbrıs Barış Derneği'ne

yönelik engeller ve yasaklar gündeme getirdiğini vurgulamak istiyoruz. 1982 yılında dernek çatısı altında faaliyete başlayan barış hareketi, "toplumu barışseverler ve barışçı olmayanlar diye ikiye ayırıyor" ve "barış fikirlerini savunmakla politika yapıyorlar" gerekçeleriyle bugüne dek tescil etmedikleri gibi şimdi de "tescil olunmamış bir dernek faaliyet sürdüremez" şeklinde bir yasa çıkarmağa çalışıyorlar.

Çıkarılacak yasalarla K.T. Barış Derneği'nin faaliyetlerine yasak konulabilir, yöneticileri - üyeleri çeşitli cezalara çarptırılabilir. Ama, K.T. Barış derneği "tescilsiz bir dernek" olarak faaliyet gösterdiğinden değil, Kıbrıs'ın bağımsız, bağılantısız, egemen, top- rağı bütün, tüm yabancı üs, tesis ve askerlerden arındırılmasını savunduğu ve bu görüş kitlelerin bilincinde yer etmeye başladığı için cezalandırılacaktır.

İlerse e karşın Kıbrıs Türk barış güçleri barış mücadelesini bir gün dahi ertelemiyorlar. Bu mücadeleyi yeni koşullara uygun olarak sürdürmek ve güçlendirmek için daha şimdiden kendilerini hazırlıyorlar.

Cem Sey

Ağustos ayı başında Guatemala'da biraraya gelen beş Orta Amerika ülkesi devlet başkanı Orta Amerika'da sürekli bir barış sağlanması amacıyla yönelik bir barış planı üzerinde anlaştılar.

Kostarika Devlet Başkanı Oscar Arias'ın hazırladığı barış planı bölgede çatışma halinde olan tüm taraflar arasında 90 gün içinde ateşkes sağlanmasını, bu ateşkesi uymayı kabul eden tüm gerilla gruplarının affa uğramasını ve yapılacak genel seçimlere katılma hakkı elde etmesini, son olarak da bölgedeki taraflara başka ülkelerden her türlü müdahaleye derhal son verilmesini öngörüyor. Yine plana göre, ABD gizli haber alma servisi CIA tarafından eğitilen, beslenen, silahlandırılan ve Honduras'taki üslerden kalkarak Nikaragua topraklarına saldırılar düzenleyen karşı-devrimci çeteler de artık Honduras'ta barınmayacaklar.

Bu barış planı her ne kadar beş Orta Amerika ülkesi tarafından imzalanmışsa da, özellikle bunlardan ikisi özel önem taşıyor. Yıllardan beri hemen hergün gazete manşetlerine çıkan Nikaragua ve El Salvador.

1979 yılındaki devrime kadar uzun yıllar süren iç savaşlarda 60

bin kişinin öldüğü Nikaragua'da son 8 yıl içinde ABD destekli karşı-devrimci "contra"ların saldırılarında 43 bin kişi yaşamını yitirdi. Bu ilan edilmemiş savaşta Nikaragua'nın verdiği maddi kayıp 3 milyar dolara yükseldi. Savaş paralel olarak ABD'nin 1985'te başlattığı ekonomik ambargo ülkenin ekonomisinde önemli sıkıntılar yaratırken, bir de savunma harcamalarının tüm Nikaragua bütçesinin yarısını oluşturması, ülkede devrimin getirdiği kazanımların günlük yaşamda da kendini hissettirmesini önemli ölçüde engelliyor.

Ülkedeki durumu Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) Ulusal Yönetimi Üyesi ve Tarımsal Kalkınma ve Tarım Reformu Bakanı Jaime Wheelock'un ağzından "Ülkemiz bir yeni sömürgeydi. İlk defa sosyalist ülkelerle ekonomik, ticari ilişkiler oluştu. Ayrıca Arap ülkeleri, Batı Avrupa ve diğer Latin Amerika ülkeleriyle de yararlı ilişkiler kuruyoruz. Bugünkü sıkıntıların ana nedenleri ABD'nin durmaksızın sürdürdüğü askeri, politik ve ekonomik saldırılarından, Nikaragua'nın geleneksel ihracat ürünlerinin fiyatlarının düşmesinde genel uluslararası ekonomik bunalımda

Anti-Emperyalizmin Yeni Hamlesi:

Orta Amerika Barış Planı

aranmalıdır. Sandinist devrimi kendini henüz bürokratik çalışmadan, ekonomik hatalardan ve kötü işletmecilikten kurtaramadı." şeklinde değerlendiren Sandinistler, bu sorunların üstesinden gelmek için yeni girişimlerde bulunmaya hazırlandıkları şu dönemde, öncelikle huzura ve barışa gereksinim duyuyorlar.

Ülke içinde serbest çalışan muhalefet partilerinin ve ABD'nin kirli ordusu durumundaki "contra"ların tabanının çok dar ve halkın büyük çoğunluğunun desteğinin FSLN'in arkasında yeralıyor olması da, Sandinistlerin ülkelerine karşı yürütülen ilan edilmemiş savaşın ve "contra" saldırılarının önünün alınmasına öncelik vermesine yol açıyor.

Nikaragua'nın kuzey komşusu El Salvador'da ise ülkedeki geride

Duarte diktatörlüğüne karşı sava-
şan devrimci FMLN FDR gerilla-
ları bir yıl öncesine kadar Ari-
as Planı'ndaki koşullara uygun bir
ateşkes anlaşmasının sağlanması
için hükümetle görüşmeler yürütü-
yorlardı. Gerillalar hükümet temsil-
cileriyle yaptıkları görüşmelerde,
iki sayısının 61 bini aştığı ülkede
savaşa bir an önce son vermeyi ve
geniş temsil yeteneği olan bir
koalisyon kurmayı önermişlerdi.
Yapılan iki görüşmeden sonra hükü-
met temsilcileri önerileri reddet-
miş ve görüşmelere son vermişler-
di. 1986 Eylülünde görüşmelere
son verilmesinden sonra devrimci
güçler operasyon alanlarını bütün ül-
keye yaydı, başkent San Salvador'a
50 kilometre kadar yaklaştı. Bunun
üzerine Duarte rejimi teröre hız
verdi. Ancak Duarte bir yandan
kendisini "ülkeye düzen getireme-
mek ve gerillaları ezmekle" suç-
layan faşist partilerin baskısı altın-
da buldu, diğer yandan da yıllar-
dır kendisini desteklemekte olan
ABD'nin desteği giderek azalmaya
başladı. Bu koşulların da baskı-
sıyla bugün Arias Planı olarak anı-
lan barış planının altına imzasını
atmak zorunda kaldı.

Arias Planı'nın imzalanması,
aynı günlerde Reagan yönetiminin
bazı planlarını da sıya düşürdü. Bir
Orta Amerika ülkesinin devlet baş-
kanı Guatemala City'de bir araya
geldikleri sırada ABD yönetimi de
bir Orta Amerika Barış Planı" üze-
rinde çalışıyordu. Reagan yönetimi-
nin hesabı, kendi hazırladıkları planı
Nikaragua'nın reddedeceği ve böy-
lece "contra"lara ABD'nin tekrar
para yardımı yapmasına balane bu-
lunacağı üzerine kuruluydu.

Bu nedenle planın açıklanması
ABD'de ve "contra"lar arasında
telaşa yol açtı. Böylesi bir barış
planına ağıttan karşı çıkamayan
ABD yönetimi, "Bu planı olumlu
karşılarıyoruz, ancak..." şeklinde baş-
layan açıklamaları ardarda sıralama-
ya başladı. Reagan "contra" lileri-
leriyle yaptığı görüşmelerde Nika-
ragua tamamen "demokratikleşince-

ye" kadar "contra"ları destekleme-
ye devan edeceğini söyledi. "Con-
tra"lar da "her türlü ateşkes anlas-

ması sonuçta bizim onayımıza ve-
ya reddimize bağlıdır" diyerek an-
laşmanın uygulanmasının zor olaca-
ğını gösteren ilk işaretleri verdiler.

Gerçekten de anlaşmanın uy-
gulanması ilk bakışta oldukça zor
görülüyor. Hele anlaşmanın ayrın-
tılarının henüz belirlenmemiş olma-
sı bu izlenimi daha da güçlendir-
yor. Ancak ilk defa Orta Amerika'da,
aralarında ABD güdünündeki ül-
kelerin de bulunduğu beş ülkenin,
ABD den tamamen bağımsız olarak
ortak bir davranış içine girmiş ol-
maları da bölgede yepyeni bir or-
taman ve umut ışığının doğmasına
yolaçıyor.

Bu yılın yaz ayları başında
Honduras'ın artık "contra"ları top-
raklarında barındırmak istemediğini
açıklaması, Guatemala Devlet Baş-
kanı Vinicio Cerezo Arevalo'nun

ABD'nin girişimleri kendi girişimle-
ridir, Orta Amerikalıların girişimle-
ri ise tamamen b'âm girişimleri-
mizdir" demesi, Orta Amerika'da
sorunların ABD emperyalizminden
bağımsız olarak çözülebileceği dü-
şüncesinin giderek gelişmekte oldu-
ğunu gösteriyor. Bu da bölgedeki
ilerici, devrimci, anti-emperyalist
güçlere yeni olanaklar sağlıyor.

XIMENA HINRICHS "Birlik, diktatörlüğe karşı verilen ortak mücadele içerisinde oluşuyor."

Sılı demokratik öğrenci
hareketi, darbenin 14. yılında
demokrasi güçlerinin en etkin
bileşenlerinden birini oluşturmaya
devam ediyor. Bu hareketin
liderlerinden Ximena Hinrichs ile
arkadaşımız Cem Sey, Batı
Berlin'den Şili'nin Concepcion
kentiyile yazışma yoluyla bir
söyleşi yaptı. Hinrichs, Concepcion
Üniversitesi Öğrenci Derneği
Başkan Yardımcısı, aynı zamanda
da Şili Öğrenci Dernekleri
Konfederasyonu (CONFECU)
yönetim kurulu üyesi.

YARIN □ Ximena, Şili
de 1973 yılındaki askeri darbeden
önceki ve sonraki yükseköğül
sistemleri arasındaki farkları
anlatır mısın ?

HINRICHS ■ 1973
öncesinde üniversiteler özerkti.
Yani rektörlük seçiminde ve tüm
yapılacak çalışmaların
belirlenmesinde öğretim üyeleri,
öğrenciler ve diğer çalışanlar
(işçiler) rol oynarlardı. Yine bu
gruplar hükümetle birlikte
yükseköğül politikasını
belirlerlerdi.

Eğitim en azından yüzde 90
oranında devlet tarafından finanse
edilirdi. Böylece işçi çocuklarının
da yükseköğrenim görmesi
sağlanırdı.

Eğitimde çoğulculuk ilkesine
bağlı kalınır, böylece markizmin
de öğrenilmesine olanak tanınırdı.
(Üniversiteler tüm toplumun
gelişmesiyle içiçeydi. Öğrenciler

de böylece toplumsal gelişmenin
içinde yer alırlardı.

1973 yılından sonra
üniversiteler diktatörlük
tarafından politik ve askeri
baskı altına alındılar. Birçok
öğrenci öldürüldü, tutuklandı ve
üniversiteden atıldı. Sadece
Concepcion Üniversitesi'nden
6000 öğrenci atılmıştır.
Özerklikten ve çoğulculuk
ilkesinden eser kalmadı. Bütün
rektörler Pinochet tarafından
atılmıştır. Hemen hemen bütün
rektörler askerdir. Devletin
maddi desteği önemli ölçüde
azalmıştır. 1974 - 1986 arasında
yaklaşık yüzde 54,6 lık bir
gerileme olmuştur. Bu yüzden
yükseköğrenim gören işçi
çocuklarının sayısı giderek
azalmaktadır. O sırada varolan
tüm öğrenci dernekleri de
yok edilmiş ve yasaklanmıştır.

YARIN □ Şili Öğrenci
Dernekleri Konfederasyonu
(CONFECU) nun kuruluşu ve
yapısı hakkında bize biraz bilgi
verebilir misin ?

HINRICHS ■ Hemen hemen
ülkenin tüm üniversitelerinde
öğrenci dernekleri yeniden
örgütlendikten sonra, 1984 yılında
bütün yasaklamalara ve
cezalara rağmen, bir ulusal
konferans toplanmış ve bu
konferansta CONFECU
kurulmuştur. Bugün CONFECU
yasal bir örgüt olmamasına
rağmen 120000 öğrenciyi
temsil etmektedir.

CONFECU'nun bir sekreter, üç
sekreter yardımcısı ve dört
direktörden oluşan bir Yürütme

Kurulu 9 öğrenci derneğinin
başkanı ve başkan
yardımcılarından oluşan bir
Yönetim Kurulu; şu anda sayıları
56'ya ulaşmış bulunan öğrenci
derneklerinin ve bölge öğrenci
derneklerinin başkanları ve
başkan yardımcılarında oluşan
bir Ulusal Konsey'i vardır.

YARIN □ Bugün CONFECU'ne
çok çeşitli dünya görüşlerine
sahip öğrenciler bir araya gelmiş
bulunuyor. Bu birlik nasıl
sağlanıyor ?

HINRICHS ■ CONFECU
çeşitli dünya görüşlerine sahip
öğrencileri birleştiriyor. Bu
birlik, diktatörlüğe karşı verilen
ortak mücadele içerisinde
oluşuyor. Sol görüşlü olsun,
hristiyan demokrat olsun tüm
gençlerin, görüş ayrılıklarına
rağmen tek bir düşmanları var.
Pinochet ve onun üniversitelere
atadığı rektörler. Sorunlarımız
aynı ve bunlar götüş
ayrılıklarımızdan çok daha fazla,
çok daha önemli.

YARIN □ Bugün CONFECU'
nın savaşım hedefleri nelerdir ?

HINRICHS ■ CONFECU'nin
çalışmaları üniversiteye yapılan
devlet yardımının azaltılmasını
engellemek ve öğrencilerin fakülte
ve üniversite yönetimine
katılmalarını sağlamak amaçlarına
yöneliktir. Bu kısa erimli hedef
daha büyük bir hedefe bağlanıyor.
Diktatörlüğe karşı ve yeni bir
demokrasinin kurulması için
verilen savaşım kapsamında,
üniversitenin
demokratikleştirilmesi hedefine.

Birlikte Mücadeleye Hazır Mıyız?

Bir elin nesi,
İki elin sesi var...
Üç elin daha çok.
On elin daha çok.
Yüz elin, yüzbinlerce elin daha çok.
Yüzbinlerce el bir de kenetlendi mi,
Yüzbinlerce el bir de işe girişti mi.
Sanmayın ki arkası gelmez....

12 Eylül ülkemiz yakın tarihini
nin "Milat"ı. 12 Eylül, halkımızın,
halkımızın geleceği gençliğin ba-
ğımsızlık ve demokrasi uğruna, ile-
rici-devrimci istemler uğruna ver-
diği mücadelenin ortasına sokulmuş
kanlı bıçaktır. Açtığı yaradan akan
kan henüz dinmiş değil.

Yalnızca akan kanı durdurmak
yetmiyor işte şimdi. Bir daha böyle
bıçaklar halkımıza, onun gençliği-
ne, onun hakları uğruna verdiği
mücadeleye saplanmasın... Ne niyet
tek başına yeterli bunun için, ne de
tek tek ellerin mücadelesi'.

12 Eylül öncesi gençliğimizin
aynı aynı güçleri daha insanca bir ya-
şamı uğruna, canlarını çekinmeden
verme pahasına yılmadan mücadele
ettiler. Hatalarıyla, yanlışlarıyla, bi-
ze bıraktıkları olumlu miraslarıyla,
onlar ortak geçmişimizdir. Onların
hiçbiri bu mücadeleden özel bir çık-
kar ummadı. Onların hepsi, bu mü-
cadeleyi en iyi kendileri vermek iç-
in uğraştı. Ama, kimse tek başına
o utkuya ulaşamadı. Düşmanları ula-
ştı... Kimsekin kuşkusu olmasın ki,
kalıcı olmayacak... Yine kimse-
nin kuşkusu olmasın ki, düşmanı i-
lahi güçler yenmeyecek... Ne de si-
hirlî sözçükler. Ne de kasfımızda
kurdüğümüz o hayran olunası yüce
hayaller. Bastığımız zemin, toprak..
Ne yaparsak his yapacağız.

12 Eylül, tüm demokratlara,
devrimcilere saldırdı. Kendisine
uymayanlara saldırdı. İşçiye, köylü-
ye, öğrenciye, bir bütün olarak
gençliğe saldırdı. Onun farklı görüş-
ler, farklı yöntemler izleyen temsil-
cilerine saldırdı. Acımasızca, bar-
barca saldırdı. Daha az ya da da-
ha çok; ama kimseyi unutmadı. Da-
ha az ya da daha çok onları ortak
bir kadere itti...

12 Eylül'den önce ayrışmanın
koşulları daha güçlüydü; şimdi bir-
leşmenin...

Şu sevindirci; şimdi herkes
birlikten bahsediyor. 12 Eylül ye-
niliğinin bizlere en büyük iyiliği(!)
belki de bu. Üzücü olan, ama daha
çok düşündürücü olan şu; heimen
herkesin birlikten farkı şeyler anla-
dığı.

80 öncesi ülkemiz gençliğinin
yaşadığı koşullar öylesineydi ki,
çoğu kez durup düşünmeye, "nere-
ye gidiyoruz?" un yanıtlarını ara-
maya zaman yoktu. Okulda, işye-
rinde, mahallede ve hatta köy ye-
rinde somut, açık düşünmeye izin
vermeyen kanlı bir kavga'nın orta-
sındaydı gençlik. Tuz, duman için-
de kimin kime saldırdığı, kimin asıl
hedefinin ne olduğu karıştı çoğu
kez. Kavga öyle şiddetli ve öyle ka-
rışıktı ki, 70'li yılların sonuna doğ-
ru örneğin üniversiteli gençlik, ken-
di öz çıkar ve istemlerine sahip çık-
manın önüne ister istemez başka
mücadeleler koymak zorunda kal-
dı. Katliamlara varan faşist saldırı-
lar, siyasal açıdan parçalanmış ile-
rici-devrimci gençliğini kendi iç ç-
kişmeleri hemen çözüm bekleyen
sorunlar olarak hep gündemde kal-

Ali Sel

Denilebilir ki, 70'li yılların sonunda üniversiteli gençlik kendi öz çıkarları için doğrudan mücadele etme zamanı bile bulamadı. Yine, üniversiteli gençliğin en ileri, en yığıl kesimleri gündemlerindeki (yada gündemlerine sokulmuş) bu sorunları çözmek için uğraşırken, geniş öğrenci yığınlarını kucaklayamadılar.

Şunu herkez kabul edebilir sanırım, şimdi, üniversite gençliğinin değişik görüşlerden en ileri kesimlerinin önündeki sorunlar 80 öncesinden farklıdır...

80 sonrası birlik eğilimini güçlendirenlerden yalnızca özel değildir. Ortak bir yonilgi ve ortak bir kaderden (baskı, işkence, ölüm, zindan) kaynaklanıyor. Aynı zamanda, ağır koşullarda zayıflayan demokrat-devrimci güçler, yığınları ulaşılabilmekte buldukları en küçük olanağı da, birlikte çalışmadan değerlendiremeyeceklerini gördüler. Üniversitelerdeki bu böyle oldu... Kimileri daha önce gördü. Kimileri daha geç, ama şimdi herkes şunu biliyor, öğrenci dernekleri öğrenci yığınlarına ulaşmada önemli bir olanaktır. Kurulma çalışmaları yapılan bütün derneklerde bu güçlü olanağı kullanabilmek, seslerini duyurabilmek için tüm demokratik-devrimci güçler birlikte çalıştılar. Ne yazık ki, bugün kurulu derneklerde kuruluş sürecindeki birlikte çalışmanın yerini ayrışma, derneği tek başına ele geçirme çabaları aldı. Kimse, "ben yapmadımı, yapmıyorum" demesin.

Biz YARIN okurları, tüm demokrat devrimci güçler şapkalarını koyup masaya "ben neyi-kisk yaptım da bu böyle oldu" diye düşünmelidir. Sorumlu anlayış budur.

Bugün var olan somut koşullar hepimizi öğrenci Derneklerinde birleştiriyor. Bu, üniversite gençliğini ulusal çapta tek bir örgütlenme içinde birleşebilmesi açısından tarihsel bir fırsattır.

Bu fırsatı iyi değerlendirebiliyor muyuz? Bugün Öğrenci Derneklerinin çalışmalarından bütünüyle memnun olan, veterleri bulan beri gelisin. Öğrencilerin yaklaşık yarısı Öğrenci Derneklerine üye olmayı düşünürken (Cumhuriyet veri araştırması: 1 mart 1987) toplam üye sayısının tüm öğrencilere oranının yüzde 5 lerde, 7 lerde doluşmasından kim memnun olabilir?

Öğrenci Derneklerinin çalışmalarını yeterli bulmayanlar düşünmelidirler. Başarılı olmak için hangi sorunları çözmek zorundayız? Der-

neklerin, yığınların sorunlarına vakıflaşını sorununda, yığınsallaşma sorununda, dernek içi demokrasi sorununda ve daha bir dizi sorunda çözülecek düğümler vardır. Ama tüm bu sorunların çözülmesine neden olacak ana düğüm "birlik" sorunundaki düğündür.

İlemlen herkesin şu veya bu düzeyde birliği savunduğunu daha önce söyledik. Birlik sorunu bir uzlaşma sorunudur. "Benim görüşlerim doğrudur, birlik söz konusuysa benim görüşlerimle birleşilebilir" mantığı birliğe kapalı bir mantıktır. Birliği en çok isteyen, verebileceği en çok ödünü verendir. Ama hangi konuda ödün verilecek? Burada, çok farklı "ilkeler" sorunu gündeme geliyor. Kimileri birliğin anti-faşist, anti-emperyalist olması gerektiğini, kimileri buna ek olarak, anti-sosyalist vb. olması gerektiğini, reformistlere ve revizyonistlere kapalı olması gerektiğini savunuyor. Kimileri de birliğin önündeki engelin (sol) sektörlük olduğunu söylüyor.

Ne oluyor? Bütün bu nitelendirmeler siyasi nitelendirmeler değil mi? Kimi Öğrenci Derneklerini öğrenci yığınlarının politik temsilcisi olarak görüyor? Öğrenci Derneklerine politik misyonlar yüklemek, onları yalnızca ve yalnızca politik örgütler olarak görmek, temel ilkelerinin politik ilkeler olmasını savunmak doğru mudur? Bakın, şunu söylemiyoruz, Öğrenci Dernekleri şu veya bu şekilde, geniş yığınları kucaklayabildiği oranda politik gelişmelerde aktif katılan, politik gelişmelerde yeri olan örgütler olarak olmalıdır da. Benim sorduğumu şu: Yalnızca sınav yönetmeliklerine karşı olan, yalnızca yurt yönetmeliklerine, yalnızca paralı öğrenime, yalnızca YÖK'e karşı olan ama yukarıda sözü geçen nitelendirmelerden hiçbirine sahip olmayan öğrenciler nerede örgütlenebilecek?

Biz demokratlar-devrimciler onlara örgütsizlik mü ögütüyoruz? Onlar derliğin küçük bir kesim değildir. Şu dunıma sayıları yarıbinleri bulan ve neredeyse üniversite öğrencilerinin yarısına yakın bir ke-

simdir. Onların anti-faşist, anti-emperyalist, anti-sosyalist vb. olmalarını bizim dışımızda ilahi bir gücün mü gerçekleştirebileceğini düşünüyoruz? Onları biz kucaklayamazsak, onların kendi sorunları temelinde mücadele vermelerini sağlamazsak, onlara daha önemli sorunların da çözümü beklediğini nasıl anlatabiliriz?

Ya da, daha değişik bir soru: Üniversite gençliğinin kendi öz sorunları akademik-demokratik hakları doğrultusunda mücadele vermesini örgütlemek ümitsiz bir iş midir?

Ya da öğrenci derneklerine deyim yerindeyse taktiksel bir yaklaşımı gösterip, akademik-demokratik sorunlara sahip çıkarak, öğrencilerin gücünü kazanıp, yönetimi politikenin yerde öğrenci derneklerini hem bir politik çizgi örgütü haline getirmeyi amaçlamak doğru mudur? Böyle bir olay hemiz yaşanmışsa da, varolan gelişmelerden kimi grupların ya da henten tüm grupların kimi insanları bu görüşlere sahip olduğunu söylemek pek yanlış olmaz.

Öyse şu yapılamaz mı? Ulusal çapta her görüşten üniversite öğrencisinin akademik-demokratik haklarına sahip çıkacağı, istemlerini yaşama geçirmek için mücadele edebileceği "sendikal tipte" bir örgütlenme kurulamaz mı? Bu görüş, "halk savaşından", "öncü savaştan", "sosyalist devrimden", bunların küçünsmek için ömekleniyor, daha mı uzak bir hedef?

Sonuç olarak, Öğrenci Dernekleri doğrudan politik misyonlar yüklenmiş örgütlenmeler olamaz, daha doğrusu olunmalıdır. Sorunlar için mücadele edebilecek her görüşten öğrenciyi barındıran "sendikal tipte" örgütlenmeler olmalıdır. Bütün bu yazılardan sonra, şu soru sorulabilir: Anti-faşist, anti-emperyalist doğrultularda gençlerin birliği sorununu nereye koyuyoruz? Bu önemli değil midir? Önemlidir, İlemlen de çok önemlidir. Hatta o kadar önemlidir ki, öğrenci derneklerinin öğrencilerin önemli çoğunluğunu kucaklayabilmesi, onların sorunlarına sahip çıkmaları için mücadele etmelerinin sağlanabilmesi bu gençlerin omuzlarındadır. Omuzlarımızdaki bu yükü kaldırabilmek ancak ortak mücadeleyle ve birlikte mümkündür. Ama anti-emperyalist, anti-faşist gençlerin birliği sorunu doğrudan siyasal bir sorundur. Akademik-demokratik mücadeleyi temel alan -sendikal

tipte- örgütlenmelerin dışındaki bir platformda, doğrudan siyasal platformda çözümlenebilir. Böylesi siyasal bir birlik en azından zıt kutuplaşmalara engel olabilecek bir yanına gelme ve ortak mücadele sağlanamadıkça da kimse öğrenci derneklerinin yığınları kucaklayabilmesini, onların istemlerine sahip çıkabilmesini beklenmemelidir.

Ne açıdan bakılırsa bakılsın, hirlit sorunu en önemli sorunumuzdur. Yeniden tekrar ediyorum. Birlik sorunu uzlaşma sorunudur. Birlik, ödün vermekle mümkün olabilir, ödün vermek için kimse in ideolojik görüşlerini değiştirmesi gerekmez. Ödünü birlik için en çok çalışarak ortak çıkarlar doğrultusunda mücadele etmek dışında hiçbir ayrı hesaba olmayanlar verebilir... Öncelikle biz, Yarın okurları, ortak çıkarlara hizmet ettiği ölçüde hiçbir kişiye, görüşe ödün vermekten kaçınmamalıyız. Herkezin bizim ölçümüzde ödün vermesini, esnek davranmasını da bekleyemeyiz. Bu bekleme, herkesin ilk adımı için diğerini kolladığı, ama hiç kimse'nin adını atmadığı bir bekleme olabilir.

Son olarak, yukarıda değindiğimiz konulara duyarlı herkese sormak istediğim şu: Öğrenci dernekleri gibi sendikal tipte örgütlenmelerde, rejimi karşıtı anti-faşist, anti-emperyalist gençliğin birliği sorununda uzlaşmaya hazır mıyız? Ödün verneye hazır mıyız? Birlikte mücadeleye hazır mıyız?

AKADEMİK-DEMOKRATİK MÜCADELE

Bugün ülkemizde yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesi akademik demokratik istemlerin öne çıktığı, hızla yükselen bir eğri izlemektedir. Bizce bu durum henüz pek çok eksikliği bağrında taşısa da devrimci gençliğin üzerinde birleşebileceği, en geniş gençlik kesimlerinin savaşımına önderlik edebileceği, ve en önemlisi de en geniş gençlik kesimlerinin uğrunda aktif savaşıma çekilebileceği bir temel oluşturması açısından tarihsel önemdedir. Ülkemiz gençlik hareketinin hızla serpilip boy vermesi, demokrasi mücadelesinin aktif bir bileşeni olabilmesi açısından çok zengin olanaklar sunmaktadır. Gençliğin geleceğini bugünden hazırlaması anlamında gelişkin bir perspektif açmaktadır.

Durum böyleyken kimi arkadaşlar bu isteminin öne çıkartılmasının mücadeleyi sınırlandıracağı kaygısını taşımakta, bu nedenle savaşımın siyasal hedefleri de içermesi gerektiğini söylemektedirler. Söz konusu arkadaşlar demoklerin örgütlenmesine de bu anlayışa uygun bir biçim ve içerik kazandırmaya çalışıyorlar. Bu çevreden bir arkadaş şöyle diyor: "Demek elbette öğrenci sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmalı, ama sorunun reformlarla çözümlenemeyeceğini göstermeli, bunu eylemlerinde ortaya koymalıdır."

Böylesi bir anlayış öncelikle demokratik kitle örgütleri-politik örgüt kavramlarının karıştırılması anlamına gelse de, bizce bu bir sonuçtur. Daha temel bir kavram kargaşasının sonucudur. Yazarmışın konusu da bu olduğundan tartışmaya bir derinlik, birinci sayıysındaki "Öğrenci Gençlik Ayakta" başlıklı yazısından bir alıntı ile girnek istiyorum: "...44. Madde, harçlar gibi bazı somut uygulamalar karşı çıkılarak bütün bu uygulamaları meşrulaştırılan, YÖK yasasının gözden kaçınılması şeklinde anlayışlardır. Biz şu veya bu somut talep için mücadele edilmeyeceği fikrinde değiliz. Aksine, bu gereklidir, yürütülmelidir. Ne var ki söz konusu somut talepler için mücadele edilirken hiçbir şekilde onların kaynaklandığı zemine göz yumulamaz. Ve o zemine yönelmenin önüne geçilemez."

Bu saptama, ilk bakışta doğru gibi değerlendirilebilirse de, vurgu açısından önemli bir yanlış içermektedir. Yazıda vurgu, mücadelenin yükseltilmesi hedeflenen belgilerine yapılmıştır. Burada YÖK'tür. Bu vurgu, bir başka yazıda faşizmle karşı savaş ya da sosyalizm için savaş şeklinde de olabilir. Bu vurguyla yapılmak istenen şu veya bu so-

"Somut hedeflere yönelik eylemler içinde, sorunlara karşı çıkan öğrencilerle, demokrat, devrimci öğrenciler birlikte mücadele ederler. Burada, demokrat, devrimci öğrencilere düşen görev, her an mücadelenin içinde ve yığınların bir adım önünde olmak, onların kendi deneyleri temelinde öğrenmelerine ve siyasal bilinçlenmelerine yardımcı olmaktır."

mut istem temelinde hareketlenen yığınlarla devrimcilerin göstereceği bir üst savaşım hedefi, yığınların siyasal bilinçlenmeleri açısından yapılacak siyasal ajitasyon propagandanın üzerinde yükselceği temeli göstermek ise, bu elbette doğrudur. Fakat yapılan, sorunların asıl kaynaklarını gösteren belgilerin (örneğinizde bu belgi YÖK'tür) yığınların bu kaynağın bir sonucu olan sorunlar temelinde yürüttüğü savaşımın başını çeken belgilerin (örneğinizde bu belgi 44. Madde'dir) önüne geçirilmesi ise, bu tartışmasız yanlış olacaktır. Söz konusu çevreden arkadaşların pratik tutumları, ikinci saptamanın doğrulanması yönündedir. Burada kaçırılan, somut istemler temelinde yürütülen savaşımın mücadelenin yükseltilmesi hedeflenen bir üst aşamaya ulaşması yönünden oynadığı devrimci roldür.

Kanımızca böylesi bir anlayış mücadelenin doğru bir hatta yönlendirilmesi mümkün değildir. Açarsak, soyut eylem olmaz. Her eylem somut hedeflere yöneliktir. 44. madde çevresinde yönetilen çalışmalar 44. maddenin değiştirilmesi hedefine yöneliktir. Bu doğrultuda yürütülen bir kampanya 44. Madde uygulamadan doğru bir zarar gören herkesi, yani tüm öğrencileri kapsar. Hatta, kampanyanın başarısı bu uygulamadan dolayı olarak zarar gören, örneğin öğrenci velilerini, öğretim üyelerini vb kesimleri de mücadeleye çekmesiyle bağlıdır. Elbette, bu mücadele sürecinde farklı bilinç düzeyleri söz konusudur. Sadece 44. Madde'nin

Demokles'in kılıcı gibi tepesinde sallanmasına karşı çıkan öğrencilerle, demokrat, devrimci öğrenciler bu kampanya içinde birlikte mücadele ederler. Bu mücadele, en sıradan öğrenciye bile çok şey kazandıracak bir dizi süreci bağrında taşır. Hareketlenen yığınlar, kendi deneyleriyle öğrenirler. Kendi özgüçlerini görürler ve bu güçle güvenmeyi öğrenirler. Öğrenmeye her dönemden daha çok açık hale gelirler. Burada demokrat devrimci öğrencilere düşen görev, bu mücadele içinde her an yığınların içinde, onların bir adım önünde olmak, onların kendi deneyleri temelinde öğrenmelerine, siyasal bilinçlenmelerine yardımcı olmaktır. İşte bu süreç, 44. Madde ile YÖK'ün yakalanmasının, 44. Madde mücadelesinin "YÖK'e Hayır" istemiyle bağlanmasının önünü açacaktır. Veya, önümüzdeki öğrenim döneminde büyük olasılıkla yükseltililebilecek geniş öğrenci yığınlarının uğrunda savaşıma atılabileceği "YÖK'e Hayır" istemi etrafında yürütülecek bir mücadelenin bir üst aşamaya sıçraması olanaklı olacaktır.

Aksi durumda "44. Madde'ye hayır, ama YÖK kalkmadan sorunlarımız çözilemez, ya da YÖK'e hayır, ama rejim varoldukça yeni YÖK'ler yaratılabilir." vb gibi karikatürize söylemler ortaya çıkar ki, böylesi belirlenmelerle yığınların savaşıma etkin bir biçimde çekilemeyeceğini söylemek kahinlik olmaz.

Kanımızca burada karıştırılan, tek tek kişilerin bilinçlenmesi ile yığınların bilinçlenmesi arasındaki farklılıktır. Sıradan bir öğrencinin çeşitli etkilenmelerle bir süre sonra devrimci görüşlere sempati duyması ve hatta devrimci hedefler uğrunda savaşıma atılması olanaklı ise de, aynı şeyin yığınlar için söylenmesi söz konusu değildir. Elbette burada söylenmek istenen, yığınların bi-

linçlenmesinin önce 44. Madde, sonra paralı öğrenim, sonra üniversite yönetimine katılma, sonra YÖK, sonra rejim vb bir sıra izleyeceği değildir. Ama, yığınlar bugün harekete geçirebilmek için onların şu anki bilinç düzeylerine denk düşen, uğrunda savaşıma atılabilecekleri istemleri öne çıkarmak gerekir. Bir sonraki evrenin istemleri mücadele süreci içerisinde şekillenir, açığa çıkar. Hiçkimse yığınların savaşımının izleyeceği aşamaların şemasını çıkaramaz. Çıkarmaya yeltense bile yığınların savaşımı şemalara uygun gelişmez. Devrimcilerin görevi, verili koşullarda, yığınların en geniş kesimlerini harekete geçirecek, onları mücadele alanlarına çekecek istemleri formüle etmek, bu savaşımın en önünde olmak, doğru bir önderlikle mücadele içinde hareketlenen yığınların siyasal bilinçlenmelerinde savaşımın bir üst aşamasının görevlerini kavramasında etkin bir rol oynamaktır.

Bu noktada sık sık kullanılan devrimci istemler-reformist istemler ikilemelerinin üzerinde de durmak istiyoruz. Lenin, devrimcilerin ne zaman reformlar için mücadele etmek, ne zaman iktidar hedefini ileri sürmek gerektiği konusunda titiz davranmaları gerektiğinin altını çizmiştir. Eğer, yanlış anlamıyorsa buradan mücadelenin kimi evrelerinde devrimcilerin görevlerinin yığınların reformistler uğrunda mücadelelerine önderlik etmesi gerektiği sonucu çıkar.

Bu nedenle, Bolşevikler çeşitli dönemlerde yığınların savaşımında reform taleplerini öne çıkarmışlardır. Buna iktidar için mücadeleden vazgeçtikleri için değil, yığınların iktidara almak için savaşıma çekilemeye mücadelenin o anki evresine denk düşen araçlar oldukları için gereksinim duymuşlardır. Öyleyse, yanlış olan reformlar için mücadele değildir. Yanlış olan, reformizmdir. Karıştırılan ise reformlar için mücadele ile reformizmdir. Halbuki, ikisi birbirinden ayrı şeylerdir. Lenin, "Çarlık Rusyası koşullarında "Demokratik Cumhuriyet" talebinin bir reform talebi olduğunu vurgularken, bu talebin mücadelenin o anki evresine denk düşen devrimci bir istem olduğunun altını çiziyordu. Yine Lenin'e göre, reformizm yığınların iktidara yürüdüğü bir anda "Durun, daha demokratik cumhuriyeti gerçekleştirmedik" demektir.

Buradan bizim çıkarttığımız sonuç şudur. Biristemin devrimci içerik taşıyıp taşımadığı, söz konu-

E ve POLİTİK MÜCADELE ÜZERİNE

suistemin demokratik-ekonomik karakterine bakarak belirlenemez. Önemli olan, söz konusu istemin mücadelelerinin hangi evresinde öne sürüldüğüdür. Bu nedenle bugün ek sayı 44. Madde, paralı öğrenim, disiplin yönetmeliği vb istemler temelinde yürütülen mücadeleyi devrimci içerikten yoksun görmek, bunları reformist olarak değerlendirmek, yukarıda vurgulamaya çalıştığımız basit gerçeği göremek olur. Biraz daha açarsak, bu istemler reform talepleridir. Tıpkı, YÖK'in kaldırılması, özerk-demokratik üniversitenin kurulması vb gibi. Yanlış olan, bu talepler uğrunda mücadele etmek değil, gençliğin YÖK'e hayır diye öne atıldığı bir dönemde "Durun, daha 44. Madde'yi değiştirin" demek. Önce onu değiştirelim" demektir. Anladığımız kadarıyla, reformumuz de, tam da bu noktada başlamaktadır.

Eğer, önümüzdeki dönem yükseköğrenim gençliği "YÖK'e hayır" istemiyle öne atılabilirse (ki, bu elbette devrimcilerin görevidir.) bu hiç de YÖK'ün bir sonucu olan 44. Madde, paralı öğrenim vb gibi istemler uğrunda yürütülen mücadelenin hedeflerine ulaşmış olmasının, yani buradaki somut taleplerin (44. Madde'nin kaldırılması, alternatif 44'le değiştirilmesi, paralı öğrenimin son verilmesi) gerçekleşmiş olmasının bir sonucu olmayacaktır.

Kuşkusuz, bu taleplerin gerçekleşmiş olması büyük bir kazanımdır. Fakat, asıl önemli olan bu talepler uğrunda savaşımın, mücadelenin bir üst evresi olan YÖK'e hayır boyutuyla yükseltilmesinde oynadıkları devrimci roldür, sıkıyürütme tahtası nitelikleridir.

Tersi bir biçimde "YÖK'e hayır" belgisinin yükseltilmesinin hemen ardından yığınların bu hedef doğrultusunda savaşıma çekebileceğini düşünmek olur ki bu da büyük bir yanılgıdır. Eğer yükseköğrenim gençliğinin mücadelesinin bu günkü evresinde YÖK'e hayır istemi giderek reel, yığınların uğrunda savaşıma atılabilecekleri bir hedef haline gelebiliyorsa, bu, bugünün dünden hazırlanmasının bir sonucudur. Bir an için, geçen birkaç yıl içinde yükseköğrenim gençliğinin yürüttüğü somut istemler uğrunda mücadelesini yok sayalım. İşte o zaman bugün için reel bir savaşım hedefine dönmüş YÖK'e hayır istemini de yok saymak gerekecektir.

Tüm bunların sonrasında söylenmesi gereken şu olmalıdır. Dev-

rimciler politik hedef ve taktiklerini belirlerken devrimci ağırlığı, yığınları daha ileri mücadelelere yönlendirme yeteneğine vermelidir.

Bizce bu noktada bu arkadaşların en temel yanılgısı, akademik-demokratik istemler uğrunda yürütülen mücadele ile politik mücadele arasındaki diyalektik bağ kavrayamamış olmalarında yatmaktadır. Elbette, akademik-demokratik mücadele ile politik mücadele birbirine karıştırılması gereken ayrı ayrı şeylerdir. Fakat, bir o kadar önemli diğer bir yanı da, bunların birbirinden koparılamayacağını, aralarında diyalektik bir iç içe geçme, birbirine geçişme olduğu gerçeğidir. Sınıflı toplumlarda en basit bir ekonomik, demokratik, akademik istem bile öz olarak politik bir içerik taşır. Burjuva demokrasinin en gelişkin olduğu, en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile bu gerçek değişmez. Kısa bir süre önce Fransız İnkümeti'nin çıkarmaya çalıştığı Antidemokratik yükseköğrenim yasasına karşı Fransız öğrencilerin giriştiği savaşım, kısa sürede diğer toplumsal kesimlerin de içine katıldığı milyonluk gösterilere dönüşmüş, bakanın istifası yasanın bir bölümünün geri çekilmesi, gösterilerin durdurulmasına yetmeyince, hükümet yasayı tümünden geri çekmek zorunda kalmıştır. Bu, Fransız egemen sınıflarına karşı başta Fransız öğrencileri olmak üzere Fransız halkının elde ettiği siyasal bir başarıydı.

Burada önemli olan akademik-demokratik mücadeleyle politik mücadele arasındaki bağ açısından somut koşulların (yer, zaman, siyasal durum vb) oynadığı roldür.

Ayrıca, bugün ülkemizdeki siyasal koşullar da bu bağın değerlendirilmesi açısından belirleyici önemi taşımaktadır. Bugün ilkimizdeki siyasal rejim, ABD emperyalizminin ve onun ülke içerisindeki işbirlikçilerinin erkini temsil etmektedir. Tüm hesaplar, söz konusu kesimlerin gelecekteki çıkarlarının da garanti altına alınmasına yöneliktir. Bu nedenle gençlik, özellikle de yükseköğrenim gençliği rejimin boy hedefidir. YÖK ve diğer bir dizi gerici vasa ve uygulamalarla yapılmak istenen, düzenin sadık bekçisi bir gençlik yaratmaktır.

İşte bu nedenle, ilkimizin içinde bulunduğu siyasal koşulların bir sonucu olarak en basit bir istemi bile rejimin ettirgin saldırısına maruz kalmaktadır. Söz konusu istemler, en geniş kesimleri siyasal iktidarla karşı karşıya getirecek bir

karakter taşımaktadır. Ve yine bu nedenle en basit bir istem bile emperyalizmin, rejimin planlarını bozma ya yönelik olduğu için anti-faşist, anti-emperyalist bir karakter taşımaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, akademik-demokratik istemler temelinde yürütülen savaşım, mücadeleyi sınırlandırmak hır yana, mücadelenin boyutlarını genişletilmesi, siyasal hedeflerle iktidar için verilen mücadeleyle bağlanabilmesi açısından çok zengin olanaklar içermektedir. Fakat burada asıl önemli olan nokta, akademik-demokratik istemler temelinde mücadelenin yığınların kendiliğinden bilinçlenmesini ve siyasal hedefler uğrunda savaşıma katılmasını sağlamak gibi bir misyonu olmadığıdır. Onun misyonu, bu temelde açtığı zengin olanaklardır. Bu olanakların gerçeğe dönüşmesi ise devrimcilerin görevidir.

Öz olarak devrimci gençliğin önünde duran bugünkü görev, gençliğin akademik-demokratik istemler temelinde yükselen mücadelesine önderlik etmek, bu mücadele içerisinde hareketlenen yığınların kendi deneyimi temelinde siyasal bilinç kazanmalarına ve siyasal hedefler uğrunda savaşıma atılmalarına doğaüstü etkiyi bulunmaktır.

Burada, akademik-demokratik istemler temelinde mücadelenin politik mücadele ile olan sıkı bağının konusunda Lenin'den bir alıntı yapmak istiyoruz:

"... Akademik bir hareket. siyasal hareketi gerektirir ya da onu dağıtır ve ondan uzaklaştırır durumlar olabilir. Böyle bir durumda sosyal demokrat öğrenci gruplarının görevi doğal olarak böyle bir harekete karşı ajitasyonlarını yoğunlaştırmak olurdu. Fakat, günümüzdeki objektif siyasal koşulların başka türlü olduğunu herkes görmektedir. Akademik hareket, dar bir özerkliğe az ya da çok alışmış olan yeni bir öğrenci gençlik "kuşağı" hareketinin başlangıcı anlamına gelmektedir. Üstelik bu hareket kitle savaşımının başka biçimlerinin olmadığı bir zamanda, geniş yığınların daha sessiz, yoğun ve yavaş bir şekilde iç içe devrim yılının deneyimlerini özümlediği bir geri çekilme döneminde başlamaktadır.

Bu koşullar altında eğer "akademik" bir harekete karşı çıkarsa, sosyal demokrasi büyük bir yanılgıya düşmüş olacaktır. Hayır bütün öğrenci grupları tüm çabalarını bu hareketin desteklenmesi, yayılması ve bundan yararlanılması üzerine

yoğunlaştırmalıdır. Bizim görevimiz, "akademik" protestocular yığınının bu çatışmanın objektif talebi açıklamaktır. Bizim görevimiz, bunu bilinçli bir siyasal çatışma haline dönüştürmek, sosyal demokrat öğrenci gruplarının ajitasyon faaliyetlerini on kalına çıkarmak ve bütün bu faaliyetler boyunca son üç yılın tarihinden devrimci dersler çıkarılması için çaba göstermektir." (Lenin, Gençlik Üzerine, Öğrenci Hareketi ve Günümüzde Siyasal Durum başlıklı yazıdan, sayfa 226.)

Son olarak yazının bütün içerisinde tartışmaya çalıştığımız ana fikrin altını bir kez daha çizerek tartışmamızı noktalamak istiyoruz.

Bir belginin ortaya atılması, tek başına yığınların o belgi uğrunda savaşıma atılmaları sonucunu doğurmaz. Şayet öyle olsaydı, bu, devrimcilerin görevinin koşulların her nasıl uygunlaştığı bir ortamda yığınları gidilmesi gereken yolu gösteren bir yol işaret levhasına indirgenmesi anlamına gelecektir. Bu nedenle devrimcilerin görevi, sadece savaşımın nihai hedeflerinin propagandası ile sınırlandırılması, yığınları bu hedefler uğrunda savaşıma çekebilecek doğru bir politik savaşım hattı oluşturmak gerektir. Bunu başarabilmek, bugünün görevlerim doğru bir biçimde görebilmekle, bunun için yığınların içinde olmakla, onların ruh halini bilinç ve savaşkanlık düzeylerini bilmekle, yığınlarla ilgili her şeyi bilmekle olanaklıdır.

Böylesi bir politik hattın oluşturulması, yığınların bugünden uğrunda savaşıma atılabilecekleri hedeflerin öne çıkartılması, rın kendi deneyleri temelinde öğrenmelerinin önünün açılması mücadelesinin bir üst aşamasının görevlerinin ve hedeflerinin kavratılması, en geniş yığınların nihai savaşım için hazırlanması anlamında belirleyici bir rol üslenmektedir. Sözünü yine Lenin'den bir alıntı ile bitirmek istiyoruz:

"... Sadece siyasal ortak eylem ilan etmek ve devrim derslerinin" son sözünü tekrarlayıp durmak yetmez. Siyasal bir eylem için ajitasyon yapabilmeyi becermek gerekir. Bunun için her olanaktan, her koşuldan ve özellikle şu ya da bu ileri unsurun otokrasi ile düşüğü, kitleleri etkileyen her büyük anlaşmazlıktan yararlanmayı bilmek gerekir." (agy, syf 225)

Ülkemiz gençliğine son yedi yılda çıkartılan fa-
turanın yükü ağır ol-
muştur. Bir yandan örgüt-
lenme ve söz söyleme özgür-
lüğü baskı ve yasak altına a-
ılırken, diğer yandan YÜK
belasından düşük ücrete, iş-
sizlikten angaryaya kadar u-
zanan sorunlar gençliğin ba-
şına sarılmıştır. 12 Eylül sa-
dece yasaklama ve sınırlama
ile yetinmemiş, aynı za-
manda yürüttüğü ideolojik
saldırıları ile gençliğin dü-
şünsel yapısını olumsuz
yönde etkilemiştir. Bu ko-
şullarda; gençliğin örgüt-
lenmesi, kendi hak ve çıkar-
ları için kavgaya kazanılma-
sı ve gençliğin örgütlenmesi
kendi hak ve çıkarları için
kavgaya kazanılması ve
demokrasinin savaşımına aktif
olarak katılmasının sağlan-
ması görevi, öncelikle olarak
sol, devrimci güçlerin omuz-
larındadır.

Sol, devrimci güçler 12
Eylül ile birlikte ağır kayıp-
lara uğramış, yığınlar ile o-
lan bağları derin yaralar al-
mış, varlığını sürdürme sa-
vaşımı vernek durumunda
kalmıştır. Ancak, 12 Eylül'
ün yoketme planı başarıya
ulaşamamış, daha ilk gün-
den gösterilen direnci ve se-
sini duyurmuş gayreti gün
geçtikçe geniş bir yelpazeye
yayılmış, toplumsal pratiğin
çeşitli alanlarında kendini
ortaya koyma konumuna
yükselmiştir. Özellikle hare-
ketliliğin geliştiği öğrenci
gençlik alanında, sol, dev-
rimci güçler; demokratik öğ-
renci hareketinin yaratılma-
sında ve savaşımının yüksel-
tilmesinde belirleyici rol o-
ynanmış, hareketin önderliğini
üstlenmiştir.

Demokratik öğrenci ha-
reketinde sol, devrimci güç-
ler elde ettikleri konuma;
örgütsüzlük düşüncesine kar-
şı örgütlenmeyi aktif biçim-
de savunarak, zeminler ve a-
raçlar yaratarak, gincel gö-
revleri yerine getirmek için
savaşım vererek ulaşmış-
lardır. Demokratik öğrenci
hareketinin elde ettiği başa-
rılar ve biriktirdiği dene-

"Farklı anlayış ve
yaklaşımların tartışmayı
zorunlu kılmasına karşın,
tartışmanın
sürdürüldüğü ve pratikte
yansımalarının
sonuçlarına tekrar dikkat
çekilmesi gerekir."

leri birbirinden ayırmakta ve
bir bütün olarak harekete
önderlik edilmesinin, yığın-
ların kazanılmasının önüne
dikilmektedir. Bu durum;
sol, devrimci güçler arasın-
daki ilişkinin yeniden göz-
den geçirilmesini ve yeni bir
biçime büründürülmesini zo-
runlu kılmaktadır.

Sol, devrimci güçleri
birleştiren eşlen temel ko-
nulara bakıştaki ortak de-
ğerlendirmeleridir. Ülkenin
dünya kapitalist sistemine
ekonomik, politik, ve askeri
olarak bağımlılığının sap-
tanması, kapitalist toplu-
mun uzlaşmaz sınıflı yapı-
sının zorunlu kıldığı savaşı-
mın kabul edilmesi ve sömü-
rüsüz, yeni bir dünya hedefi-
ne yönelmesi en genel
ortak özellikler olarak belir-
mektedir. Bu durum; sol,
devrimci güçlerin değişik
kanallardan aynı hedefe yü-
rütüklerinin tanımlanması-
sını beraberinde getirmektedir.

Sol, devrimci güçler ö-
nemli olmamakla beraber,
farklılıkları ve kökenleri bir
yana-içinde bulunan tarihsel
anda-toplumdaki değışim
yanlısı güçler, hareke-
tin önlenne koyduğu gincel
görevleri yerine getirecek
öncülerdir.

Sol, devrimci güçlerin
sadece bugünün değil aynı
zamanda yarının güçleri ol-
ması ve bugünden atılacak
her olumlu adımın yarını
kurmanın bir parçasını oluş-
turması ilişkilerin biçiminin
üstlenilen görevleri yerine
getirmeye uygun olmasının
önemini artırmaktadır.

Öğrenci gençlik içeri-
sinde dağınıklık, aşılması
gerekten temel bir sorun ola-
rak varlığını sürdürmektedir.
Öğrenci gençliğin örgütlen-
me alanlarının yaratılmasın-
da önemli adımlar atılmasın-
a karşın henüz yığınsallaş-
ma sağlanabilmiş değildir.
Tek başına dönemsel geliş-
meler ve anlık yükselişlere
bağı kalmanın ana yaklaşım
yöntemi olarak ele alınma-
cağı düşünüldüğünde, yığın
çalışmasının özelliklerinin
ve sol, devrimci güçlerin gö-
revlerinin temelinde netleş-
tirilmesi gerekmektedir.

Örgütlenmelerin yara-

Sol, Devrimci Güçlerin Birliği ve Demokratik Öğ

yimden sonra gelen nok-
tada, örgütlenme ilke ve an-
layışlarında ortaya çıkan
farklılıklar sol, devrimci güç-

ülendi ve çalışmaların sürdürüldüğü alanlarda sol, devrimci güçler arasındaki ilişki biçimi ve çalışma yöntemi, yığınların çalışmalara olan ilgi ve katılımı üzerinde önemli bir etki varılmakta, çalışmaların kapsayıcılığı ve etkinliğini belirlemektedir. Bu yanı sıra, sol, devrimci güçler arasındaki ilişkinin olumsuzluğu daraltıcı bir etki yaratmaktadır. Bunların başında birbirini dar, kalıpcı yöntemlerle tanımlamak gelmektedir. Ayrım noktalarını öne çıkartma gayreti, somut, güncel görevlerin yerine getirilmesinde henüz kırsal olan güçleri birbirinden kopartmakta, eylemin alanını daraltmaktadır. İlk olarak geliştirilmesi gereken tüm farklılıklara karşı, eylemde birliğin gerçekleştirilmesi ulunaldır. Yığınların en küçük hakları için yürüttüğü savaşında bile, karşılarına baskıcı, otoriter kurumlaşmanın uygulamaları çıktığı düşünüldüğünde, eylemlerin bir bütün olarak gericiğe ve onun uygulamalarına karşı bir direniş biçimini almasında ve etkinliğinin artmasında güçlerin birleştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Sol, devrimci güçler ortak değerler ve temeller üzerinde yükselmelerine karşın, farklı yaklaşım ve anlayışlar taşımakta, bu farklılıklar tartışılmaktadır. Farklı anlayış ve yaklaşımların tartışmayı zorunlu kılmasına karşın, tartışmanın sürdürülmesi ve pratikte yansımalarının sonuçlarına tekrar dikkat edilmesi gerekir. İlk olarak farklılıkların olacağına ve bu farklılıklar içerisinde birlikte yürüneceğinin kavranması gerekir. Farklılıkların ortadan kaldırılmasına, eylem içinde tartışma ve ikna süreci yaşamaya olarak kavranmak yerine, birbirini ortadan kaldırmak olarak anlamak, esas olarak tartışmayı gerektiren ve uygulamalarından uzaklaştırarak, sol, devrimci güçleri birbirlerine hasmı konumuna itmek demektir. Sol, devrimci güçler arasındaki tartışmanın iki önemli unsuru ortaya çıkmaktadır. Birincisi,

karşılıklı güçlerin farklılıklarını neden, süreç, sonuç ilişkisi içerisinde ortaya koymak ve itina ile yönelmelidir. Burada öz (aniyet), biçimi (uslubu) belirlemelidir. İkincisi, tartışmalar yığınların içinde bulundukları durum ve savaşıma kazanımlarının yol ve yöntemleri üzerinde yoğunlaşmalıdır. Böylesi bir tartışma sol, devrimci güçler arasındaki toplumsal pratiğin gereksinim duyduğu yakınlaşmaya katkı verecektir.

Sol, devrimci güçler arasındaki birliğe hizmet elmeye tartışmaların, demokratik öğrenci hareketine bir diğer olumsuz etkisi, akademik-nesleki örgütlenme zeminlerini sol, devrimci güçlerin kapışma alanlarına çeviriyor olmasıdır. Tartışmaların akademik-nesleki örgütlenmeler platformunda aynı biçimde sürdürülmesi, öğrenci gençliğin öz örgütlenmesine ilgisini azaltmakta, bu alanları politik bilince sahip gençlerin aralarındaki tartışma platformu olarak görmelerine neden olmakta ve uzakta kalmayı kendi durumuna uygun davranış olarak belirlemeleriyle somutlanmaktadır. Bu ise, yığınların politik savaşıma çekileceği, demokratik örgütlenmelerin daraltılmaktan ve işlevlerinden uzaklaştırılmaktan başka bir sonuç yaratmamaktadır. Güncel savaşın görevlerinin yerini etkinlik kazanma almaktadır. Yığınların örgütlenmeye olan ilgisine olumsuz bir etki yaratılmaktadır. Aynı zamanda sol, devrimci güçlerin birliğinin örgütlenme zemininde sağlanamaması, çok başlılığı doğurmakta, çalışmaların ve eylemlerin bulunduğu her yerde en geniş katılım ile güçlü önderliklerin yaratılması, önümüzdeki dönemim görevlerinden biri olmalıdır.

Demokratik öğrenci hareketinin gelişmesi, sol, devrimci güçlerin birbirleri ile her alanda her olaydan yararlanarak kuracakları olumlu ilişkilerle bağlıdır. Sol, devrimci güçlerin önünde, yığınların kazanmak ve savaşıma seferber edilemek için başkaca bir yol yoktur.

Hayri Ekinci

Devrimci Hareketi

Okuma notları

Büyükdedem Karl Marx Robert J. Longuet De Yayıncı, 1987

Yaşamın hemen her alanındaki sistemli düşüncelerini tartışmaya sunan Marx'ın düşünsel yaşamı, ne sevin-dirdi ki, artık bizim için bilinmeyen bir alan değil. Ya düşüncesi asla somutlan, eylemden ayrılmadan sürekli mücadele içinde geçen yaşamı Biyografileri yayınlandı Şüphesiz. Arkasınca birşeyler bırakan herkes gibi, Anna "Marks'ın sahte duyarlardan ve içini dökmekten tiksinen iradeli, gururlu, kapalı kişiliği" bunların kronolojik; yapılarının anlaşılmasına yarayan bilgilerle dolu incelemeler olmasına yolaçtı. Belki de ancak torununun oğlu gerektiği gibi tanıtabilirdi bize insan Marx'ı.

Aile üyelerinin bir araya geldiğinde anlatılan ve hep birlikte gülünen olaylar, acıyla anılan ölümler, ülkeden ülkeye göçler, mektuplar... Robert-Jean Longuet, eski aile geleneğine sadık torun oğlu bunlarla yetinmemiş. Ciddi bir çalışmayla biyografileri, yazışmaları, enstitü belgelerini, polis raporlarını toplanmış. Tüm bunları sevgi ve saygının bütünleştiği bir üslupla aktarmış.

Bitmez tükenmez bir

enerji ile yaşanan kendini aşma, yaratma süreçleri gündelik yaşamın sıkıntılarıyla iç içe geçmiş olarak tüm kitap boyunca Marx'ı tanımlıyor.

"Marx Spree'nin Atina'sı, felsefenin rakipsiz merkezi Berlin'de kurumsal bilgilerin tümünü, her yanıyla inceler.

Köln'de kuramla pratiği karşılaştırır, gerçek yaşamı girer.

Sosyalist düşüncenin merkezi Paris'te tarihin anlamını ve tarihin motor gücü olan sınıf mücadelesini keşfeder. Briksel'de araştırmalarını somutlaştırır.

Ardından ekonomi dünyasının merkezi ve ideal bir gözlem yeri olan Londra'ya gelir."

Biryerlerde mutlaka okumak veya duymuşsunuzdur, tüm sosyalist düşünür ve eylem adamlarının getirdiklerini çünitemeyenler özel yaşamlarını hedef alan karalamalar yaparlar. Marx kibirli miydi? "Marks'ın ki birli olarak nitelenen saldırı, otoriter davranışları, esas olarak bir bilim adamının, yaşamını incelemeye adanmış, kelleyi kolluğa almuş bir adamın, cahillerin çelişkilerini, söz cambazlarının yarım yamalak bilgilerini ve herşeyden önce, entelektüel dürüstlükten yoksun olmanın ne demek olduğunu bilen ve bunlara kalkanmayan bir adamın davranışlarıdır."

İdeal uğruna özveriye

bulunma düşüncesi üzerine kurulu yaşamı canlı coşkulu doğası, tüm yaşamı boyunca koruyacağı iradeli kişiliğinin yaratıcı inceleme gücü, sevdası, çocuk sevgisi. Kilap, Marx denince hemen akla geliveren sadece düşünceyi üreten beyin imajını sığ ele kelmeye bitirilmiş insan Marx'ı hemen yanbaşıma getiriyor. Bu anlamda en çarpıcı bölüm de Galiba Nihilin Liebknecht'in anılarından oluşuyor.

"Komün sürgünlerinden Longuet ile evlenen Jenny, başta dedesinin gözdesi Johnny olmak üzere, ona birçok torun verdi. Johnny Marx'a her istediğini yaptı, rahattı ve bunu çok iyi bildi. Londra'ya ziyarete gittiği bir gün, ana babası tarafından oraya yollanmış olana bu yılda birkaç kez olandı. Johnny'nin aktığı 'Mahr'u (Almanca Arap gur ve kumür gibi siyah saçları ve sakalı olan Marx'a yakınlarının takıtuğu lakap,) posta arabası yapmak gibi bir düşünce geldi. Omuzlarına çılıp ata biner gibi oturdu. Bu urada Engels'le benim arabamın atları olamaz uygun görülmedi. Arabaya iyice koşulmamızdan sonra, bir av hoşusu, demek istediğim, Marx'ın Maitland Park Yolu'ndaki küçük kır evinin arkasındaki küçük bahçede vahşi koşu başladı..."

"Ve yola koyuldu. Oeh! Ve Go on; Plus Vite; Hurra; gibi Almanca, Fransızca, İngilizce uluslararası çığlıklar yükseliyordu. 'Mahr' ter imnagından damlayana kadar dört nala zorundaydı. Engels ve ben yaklaşmaya kalktığımızda, acımasız sürücünün kaba bir şekilde çararak üzerimize patlıyordu 'Haydi bakalım kötti at, ileri!' Ve bu, dermanı kalmayan Marx'ın Johnny ile görüşüp bir barış antlaşması yapmasına değin böyle sürdü."

H. Hocaoglu

OKTAY ETİMAN

1947'de Adana'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini bu kentte tamamladı. 1966 yılında önce ODTÜ ve daha sonra A.Ü SBF'ye girdi. Gençlik hareketi içinde aktif olarak yer aldı. 12 Mart öncesinde bir kaç kez tutuklandı ve cezaevinde kaldı. 12 Mart'tan sonra, DEV-GENÇ ve THKP-Ç örgütlerindeki eylemlerinden dolayı ölüm cezası aldı. 1974 yılında çıkan af ile cezası 30 yıla indi. 14 yıl cezaevinde kaldıktan sonra, 1986'da, infaz yasası uyarınca serbest bırakıldı. Şu anda çevirmenlik yaparak yaşamını kazandırıyor.

"Bir hareketin ya da kişinin hedefinin sosyalizm olmasıyla, söz konusu hareket ya da kişinin eylemlerinin sosyalizme ulaştırıcı yol içinde olup olmadığı, bence, farklı şeyler. Nesnel dünya ile öznel niyetler her zaman çakışmıyor. O zaman ortaya hiç kimsenin başından arzu etmediği toplumsal sonuçlar da çıkabiliyor."

OKTAY ETİMAN "TİP ve FKF, yeraldım. Amacım daha adil, eş"

YARIN □ 1968 Öğrenci olaylarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce o günlerdeki, mücadele grafiği neye karşılık geliyordu? 1960-70 dönemi toplumsal muhalefet, bu muhalefeti yükselten kurumlar ve özellikle gençlerin bu muhalefet içindeki yerleri konularındaki düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

OKTAY ETİMAN ■ 68 Öğrenci olayları, 27 Mayıs hareketi sonrasında gelişen sınırsız demokratik ortamda, bir ölçüde açıkça ifade edilebilen toplum sorunları karşısında sorumluluk duyan üniversite öğrencilerinin, dünyanın başka kesimlerinde cereyan eden olaylardan da etkilenerek, ve bir bakıma o olayları örnek alarak giriştikleri, topluma ses duyurma amacına yönelik radikal bir hareketti. Hareketin içinde yer alan kişilerin farklı kafa yapılarında olması bence, hareketin bütününe karakterini değiştirmez.

O yıllarda, Türkiye'de, derinlerde değişmekte olan bir şeylerin yarattığı sonuçlardan etkilenen insanlar, tepkilerini, gerektiği ya da istedikleri biçimde ifade edecek ortam bulamamalarından dolayı, belki de, o sırada toplumun tutuşmaya hazır bir kesiminin, çoğunluğunu köklü değişiklikler yapmaya gerektiğine inanan öğrencilerin oluşturduğu kitlenin aracılığıyla ifade etmişlerdir. Kuşkusuz, toplum kimsese bu konuda bir yetki vermemiştir ama unutmayalım ki o sırada da üniversitede değişik toplum kesimlerinden gelen öğrenciler bulunmaktadır. Bundan dolayı '68 olayları, baklı noktalardan hareket eden ve toplumsal ve tarihsel meşruiyeti olan bir kitlesel protesto idi.

60-70 dönemi muhalefetini, meslek örgütleri, sosyalistlerin içinde yer aldıkları TİP, öğrencilerin oluşturdukları FKF ve daha sonra da DEV-GENÇ teşkil ediyordu. Örgütsel bir yapıya

ya da yasal bir örgütsel yapıya sahip olmayan küçük gruplar, aydın tophukları da kuşkusuz bu muhalefetin ayrılmaz parçaları durumunda idiler. Bu örgütler, gruplar ya da tophimsal gruplar arasında hem dikey temas ya da daha yakın ilişkiler kurulabiliyordu hem de bazı örgüt, grup ve topluluklar birbirinden kopuk batta birbirini dışlayan tutumlar içine girebiliyorlardı. Öncemin, radikaller denen ve daha çok bir askeri darbeye dönük çaba harcayan kesimleri ile, örneğin, TİP arasında dolaylı bir ilişkiye benzerlik olmadım. Olduğunu da sanmıyorum.

TİP, anti-emperyalizm ve sosyalizm ağırlıklı bir politika izlerken, başka kesimler, salt anti-emperyalizme ve devletçiliğe ağırlık veren bir politik tutum içindeydiler. Haliyle, bu iki kesim arasında ortak platform kurulamazdı. Bence, söz konusu on yıl içinde bu unsurların her biri de kendi görüşlerine uygun bir muhalefet birikimi sağlamıştır. Bazı kesimler hükümete karşı, bazı kesimler sisteme karşı. Ancak, sosyalist muhalefetin oluşumuna TİP birinci derecede katkıda bulunmuştur. Bence, Türkiye'de sosyalizm fikrinin kitleleşmesi TİP'in armağanıdır. Ve TİP o yıllarda bünyesinde daha sonra farklı örgütlenmeler içinde yer alacak ya da bizzat o örgütlerin kuruluşunu yapacak devrimcileri de barındırıyordu. Herşey TİP idi o sırada. Gençlik örgütleri de, dinamikleriyle toplumsal muhalefetin yükselmesine katkıda bulunmuştu. DEV-GENÇ ve önceli FKF, özellikle 65'lerden itibaren genel olarak sosyalizm fikrinin somutluk kazanmasında, gerek TİP içinde yer alan üyeleri gerekse DEV-GENÇ döneminde sosyalist düşünceli DEV-GENÇ üyeleri aracılığıyla bence önemli bir rol oynamışlardır. FKF ve DEV-GENÇ arasındaki farklılıkları şu anda genel bir konu ile ügüldüğümüz için bir yana bırakıyorum. Ama, iki örgütün de sosyalizm düşmanlarının hedefi olması, fikrin yaygınlaşmasına katkıları olduğunu bence kanıtlar.

YARIN □ 12 Mart'ta Türkiye'deki toplumsal muhalefetin önemli unsurları şaşırtıcı bir şekilde karşıladı. Bunların arasında gençlik de vardı. DEV-GENÇ de vardı. 12 Mart'a gelince ve hemen sonrasında gençlik hareketinin tutumunu ve Türkiye'nin geleceğine ilişkin yaklaşımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

O. ETİMAN ■ 12 Mart'tan önce, Türkiye'de belirli çevrelerde yaygın bir askeri darbe beklentisi vardı. Bu kesimler düşümlerinin bir "sol" darbe ile çözümlenebileceğine inanıyorlardı. Çimkil, toplumda devlet iktidarının ciddi bir alternatifi yoktu. 15-16 Haziran işçi olayları bu kesimlerin düşüncelerini ne ölçüde etkilemiştir, bilemem. Fakat, bazı güçlerin endişeye kapılmaması neden olduğu çok açık. Ben, şimdi, bu "sol" darbe beklentisi ya da iktidarın aşındırılması üzerinde durmayacağım. Ancak olay buydu. Aslında, 12 Mart muhtırası verince, daha önce, kısa bir süre içinde devrim olacağı fikrine kapılmış olmaları, beklentilerinin bu olduğunu düşündürüyor olabilir. Sorunuzu yanıtlamak için, ancak kendimi ve o sırada birlikte olduğum arkadaşların tepkileri-

ha sonra DEV-GENÇ ve THKP-C içinde likci bir toplum düzeninin kurulmasıydı.”

ni aktarmak zorundayım. Biz o sırada eylemler için İstanbul'da geçmiştik bulunuyorduk. Bazı arkadaşlar da Ankara'daydılar. Gazetelerde, DEV-GENÇ'in, muhtırayı koşullu olarak destekleyebileceği yönünde bir açıklama yaptığını okudum. Ortada ilginç bir durum vardı. Bulunduğumuz yerdeki arkadaşlarla bu tartışıldı. Mahir Çayan Ankara'daki arkadaşlarla bu konuda görüşmelerinin olmadığını, açıklamanın geri alınması doğrultusunda haber gönderilmesi gerektiği fikrinde olduğunu açıkladı. Orada bulunanlar da bu fikre katıldılar. Zaten, 12 Mart muhtırası verildiğinde, İstanbul'da bulunan arkadaşlardan hiç kimse bu hareketin olumlu bir gelişme olduğu hakkında bir yorum yapmadığı gibi, harekete karşı bir tutum vardı aramızda. Bu konuşmalar sonunda Ankara'ya ulaştırılması düşümlen haberin ulaşmış olduğunu bilmiyorum. O sırada, eylemler ve hazırlıklar, zama-

man büyük bir kısmını alıyordu. Ayrıca ben THKP-P'nin politik hattını ve olaylar karşısındaki tutumunu belirleyen kişilerden biri olduğum. Bundan dolayı, olayı geliştiren seyrin izleyemedim. Fakat, sonraları bu açıklamanın geri alındığını öğrendim.

12 Mart'a gelince gençlik hareketinin tutumu bence belirleyici olmamıştır. Darbe gelecekti. Bizim dünyamız da gelecekti. Bizim hareketimiz den, olsa olsa tophücum psikolojinin yaratılması doğrultusunda yararlanıldı. Yani darbe ortamının toplumsal psikolojisi. Ancak, bu hareketimizin tarihsel haklılığına gölge düşürmez. Pratik politika açısından yanlış olan, tarihsel bakımdan hatalı olabilir. 12 Mart muhtırası verildikten sonra, THKP-C, eylemlerinin en önemlisini, İsrail Başkonsolosu'nun kaçırılması olayını gerçekleştirdi. Bu, darbeye karşı politik bir tavır olarak düşünülmüştü. İşte bu yüzden, o dönemin Başbakanı Erim, konuşmalarında, "bizleri 12 Mart'a getiren olaylar" derken bu eylemi olumsuz kabul etmeyi tercih ederdi. Ancak, konsolosun kaçırılmasından sonra, baskılar doruk noktasına ulaştı. Bir gece de yaklaşık bir aydır gözaltına alındı. Bu olay, 12 Mart döneminin gelişiminde bir dönüm noktası oldu. Konsolosun kaçırılmasına çok sert bir tepki geldi. Biz bu kadar beklemiyorduk doğrusu. İdam edilmeleri beklenen arkadaşların idam edilmeyecekleri şu ya da bu şekilde açıklansaydı, böyle sanıyordum ki, bu olay öncekiler gibi olumlu sonuçlanacaktı.

YARIN □ Bir dönemin eylemliliğiyle öne çıkmış bir örgütlenmesi içinde ve üst kademede bir kişi olarak yeroldunuz. Düşüncelerinizi, eylemlerinizin amacını, Türkiye'ye ve dünyaya, gençliğin toplumsal mücadele içindeki yerine nasıl baktığınızı anlatır mısınız? O dönemde birlikte olduğunuz arkadaşlarınızla paylaştığınız ortak hedef neydi? Bugünkü bakışınızla değerlendirdiğiniz nasıl bir sonuca varıyorsunuz?

O. ETİMAN ■ Gençlik hareketi, 12 Mart'tan kısa bir süre önce mevcut yapısını değiştirerek, THKO, THKP-C gibi üst biçimlere geçmişti. Ey-

lem tarzında da buna paralel değişiklikler, nitel değişiklikler oldu. Kent ya da kır gerilla hareketleri gündeme gelmişti. Ben, içinde bulunduğum örgüt için, bir gerilla hareketinin ya da örgütünün gereklerini bir çok bakımdan yerine getirdiğimizi söyleyemem. İşin ilginç yanı, böyle olmama rağmen, o zamanın yönetimi, bizi olduğumuzdan daha büyük bir tehlike olarak gördü ya da böyle göstermek işine geldi. 12 Mart'ın nedeni, gençlik hareketleri ya da THKO ve THKP-C'nin eylemleri değildi. DEV-GENÇ'in hiç değildi. Elindeki silah sayısı en fazla 30-40 olan örgüt ya da örgütlerin, "Anayasayı taşıyır, tebdil ve ilga" etmeleri mümkün müydü? Ama öyle gösterildi. Kaldı ki, anayasayı, 27 Mayıs anayasasını kimlerin değiştirdiği de ortada. Bunlar gazete sütunlarında çok tartışıldı. Ben, toplumda adeletsizlik çarpıklıklar gördüğüm için ve yeni bir toplum düzeninin kurulmasına katkıda bulunmak amacıyla önce TİP ve FKF, daha sonra DEV-GENÇ ve THKP-C içinde yer aldım. Amacım, daha adil, eşitlikçi bir toplum düzeninin kurulmasıydı. Üniversiteye geldiğim yıldan itibaren, benim gibi düşünen arkadaşlarla birlikte oldum ve davrandım. Gençlik hareketinin, gerek 68 öncesi gerek sonrası dönemlerinde geçtiği evrelerde amacım, insanlara, mümkün olduğu ölçüde eşitlikçi bir düzende yaşamaları olmuştur.

Gençlik, bütün ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de toplumun en duyarlı kesimlerinden birini teşkil ediyordu. Ancak, gençlik mantalitesini aşamayan yapılar, bu amaçlara dönük eylemlerinde çoğu kez doğru çizgiyi tutturamıyor. Türkiye'de de bence böyle olmuştur. Hiç bir ülkede gençlik hareketiyle devrime ulaşılmadı. Bir gençlik hareketinin, kendisine politik örgüt kimliğini vermesi de sonucu etkilemez. Fakat, genç insanlar, her yerde özverileriyle içinde yaşadıkları topluma bir şeyler verebilmişler, toplumlarının kendilerinden sonraki gelişimine katkıda bulunabilmişler. Bu, Türkiye için de geçerli bence. Tarih tekerrür etmez denir. Ama, tekerrürde inat, toplumsal sonuçlarıyla bireyleri de aşan olumsuzluklar doğurabilir. Bütün olumlu yönlerine rağmen. Bizim neslin devrimci öğrencileri, toplumsal sorunlar karşısında özverili tutumlarıyla sınıflar arası çelişki içinde alttakilerden yana tavır alan ve daha adil bir toplum için mücadele eden insanlardı. Ortak hedefimiz s yalız idi. Farklı düşünenler olabilir. Bu, hareketimizin genel karakterini bence etkilemez.

Bir hareketin ya da kişinin hedefinin sosyalizm olmasıyla, söz konusu hareket ya da kişinin eylemlerinin sosyalizme ulaşınan yol içinde olup olmadığı, bence, farklı şeyler. Nesnel dünya ile öznel niyetler her zaman çakışmıyor. O zaman ortaya hiç kimsenin başından arzu etmediği toplumsal sonuçlar da çıkabiliyor. Ben, o gün doğru bulduğum için katıldığım eylemlerimle ilgili olarak hiçbir zaman "keşke" demedim. Başka türlü davranırsaydım vicdanen rahat olmayacaktım. Ancak, aynı haksızlıkların ve eşitsizliklerin boyutlarının daha da genişlediği bugünün Türkiye'

sinde sorunun aynı yöntemlerle çözülebileceğini sanmıyorum.

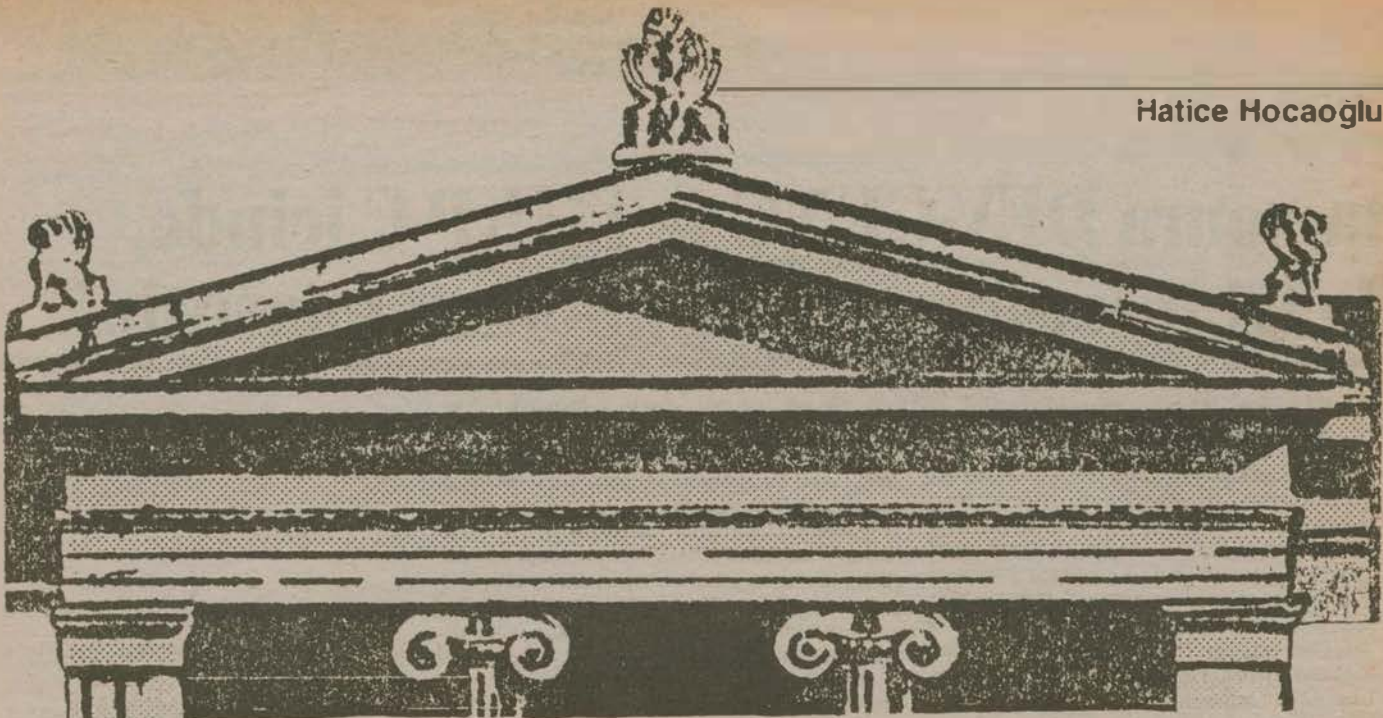
YARIN □ 12 Eylül öncesi gençlik hareketlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Verilen silahlı mücadele, fraksiyonlaşma ve birlik anlamında bu hareketin doğruları, yanlışları nelerdir?

Sizce genel anlamda demokrasi güçlerinin birliği, özede gençlik hareketi içinde birlik nasıl sağlanabilir koşulları nelerdir, getirecekleri neler olabilir?

O. ETİMAN ■ 12 Eylül öncesi gençlik hareketleri hakkında şu an ayrıntılı konuşmak istemiyorum. Ancak, en azından faşizme ve emperyalizme karşı çok daha yakın ilişkiler kurulabilir ve daha sağlıklı sonuçlar ortaya çıkarılabilir gibi geliyor bana. Bizim kuşakta farklı örgütlenmeler içinde yada daha sonra farklı örgütlenmeler halinde gelecek gruplaşmalar içinde yer alan arkadaşlarla, faşistlere karşı çok daha yakın, sıcak, pratik ilişkiler kurmuştuk. Bu, bizim doğal halimizdi. Daha sonra bu doğallık yok olmuş. Bence bu bir zaaftır.

Demokratik güçlerin birliğinin sağlanması için, önce kimlerin gerçekten demokrat güç olduğu saptanmalı. Bugünümüzde özellikle önemli. Zira, bir çok politik güç ya da kişi, kendisinin demokrat olduğu görünümünü vermeye çaba gösteriyor. Türkiye öyle bir noktaya geldi ki, kendi yönetime geldiğinde işkenceyi kaldıracakları açıklamak gereğini duymayanlar bile demokrat olduklarını iddia edebiliyorlar. Örneğin, Demirel. Darbe karşısında "demokrat" ama işbaşında öyle değil. Ben, o dönemde de işkence görmüş bir kişi olarak, demokrasi için somut katkılarda bulunmaya niyetli görünmeyen kişi ve kurumlarla demokrasi gücü oluşturulması denemelerine girilmemesini doğru bulmuyorum. Fakat, pratikte demokratik tutumunu kanıtlamış kurum yada kişilerle bütün önyargıları, dar pazarlıkları bir yana bırakarak, pratik sonuçlara ulaşmak için her türlü çabanın gösterilmesinden yanayım.

Demokratik öğrenci hareketi içinde birlik, karşıt karşıt önyargıların bir yana bırakıp somut sorunların çözümü konusunda, o sorunları çözmeye gerçekten niyetli olan herkesle oturup konuşması ve gerekeni yapması ile mümkün olabilir sanıyorum. Sıcak ilişkiler kurulmalı. Bunun demokratik kazanımlara büyük katkısı olacağı kanaatindeyim. Örneğin, şu an bu söyleyişi yapıyor olmamız, sizinle benim, önyargıları, eğer varsa, bir yana bırakıp, olumlu bir çaba içinde olduğumuzu gösteriyor.

YÖK Mahkemelerinde Yeni Celseler

“Hedef, Demokratik Yönetmelik”

Disiplin sorunlarıyla ilgili olaylar, dergi sayfalarına daha önce de yansdı. Yönetmelik değişmedikçe uygulamalar böyle sürdükçe, üzerinde durulan konulardan biri olmaya devam edecek.

13 Ocak 1985 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan bugünkü Yüksek Öğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği toplumumuzun yaşadığı genel düzenlemenin bir parçası, başka rejiminin kurumlaştırılıp yasallaştırılmasının ürünü. Yüksek Öğretim Kanunu ile vizelece boğulmuş, her an atılma korkusu ile

yaşayan, kendine yabancılaşan, toplumsal olaylarla ilgilenmeyen yükseköğretim gençliği hedeflendi. Her nasılsa bu çerçevenin dışına çıkmaya çalışanlar için de anti-demokratik disiplin yönetmeliği öngörüldü. Disiplin yönetmeliğinin amacı bu noktada oldukça açık: “düzene uygun işlemeyen kâfaları kırmak”.

Öğrencilerin ilgi, gereksinimleri düşünülmeden, öğrencilerin katılımı olmadan hazırlanan yönetmelik pek çok anti-demokratik hükmü içeriyor. Uygulamanın da biçir aşamasında öğrenci katılımı

yok. Tüm bunlar özerk-demokratik üniversite isteyen öğrencilerin, şimdiki yönetmeliğe karşı çıkacaklarını ve değişmesi için çaba harcayacaklarını gösteriyor. Bu uğraşı, uygulamaya karşı verilen mücadele ile atbaşı gitmek zorunda. Çünkü bugünkü rahatsızlıkların önemli bir kısmı da uygulamadan doğuyor.

Türkiye’nin kaç fakültesinde, kaç yüksek okulunda girişte disiplin yönetmeliği veriliyor öğrencilere? Ancak bazılarında. Yönetim çok gerekli gördüğü hallerde, örneğin çağdaş kıyık kıyafetle ilgili 7/11 maddesinde olduğu gibi, mad-

deyi teksir kağıdına yazıp giriş kaplarına asıyor. Bunun dışında öğrenciler yönetmeliği bilmiyor. Sonuçta öğrencilerden bilmedikleri disiplin yönetmeliğine uymaları bekleniyor. "Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz." şüphesiz. Ama AÜ Hukuk Fakültesi'nde olduğu gibi Öğrenci rehberine sınav yönetmeliğinin yanı sıra disiplin yönetmeliği eklenemez mi? İyi niyetli bir yolumla ihmalkarlık olarak nitelendirilebilecek idare tasarruflarından birini örnekliyor bu. Ama öğrencilerin çoğunlukla karşılaştığı, önyargılı, yanlış, amacı cezalandırmak olan uygulamalar.

4 binli aşkın öğrencisi bulunan AÜ SBF kantininde 50-60 dolayında sandalye bulunması sonucu çıkan bir tartışmaya siyasal bir boyut kazandırma ne ile açıklanabilir? Olaya karşılanlardan biri olan Öğrenci Derneği Kurucusu hakkında, sadece onun hakkında disiplin soruşturması açılması nasıl açıklanabilir?

a - İdare işgizardır ve bir yerlere yaranmak istemektedir.

b - İdare tüm engellemelere rağmen dernek kurmak isteyen müzır şahıstan kurtulmak istemektedir.

c - İdare öğrencileri bir bahane ile ne pahasına olursa olsun cezalandırmak amacındadır.

d - İdare şahsa karşı hasmane duygu ve düşünceler beslemektedir.

e -Herbiri

Hangi sıkı seçerseniz seçin. Olayın gelişimi idarenin her yolu mübah saydığını göstermektedir. Çünkü idare, Danıştay içtibatlarını gözönünde bulundurmadan cezanın azami haddini uygulamıştır. Usulüne uygun olarak disiplin cezasını vermeden önce öğrencinin savunmasını alması gerekirken bunu da yapmamıştır. Hatta ve hatta disiplin soruşturması yönetmelikte belirtilen süre içinde açılmadığı ve sonuçlandırılmadığı gibi, düzenlenen ceza da öngörülen süre geçtikten sonra verilmiştir. Şirelere uyulmamıştır, çünkü öğrencinin birinci ara sınavlara girmemesi hesaplanmıştır, vize alamaması, iki yıl aldığı dersten atılması planlanmıştır. Sonuç: Öğrenci Ankara 5. İdare

"Uygulamanın hiçbir aşamasında öğrenci katılımı yok. Tüm bunlar özerk-demokratik üniversite isteyen öğrencilerin, şimdiki yönetmeliğe karşı çıkacaklarını ve değişmesi için çaba harcayacaklarını gösteriyor."

re Mahkemesi'ne dava açar, yürütmeyi durdurma kararı alır.

Sinelere uyan idareler de var. Amaç yine aynı: Öğrenci atmak. AÜ Hukuk Fakültesi Disiplin Panoşundan:

"Dekanlık Makamına, Yüksek Öğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği'nin 7/b maddesi hükmünü ikinci defa ihlalden dolayı hakkında açılan soruşturmanın tarafından yürütülmesi istenmiştir.

Adı geçen öğrenci hakkında daha önce de 'kınama' ve 'bir hafta süreyle okuldan uzaklaştırma' cezası bulunduğu göre tedbirin 1 hafta süreyle fakülteye sokulmaması hususunu saygılarımla müsaadelerinize arz ederim.

Ek: Sınav saati olan 10.45' den itibaren tedbir talep edilmiştir. Arz olunur.

3.9.1987"

Aynı kağıt üzerine bu defa lükenmez kalemle cevap "

"-Gereği

-Tedbir talebi uygundur. 3.9.1987"

Doğrusu olağanüstü bir hız. Hem de ne için? Tedbiri sınav döneminde uygulayarak öğrenciyi cezalandırmak için.

SBF'den bir örnek daha. Bu da suç olarak görülen eylem ile uygulanan maddenin uyumsuzluğunu gösteriyor. Bilet satarak yönetmeliğin 8/a maddesi hükmünü çiğneyen, öğretim kurumunun huzur ve sükununu bozan ilgiliye bir ay süreyle okuldan uzaklaştırma cezası verilir. Oysa Ankara Üçüncü İdare Mahkemesi, bilet satmanın huzur, sükun, düzen bozma olarak nitelendirilmeyeceğini saptayacaktır.

Buraya kadar verilen örnekler "mutlu son"lu. Haksız olarak mağdur duruma düşen öğrenci mahkemeye başvurur ve yürütmeyi durdurma kararı alır. Oysa en çok ve-

"Öğrencilere sadece ilan ile bildirme yapılır, tebligat yapılmazken, ailelere yapılan tebligatlara özel bir önem veriliyor."

riken uyarma ve kınama cezalarına karşı bir üst idari merciye itiraz edilemediği gibi idari yargı yoluna da gidilemiyor. Kısaca değiştirilemiyor takdir-i ilahi gibi birşey. Uyarma ve kınama cezasının en büyük işlevi ise yurttan atılmayı sağlamak,

Disiplin soruşturmalarının, soruşturmayı yapan öğretim üyesini ilgilendiren yönleri de var. Doğrudan öğretim üyesinin kişisel sorumluluğunu gerektiren yönleri. Bu kez örnek ODTÜ'den: Yurtta yapılan şaramada öğrencinin kitaplarına el konur. Yasak kitap bulundurduğu gerekçesiyle hakkında Disiplin soruşturması açılır. Soruşturmayı yapacak öğretim görevlisine bulunan kitapların listesi verilmaz. Sadece yasak kitap bulunduğu bildirilir. Öğretim görevlisi listeyi ister, bulunan kitapların yasak kitaplar listesinde yer almadığını görür. Kaç öğretim üyesi bu sorumluluk bilincinde?

Ve ailelere yapılan tebligatlar. Öğrencilere sadece ilan ile bildirme yapılır, tebligat yapılmazken, ailelere yapılan tebligatlara özel bir önem veriliyor. 18 yaşını doldurmuş öğrenciler için böylece düzenlemenin yönetmelikte yeralması mutlaka kesinlikle karşı çıkılması gerekli bir konu. Bunun yanında tebligatların içeriği de önemli. Çünkü bazı tebligatlarda fıl, alınan ceza bildiriliyor ama hangi madde hükmüne göre ceza alındığı bildirilmiyor. Anlaşılan öğrenci ailelerinin illi ile madde hükmünü karşılaştırarak "bu nasıl iş?" deyip öğrencilerin yanında yer almalarından korkuluyor. Amaç öğrencilerle aileleri karşı karşıya getirmek.

Uygulamadan örnekler böyle. Anti-demokratik yönetmelik ortada. İşin bir de öğrenciler tarafını irdelemek gerekir. Haklara sahip çıkılabiliyor mu? Bugünkü disiplin yönetmeliğini ve işleyiş bilerek haklara sahip çıkmayı getirecektir bir ölçüde. Haksız uygulamalar için İdare Mahkemelerine baş vurma, toplu tavrı almak, basına yansıtmak yapılabilecekler arasında. Hedef elbette demokratik disiplin yönetmeliği.

Diyarba

HAKAN ÖZEL

1- Diyarbakır'da gerek öğrenim yaşamı içinde gerekse okul dışı yaşamda ortaya çıkan sorunlara değinirmisiniz? Yöre halkıyla iletişimin ağıni nasıl kuruyorsunuz.

2- Kültürel, sanatsal, sportif etkinlikleri gerçekleştirme derslerden zaman kalıyorsa boş zamanları ne şekilde değerlendiriyorsunuz. Kültür yazlaşmasının etkileri, yansıma biçimleri yaşamda kendini nasıl gösteriyor.

3- Toplumun genelinde yaşanan depolitizasyon sürecinden geniş yığıntılar 'nasibini' aldılar. Diyarbakır'da bunun etkileri sizlere nasıl yansıdı?

Bir şehir ki zehridir incecik güllüğlerin
bir şehir ki çevriliş sokakları süngüler ve zuhurlarla
bir şehir ki her sabah vurguna hazırlanır
bir şehir ki
pelt pelt çocuklar dökülür sinemalardan
tokatlanıp genç kızlar alınıp götürülür
bir şehir ki yollarında aç insanlar sürünür
solgunlaşan bakışlar, sabahlar kabalaşır
bir şehir ki aşk denince sadece acılar paylaşılır,
öyleyse:
dayan yüreğim dayan gerekirse kolları geçeriz güzelin hasretinden
davan yüreğim davan
günü gelir yıkarız bu şehri temelinden

Basında, günlük gazetelerde, doğu ve güney doğu bölgeleriyle ilgili haberlerde de ağırlıklı olarak 'terör' yemliyor. 'GAP' projesiyle ilgili haberler yer alıyor. Terör olaylarının kimlere hizmet ettiği açıklanmıyor, açıklanamıyor. GAP projesinin hangi alanlarda kömürün işine yaradığı açıklanmıyor, açıklanamıyor. İnsanlarımızın ezilmişliği, suskunluğu, bölgenin ekonomik kültürel geri kalmışlığı makûs talib olarak nitelendiriliyor. Gerek TRT, gerek basın aracılığıyla verilen 'vaaz'lar, uygulanan sisteminli sindirme politikasının halka yansıtış biçimi. Ekonomik ve kültürel gelişim neden salt ülkenin batı bölgelerinde yoğunlaştırılıyor? Koskoca bir il orman alanı yapılmaya çalışılıyor. Şehir merkezi kuşatılıyor, taranıyor. Halk göçe zorlanıyor.

İktidardan tüm çabalarına karşın gelişen toplumsal koşullar bu bölgelerimizde ezilmişliği yaşayan bir halkın varlığını toplumun tüm kesimlerine gösterdi. Bunu en canlı yaşayan yörelerden biri de Diyarbakır.

Evet, Belki Diyarbakır halkı bunu en canlı örnekleriyle yaşamakta ama direnciyle, olayların üzerine gitmeye kararlı. Halk kendi öz kültürünü koruma ve geliştirme çabasında. Gelenek ve göreneklerini yaşamda uygulamakta. Günlük giyimden insan ilişkilerine kadar. Basit bir gözlemlerle bunu farketmek mümkün.

Gerek öğrencilerin gerekse halkın üzerinde 'Hukuksuzluk' oranı kara bulut gibi dolaşıyor.

Diyarbakır halkının büyük çoğunluğu yoksul. Ekonomi ağırlıklı tarıma dayanıyor. Toprak ağaları ekonomiyi belirliyor. Küçük toprak sahipliğinin yokedilmesi sonucu oluşan tarım emekçileri, istihdam edilecek bir ucuz emek gücü haline geliyor. Bu bazda ekonomik olarak yeterli bir gelişmenin olmaması işsizlik oranını artırıyor. İnsanları göçe zorluyor.

Şehirde doğru düzgün dolaşılacak, kültürel sportif etkinlikleri gerçekleştirilecek yerler yok. Tümen sinema afişleri seks filmleriyle dolu. Belediye bünyesinde öğrencilerin yönlendirdiği tek bir tiyatro çabası var. Bu konuda sayın Belediye Başkanı 'alt yapı çalışmaları'ndan kültürel sanatsal etkinliklere fırsat bulunamadığını, bundan sonra konunun üzerine eğileceğini" söyler. Arkasından 'kültürsitesi' 'bölge valiliğinin' bir ünitesi durumuna getirilir. Halk kültürel sanatsal etkinliklerden yoksun. Bütün bunlar da verilmek istenen kültürün çerçevesini gösteriyor.

Gerek Diyarbakır'da oturan, gerekse diğer illerden gelen öğrenciler, Dicle Üniversitesi'nde okuma mücadelesi veriyorlar. Örgütlenme özgürlüğünden, halka ilişkilere kadar bir çok sorunla karşılaştıklarını belirten arkadaşlar önce: ÖRGÜTLÜ BİRLEŞİK GÜÇ YENİLMEZ diyorlar. Öğrenci sorunlarıyla ilgili soruların yanıtlarken verdikleri örnekler günlük yaşamı çok iyi anlatıyor.

Nihat Behram "Yinede Güllüm"

YALIN DAMATOĞLU (D.Ü) HUKUK Fakültesi

"Bizim sorunumuz, mutlaka ve mutlaka geniş bir Öğrenci birliğinin kurulmasıdır."

Örnekle batıdan gelen biri için Diyarbakırda okuyabilmek çok farklı niteliklere sahip olmayı gerektiriyor. Çünkü kültür çok farklı. Bu iki kültürü ortak noktalarda birleştirebilmek için sanıyorum okul yöneticilerinin belli bir çaba harcaması gerekiyor. Her konuda olduğu gibi bu konuda da herhangi bir çaba sarfedilmedi.

Sinemalar, tiyatrolar, çeşitli sanat etkinlikleri burada bulunmaz. Yalnız bunların olmaması, insanların hiç bir şey kazanmadıkları anlamına gelmemelidir. Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemelerinin verdiği ceza kararları, hapis cezaları, tutukluluk halleri, cezaevi koşulları, içerdeki baskılar, işkence halkı oldukça etkilemiş. Bu anlamda öğrendiği çok şey vardır. Üniversitede okuyan Diyarbakırlı arkadaşlarımızın zebisi, amcası, kardeşi içinde, neredeyse her alleden bir kişi var. Bu insanların depolitize olabileceğini düşünebilir miyiz?

Demek çalışmalarına 1986 yılının Ekim ayında başladık, 3 kişiydik. İnsanlarla konuştuk, çalışma-

lara başlamasıyla zorluklar ardarda aşılmaya başladı. Önce yönetim baskısı, arkasından polis baskısı. Okulda, baskılar, keyfi engelleri Türkiye'de gelişen anti-demokratik uygulamaları protesto etmek anlamında düzenlemeyi düşündüğümüz yemek yememe eylemine 150 - 160 polis 3 boş otobüsle geldi. 20'ye yakın da sivil polis geldi okula. Bizimle pazarlığa oturdular. 'Siz bu devletin nizamını bozamazsınız lan, hepimizi toplamaya geldik. Zaten sıkıyönetimden de izinliyiz 'diye tehdit ettiler. Sonraları okul yönetimin çeşitli baskıları ile karşılaştık. Sürekli soruşturma üstüne soruşturma. Dış baskılar, iç baskılar, yani bir kaosun içerisinde bulduk kendimizi. Fakat bu çalışmalar bitmedi.

Diyarbakır'ın bir başka özelliği, öğrenci derneği bazında söylüyorum, Batıdaki öğrenci derneğiyle, kontak kurma zorunluluğudur. Bundan başka bizim sorunumuz, mutlaka ve mutlaka geniş bir öğrenci birliğinin kurulmasıdır. Bu öğrenci birliğini hayata geçirecek oluşumun federasyon olduğuna inanıyoruz. Bu çabalarımızla akademik-demokratik haklarımız için mücadele edeceğiz. Bunlar zaten bütün derneklerin amacı da. Daha sonra biz tam uyuşmadığımız konularda, yani okul yönetimi'nden bilgi almak istediğimiz konularda, Türkiye'de zannediyoruz ilk defa oldu bu, bir forum talebinde bulundu okul yönetiminden. Bunun için

Diyarbakır'da Öğrenci Olmak...

Rektörlere dekanlar YÖK'ün "seçmiş" olduğu kişilerden oluşur. Bizim Dicle Üniversitesi rektörlüğünü yapan Halil Cin MHP'nin avukatıydı. Bunlar kesinlikle bilinçli tavırlardır. Bilinçli, programlı yapılan olaylardır.

Bir kısım arkadaşlar derneğin politik bir yapı olduğunu sandılar. İlk anlarda biraz çekimser karşıladılar. Doğaldır, 80 sonrası içinde politik zasyon sürecinden geçen arkadaşlarımızla birlikte davranma bilincini vermek süreç sorunudur. O arkadaşlarımızı şuunu ilettik; Biz öğrenci derneğimizi, demokratik akademik haklarımızın kazanımı doğrultusunda bir yapı olarak kuruyoruz. Temel amacımız YÖK'e alternatif bir yapı oluşturmak ve özerk demokratik bir üniversite kurmaktır.

YÖK'e karşı olan, bizimle amaç birliğinde olan herkesi bu çatı altında toplamaya davet ettik. Çünkü güçlerimizi bölmenin hiçbir anlamı yoktur. Bu mücadeleye katılacak olan bütün arkadaşlarımız YÖK'e karşı olmakla zaten anti-faşistlerdir.

ÖD'nin kuruluş bildirisinin alındığı yere gittik. Emniyette tehditlere maruz kaldık. "Bırakın bu işleri, örgütlerin aleti olmayın, kim var sizin arkanızda" gibi g rip sorularla karşılaştık.

Sorunlarımız genellikle üniversite hayatından kaynaklanıyor. Ben Diyarbakır'da öğrencilere yönelik pek etkinliğin olduğuna inanmıyorum. Dolayısıyla derslerden sonra geri kalan vaktimiz yoğunluğumuzu atabilecek, deşari yolları aramakla geçiriyoruz. Burada yurtta kalıyorum. Giriş çıkış saatlerimiz uygun değil: Birçok arkadaşımız çeşitli yollara başvurarak, o saatlerde kaçmaya çalışıyor. Burada ilk geldiğimizde yurtta kalmak istemedik, tanıdıklarda kalmaya çalıştık. Çünkü böylelikle üzerimizde daha az kısıt ma olacaktı. Yurt ortamından da hoşnut değilim, sıcak suyundan yemeğine kadar her yerde aksaklıklar var. Doğru dürüst yemek yiyebilmek için dışarda yemek zorunda kalıyoruz. Buda beraberinde maddi zorluklar getiriyor.

Okul olarak kullandığımız bir bina var. Bir yandan esas binanın kampüste inşaatı yıllardır bitirilemezken, oiz şu anda yıkılmakta olan bir binada, her an yıkılabilir korkusuyla ders görüyoruz. Dersliklerin duvarları çatlak ve bu bina

kullanılamaz, yıkılabilir diye rapor verilmişken, binadaki öğrenci sayısı gün geçtikçe artıyor. Dersler ya da sınavlar sırasında böyle birşey olsa o zaman bunun sorumlusu kim olacak, ailelerimize nasıl anlatacaklar? Bunu kimse üstlenemez.

Derslerimize gelince; önplanda gelmeleri gerekirken, ikinci plana kalıyor. O kadar çok problem var ki, onları çözmeye çalışmaktan, hayatı kaldırmaya çalışmaktan derslere vakit kalmıyor. Öte yandan üniversitenin bilimsellikte bir alakas kalmamış durumda, öğrencilere kendini geliştirmeleri için başka hiçbir olanak da tanınmıyor.

Ben, dinini başka şeylere alet etmek istemiyen akadaşlara karşı değilimdir. Ancak bazı araştırmalar sonucu, yurdumuzda bir teki hariç bütün kullarda suyun sık sık kesildiğini gördük. Yurdun 4. katında sular hiç kesilmiyor, bu katta kalanlara türbanlılar, Daha sonra bu katın mescit olarak kullanıldığını öğrendik. Bir mescitin yurt binasında kurulması son derece yanlış bir laikleğe aykırı bir durum oluşturuyor. Öte yandan, biz sınav sabahları elimizi yizimlezi kolanyayla silerek ancak yetiştibilme durumunda kaldık. Bu konuda şikayetçi olduk. Ancak yetkililer olayı inkar ettiler. Daha sonra bir gazete aracılığıyla tenkütte bulunduğumuzda ise olayın bir daha olmayacağını söylediler. Fakat hala devam ediyor.

Dış baskılara karşı korunmak ve kendisiyle ortak diyalogumuz olması nedeniyle, nişanlı olan kız arkadaşımın ortak ev tutmaya karar verdik. Ama hangi kapıya gittiysen, hiçbir biçimde kolaylık gösterilmedi, çok ağır koşullar getirildi. Bir İstanbul, bir Ankara'da öğrencilere tanınan olanaklar, buradan tanınmıyor.

de oturduk kantine, yaklaşık dört yüze yakın dilekçe topladık, yediyüz kişilik okulda. Bu dilekçeleri verdik okul idaresine ve bundan sonra forum yapıldı.

Masaya oturduk. Bir anfilede hep beraber karşı karşıya geldik. Bütün öğrenci arkadaşlar sorunları iletmeye başladılar dekana. Dekan her zaman olduğu gibi öğrenci derneğine karşı olduğunu söyledi. Hatta kurdurmadım diyerek, elini masaya vurarak, aşırı derecede sinirlendi, elimden gelen herşeyi yaparım dedi. Kendisine birçok dünya üniversitelerinde öğrenim harcı alınmadığını ifade ettik, niçin bizim para ve nek zorunda olduğumuzu, bunun için dernekkurduğumuzu belirttik. O da yanıt olarak, öğrenim sadece sosyalist ülkelerde parasız ır dedi. Biz bunu zaten biliyorduk. Biz de bu sistemin üyesi olduğumuz için kapitalist sistemi kastetti herhalde-paralı olacaktır dedi, Federal Almanya'da, İtalya'da bütün dünyada üniversiteler paralıdır dedi.

AKIN ZEYBEK (DÜ Hukuk Fakültesi 2. Sınıf)
"Diyarbakır'ın öznel koşulları, bu çelişkiyi daha da keskinleştiriyor."

Diyarbakır Türkiye'nin bilinçli bir şekilde olanaksızlık içinde bırakılmış, kültürel eksiklikler içinde bocalamış, kendi kültürünün gelişmesine olanak verilmemiş bir bölgesi. Bu nedenle gelişen teknolojiye ayak uyduramıyor ve bunlara sahiplenemiyor.

Öğrenciler ekonomik sorunlarla mücadelenin yanında, akademik demokratik mücadeleyle de ilgileniyorlar. Bunun yanında, güvenlik kuvvetleri de boş durmuyorlar. Yasal olan Gırgır, Yarın vb. organlarının okunmasını engellemeye çalışıyorlar, büyük bir baskı var. Öğrenciler ekonomik zorluklardan dolayı kitap, dergi, hatta ders araçları gibi önemli ihtiyaçlarını karşılayamıyorlar. Akademik etkinliklerini bilinçli bir şekilde gerçekleştirmek için gerekli yayınlarını alamıyorlar. Örneğin ben, üniversiteye bir heklentiyle gelmiştim. Buradaki okuma olanaklarının yetersizliği hende büyük çelişkiler yarattı, insanın unutulmuş bulamaması diyebiliriz. Eju da gençliği belli bunalmaları sürüküyor. Tabi salt buradaki öğrencilerin sorunları vardır, deniyoruz. Sorunlar Türkiye genelindedir. Diyarbakır'ın öznel koşulları, bu çelişkiyi daha da keskinleştiriyor.

Banımna, beslenme sorunlarının yanı sıra korku içerisinde derslere giriyoruz. Pırncıklık'ten havalandırılan eğitim uçakları, büyük bir gırtlülle şehrin üzerinde alçakça iş yapıyorlar. Eğer Hukuk Fakültesinde okuyorsanız, ve o sırada derste iseniz bildiğiniz bütün "dua"ları okumaya başlayabilirsiniz. Çünkü okul sallanıyor. Duvarları çatlak içinde, "Banımak tehlike"lidir" raporu olan binamızın ne zaman yıkılacağını, içinde olup olmayacağımızı merakla bekliyoruz.

82 Anayasasıyla, halkın aydın kesimin ve gençlerin politikaları uzak tutulması ön plandaydı. İnsanlar sadece seçimin zamanı kendisini yönetecek kişileri seçmeliydi. Alternatifler üretilmez, belirli hedefler çerçevesinde örgütlenemezlerdi. Diyarbakır koşulları daha farklı, depolitizasyon sürecini fazlaıyla yaşıyor.

Burada üniversite öğrencilerinin politik yorumlarda bulunmaları sakıncalılığın temelini atıyor, gözdağı vermenin yolunu açıyor.

Öğretim görevlilerinin yonuna dayalı derslerde en basit yorumları yaptırmaması, girişimde bulunmaları sınıftan çıkarması ya da herkesin önünde hakaret etmesi güncel olaylar haline geldi. Güvenlik güçleri de okul içerisinde boy gösterisi yapmaktadırlar. Bu 'alet' gösterilerinden bahçe içerisinde sohbet toplantılarına, adam adama markaya kadar uzanıyor. Bu tür uygulamaların temelinde aşağılamak, suskunlaştırmak, hıyattan bezdirmek yatmaktadır.

CEVDET (DÜ Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği) "Sorunlarımız, kendiliğinden oluşmuş sorunlar değil."

Buradaki koşullar İstanbul, Ankara'dan daha ağır. Sorunlarınıza sahiplenerek öz örgütlenemeyi kurma gerekliliği bir kat daha artıyor. Sorunlarımız bağimsız, kendiliğinden oluşmuş sorunlar değil. Sis-

temden buğimsız olarak düşünülemez. Bugün YÖK'ü 12 Eylül felsefesinden bağımsız olarak düşünmüyorsak Özerk Demokratik Üniversite istemiyle yola çıkmak, YÖK'ü hedef olarak seçmek birincil görevimizdir.

Kültürel zeminin olmaması öğrencilerin hiraraya gelememesi kaynaşmayı engelliyor. Politik olmasını engelliyor. Bunu aşmaya çalışacağız.

Seneler önce bir kültür sarayı yapılmaya başlandı, geçen sene içinde hastane açıldı, sonra lokanta, şimdi de Diyarbakır bölge valiliği için hizmete sokulması düşünüyor. Gerisini siz anlayın artık.

NAZİF SEZGİN (D.Ü. Meslek Yüksek Okulu)

"Kitap Okuma Özgürlüğümüz Yok."

Kitap okuma özgürlüğümüz yok. Bulabilirsek okuyoruz. Bulmak sorun. Başta felsefi ve sosyal içerikli kitaplar okumuyordum. Daha çok roman okuyordum. Şimdi birkaç kitap bulabiliyorum. Biz köyde yaşıyoruz, orada fazla yayın değil. Kitapçılarda iyi kitap bulunamıyor, olanları da zaten polisler topluyor...

ERGÜN GÜNDÜZ (DÜ Tıp Fakültesi 3.Sınıf)

"Gerek halk, gerek öğrenciler kültürel etkinliklerden çok az yararlanıyorlar."

Taşra üniversitelerinin eğitim düzeyi belli koşullar belli. İnsanca yaşam için gerekli ihtiyaçlar bile karşılanmıyor. Öğrencilerin örgütlenmeyi oluşturmamaları sonucu, talepler idareye düzenli olarak iletilmiyor, lletilse bile bir yerde takılıp kalıyor. İnsanlar biraraya gelmekten bile çekinmekte psikolojik baskı ve oto kontrol olayı bunda rol oynuyor. Diyarbakır ülkenin geri bırakılmış yörelerinden. Gerek halk gerek öğrenciler kültürel etkinlikler-

den çok az yararlanıyor. Bu yetersizliklere rağmen bir tiyatro çalışması yapıldı.

Tabi bu çalışmalar sırasında yaşadığımızı renklendiren olaylar da oldu. 72. Kış'ın ilköğretimde 'sivil polisler' tarafından soyunma odalarımız arandı, oyunlarımız sürekli izlendi. Sonradan tekrar geldiler. Hedefleri gözümüzü korkutmaktı. Yıldırma çalışmaktı, başarısızdılar.

BAKİ DEMİRHAN (DÜ Hukuk Fakültesi 3.Sınıf)

"Bugün buradaki baskılar katmerli olarak sürmekte ve öğrenciler bu baskıdan paylarını almaktadırlar."

Dicle Üniversitesi sorunlarını ve Türkiye'deki öğrenci sorunlarını aynı kefelere koymak yanlış olur. Türkiye'deki Anti-Demokratik kurumlardan birisi olan YÖK ve gerici iktidarın baskılarının Diyarbakır'ın özel koşullarında değerlendirirsek buradaki sorunların ne kadar ağır olduğunu görebiliriz. Buradaki demokrat öğrencilere daha değişik sorumluluklar düşüyor. Burada iki yönlü bir baskı var, bir Kürt olduğu için baskı var, bir de ülke genelinde bulunan baskılar. Çift başlı baskı ortamında buradaki sorumluluklar artıyor. Bu gün Türkiye'deki özgün koşullar ve varolan baskılara karşı demokrat muhaliflerin Türkiye'deki tüm demokrat güçlerin biraraya gelmesinden yanayız. Bu nedenle, öğrenci geçlik arasındaki kopukluk ve demokrasi mücadelesine yakışmayan ayrıtlıklar, tasfiyecilik mantığı demokrasi mücadelesine büyük darbeler vurmaktadır.

Bildiğiniz gibi, bugün Diyarbakır'da büyük bir potansiyel olmasına rağmen öğrenciler kendi öz örgütleri olan öğrenci demeklerini bir türlü yaşama geçiremediler. Öğrenci dernekleri yok diye öğrenciler suskunlaşmıştır anlamına gelmez. Öğrenciler kendi sorunlarını, kendi olanakları çerçevesinde çözmeye çalışmışlardır. Sözümlere sıkıyönem kalkması öğrencilerin bu haklarını kullanmaya bir adım daha vakılastırdı. Bu gün olağanüstühal yaşıyoruz ve bölge valiliği denilen bir olayla karşı karşıyayız. Demokrasiyi sığmayan ve bölgesel ayrımcılığa sebep olan bir olay yaşıyoruz. Süper vali bugün gerici iktidarın politikalarına bir halka daha eklemiştir.

Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinin içinde bulunduğudurum maksis talih olarak adlandırılmıştır. Oysa bu durum planlı geri bıraktırmapolitikalarının sonucunda oluşmuştur. Bugün, buradaki baskılar katmerli olarak sürmekte ve öğrenciler bu baskıdan paylarını almaktadırlar.

'li yılların ikinci yarısında faşizmin kanlı ellerinin her an, her saat bir kardeşimizi, bir arkadaşımızı katlettiği, her gün yüreğimize düşen yeni ateşlerle cenaze törenlerine koştuğumuz günler yaşıyorduk. Böyle günlerden biri olan 1978 yılının 8 Ekim gecesi faşist cellatların görevi bu kez Bahçelievlerdeydi. Serdar Alten, Salih Gevenci, Faruk Eran, Mürcan Gümes, Osman Nuri Uzunlar, Efraim Ezgin ve Latif Can bahçelievlerde kaldıkları evde katledildiler.

Yaşları 20-26 arasındaydı, suçları sosyalist olmak, dahagüzel yaşamak bir dünya düşlemek, dünyanın ve Türkiye'nin aydınlık geleceğine inanmaktı.

Ertesi gün mezarlarının başlarında arkadaşları, onları aralardan alan faşist güçlerden hesap sormaya yemin ettiler. Aradan dokuz yıl geçti, ne onların ne katledilen binlerce sosyalist ilerici ve demokratların ölümleri; ne de mezar başlarında edilen yeminler unutulmuş değildir.

Bahçelievler katliamı 12 Eylül 1980 tarihine kadar uzanan katliamlar zincirinin önemli bir halkasıdır. Bu cinayetlerin amacı 12 Mart ile tam olarak gerçekleştirilemeyen demokratik olmayan, otoriter, baskıcı bir rejim kurmaktır. 12 Mart tersine tepmiş, toplumda demokratikleşme özlemleri daha ağır basar hale gelmiş, sosyalist düşünce toplumun geniş kesimlerine yayılmaya; yığınlar sendikal ve mesleki örgütlere akın etmeye başlamıştı. Özellikle 1 Mayıs toplantılarının yığinsallığı demokrasi düşmanlarının dehşete düşmesine yolaçtıyordu.

Emperyalizmin ve işbirlikçisi tekelci sermayenin çıkarları, bu gidişin her hal ve şartta durdurulmasını gerektiriyordu. O halde yapılması gereken, toplumun örgütlenmiş kesimlerini dağıtarak, sindirmektir.

Bu amaçla hazırlanan plan "görülmeyen bir el" tarafından uygulamaya konuldu. Köşe başlarında öncü gençler, işçiler kurşulanmaya başladı. İkinci aşamada yığinsal katliamlar, bombalamalar, da sonrasında da tanınmış, seçkin kişilerin yok edilmesi geliyordu. Yüzlerce cinayet bu plan gereğince işlendi. 1977'de Taksim Alanı bu plan doğrultusunda kana boyandı. Kahramanmaraş katliamı, Çorum ve Sivas olayları, Bahçelievler ve Piyangotepe cinayetlerinin tümü bu planın parçaları olarak sahneye kondu. Kemal Türkler, Necdet Bulut, Bedrettin Cömert, Abdi İpekçi ve diğerleri de öyle...

Bu planı adım adım uygulayan, caniyane senaryoları başarıyla sahneye koyan

MEZAR BAŞLARINDA EDİLEN YEMİNLER UNUTULMADI...

devlet içine yuvalanmış gizli faşist iktidar odağıydı. Bu iktidar odağı, adım adım egemenliğini pekiştirmiş ve özlenen rejime ulaşmak için yapılan planı adım adım uygulamıştı.

Aşama aşama dozu artırılan zorbalığın iki amacı vardı. Birincisi, "özlenen rejim" in önünde engel oluşturacak, toplumun diri, öncü unsurları fiziksel olarak yok edilmiş oluyordu. Diğer yandan da geniş yığınların, yoğun bir güvensizliği yaşamaları sağlanmış oluyordu. Bu güvensizliği insanlar yaşamlarının her alanında duymalıydılar. Demokratik eylemlere katılmaktan, politik vemesleki örgütlenmelerden uzak durmalıydılar. Giderek yaşanan güvensizlik öylesine boyutlara ulaştırılmalıydı ki, insanlar okullarında, işyerlerinde, evlerinin önündeki sokaklarda, sür-

gülü kapılarının ardında ve dahası yorganlarının altında bile kendilerini güvende duymamalıydılar.

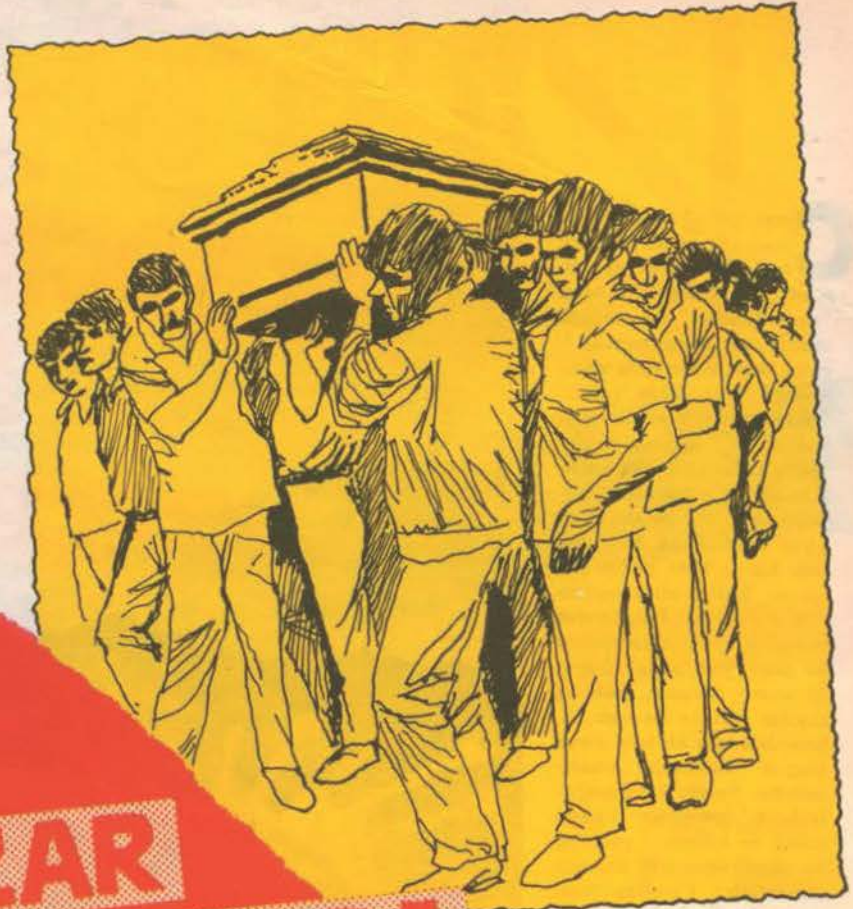
Böyle bir korku havasının egemen olduğuna kesin inanıldıktan sonra 12 Eylül'de topluma "ya canını ya da hak ve özgürlüklerini" sorusu yöneltildi. Yaratılan korku ortamında yanıt belliydi... Zaten 12 Eylül "müdahale" sini yapanlar da korkunun, sora-

cakları soruya bekledikleri yanıtın verilmesini sağlayacak ölçüde egemen olmasını, koşulların "olgunlaşmasını" beklediklerini birçok kez ifade ettiler. Daba sonraları Demirel'in birçok kez istihbarattan yakınması da terörün devlet içine yuvalanmış bir odakça yönlendirildiğinin belirtilerinden birisi değil miydi?

Ülkedeki toz-duman havası dağıldıkça, yaşananlar daha iyi anlaşılır hale gelmektedir. Bu gün toplumun azımsanmayacak bir ke-

simi her demokratik çıkış karşısına getirilen "12 Eylül öncesine dönmek mi istiyorsun" temcit pilavının, dün kendisine yöneltilen "ya canını ya da hak ve özgürlüklerini" tehditinin bugünkü koşullarda yinelenmesi olduğunu kavıyor, biliyor. Yaşanılan şokun etkisi geçtikçe, bu soruya "hem can güvenliği, hem de hak ve özgürlüklerimi istiyorum" yanıtını verenler çoğalıyor.

12 Eylül'le oluşturulan demokratik olmayan rejime geline yolda, binlerce arkadaşımızın kanı bulunmaktadır. Mezar başlarında verdiğimiz sözleri unutmadık. Dün onları ölüme götüren kirli elleri, bugün işkencehanelerde işkence yapan zavallıları yönlendiren iktidar odağının açığa çıkartılıp yok edilmesini sağladığımızda, hem ettiğimiz yeminleri tutmuş hem de onların düşledikleri, mücadelesini verdikleri aydınlık geleceğe giden yolda önemli bir adım atmış olacağız.

Cezaevleri ülkemizin bir utanç ülkesinin yıllardan beri var olan bir gerçeği. Gittikçe kötüiliyor. Artık "ayna dökme" öğreniyor (insanlarotz, cezaevlerinde. İ-yiden ve güzelden yana müca-delemiz yükseldikçe kötüli-yor cezaevleri. Sinop'tan Sağ-macılar'a Sağmacılar'dan Metris'e Mamak'a Diyarbakır'a kötüiliyor cezaevleri. Ceza-evleri cezaevleri olmakdan çı-kıyor. Birer zindan, birer top-lama kampı, birer 'iradeyi kırma' ve 'kişiliği ezme' merke-zine dönüşüyor. İnsanlarımız direniyor. Yedi yıldır sürüyor bu onur, yedi yıldır sürüyor bu utanç. Susanlar, ~~sezelz~~ ve kayıtsız kalanlar bu utanç a-lınlarında kara bir leke olarak taşıyor. Direnenler onuru-muzdur. Ve biz tazanancağız. İnsanlık onurumuz baskıyı, zulmü ve işkenceyi yenecek, bu utanç ülkemizin alından so-silinecektir. Yarınları kula-cak olan onurumuzdur.

Ne ki biz hiç bir şey u-nutmadan istiyoruz. Hiç bir şey telöğülerin, duvarların, demir kapıların arkasında kalmam. Hiç bir acı hiç bir direniş, bu büyük insanlık sa-vaşının hiç bir muharebesiz gözü müzden ve gönlimizden uzak kalmam. Yedi yddır gazeteciler, foto muhabirleri pekçok ve büyük güçlükler içinde gerçekleri yakalamaya çalıştılar. Yaşananları insana-lığa ve tarihe anlatmak isted-iler. Pek azı yayınlanabildi. Sizler Fotoğraflarla Cezaevi Gerçeğini yazmak istedik. Her satırı, her pozu Türkiye'de demokratların onuru ve mü-cadelesiyle yazıldı.

Derinimiz İnsan Hakları Derneği ile birlikte çalışma-nın gururunu yaşıyor. 9-18 Ekim 1987 tarihleri arasında Ankara, İstanbul ve İzmir'de Fotoğraflarla Cezaevi Gerçeği sergisini düzenliyoruz. Panel-ler Dia gösterilerine zamgınlık-tirmek istiyoruz. Ayrıntılı p-rogramı gazetelerde bulacak-sınız. Fotoğraflarla Cezaevi Gerçeğini bir albüm halinde gelecek kuşaklara kazandı-rmak istiyoruz. Gelin tümüyle İnsan hakları Derneğine bira-kılacak olan bu çalışmaya ül-kemizin tüm demokratların katılımını bekliyoruz. Hiçbir acı unutulmam. Hiçbir dire-niş gözümüzden ve gönlimiz-den uzakta kalmam.

FOTOĞRAFLARLA

CEZAEVİ

GERÇEĞİ

YAZIN